

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

Bakalářská práce

2024

Louisa Gille

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra sociologie

**Proměna partnerských vztahů a vnímání
fenoménu nevěry mezi dvěma generacemi v České
republice**

Bakalářská práce

Autorka práce: Louisa Gille

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: doc. Milan Tuček, prom. mat., CSc.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 30. 7. 2024

Louisa Gille

Bibliografický záznam

GILLE, Louisa. *Proměna partnerských vztahů a vnímání fenoménu nevěry mezi dvěma generacemi v České republice*. Praha, 2024. 132 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce doc. Milan Tuček, prom. mat., CSc.

Rozsah práce: 215 773 znaků včetně mezer

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá porozuměním generačních odlišností ve vnímání nevěry, věrnosti a monogamie mezi vybranými informátory z generace Z a generace Baby boomers. Cílem je analyzovat, jak mladí dospělí ve věku 20–27 let a senioři ve věku 70–77 let vnímají nevěru a jak se jejich pohledy liší. Práce se primárně věnuje fenoménu nevěry, zároveň však zohledňuje i změny v oblasti lásky a sexuality, které probíhaly na konci 20. století v západních společnostech v kontextu pozdní modernity. Dále zahrnuje i téma generací včetně českého historického a sociálního kontextu, v němž vybrané generace dospívaly. V rámci kvalitativního výzkumu bylo provedeno 6 rozhovorů s informátory z každé generace, vždy s třemi ženami a třemi muži, celkem tedy dvanáct polostrukturovaných rozhovorů. Tyto rozhovory byly následně analyzovány metodou segmentace a kódování. Zjištění výzkumu ukázala, že starší informátoři v partnerských vztazích vykazují tendenci k tradičním hodnotám a preferují konzervativní formy vztahových uspořádání. Monogamie pro ně představuje normu, kterou nezpochybňují. Přestože se vyznačují tímto konzervativním přístupem, vykazují větší toleranci k nevěře ve srovnání s mladšími informátory. Naopak, mladší informátoři přijímají liberálnější postoje a preferují větší volnost a flexibilitu v partnerských vztazích. Monogamie pro ně představuje ceněný ideál, jsou však otevřeni i různým formám vztahů, včetně nezávazných a otevřených uspořádání. Přesto mají přísnější přístup k nevěře a projevují menší toleranci vůči takovému chování.

Klíčová slova

Nevěra, monogamie, věrnost, proměna partnerských vztahů, generace, mezigenerační rozdíly

Abstract

This bachelor's thesis explores the understanding of generational differences in the perception of infidelity, fidelity, and monogamy between selected informants from Generation Z and the Baby Boomer Generation. The aim is to analyze how young adults aged 20–27 and seniors aged 70–77 perceive infidelity and how their perspectives differ. The thesis primarily addresses the phenomenon of infidelity, while also considering changes in the area of love and sexuality that occurred in Western societies at the end of the 20th century within the context of late modernity. It further incorporates the concept of generations, including the Czech historical and social context in which selected generations grew up. Qualitative research involved six interviews with informants from each generation, with three women and three men per generation, totaling twelve semi-structured interviews. These interviews were subsequently analyzed using segmentation and coding methods. Research findings reveal that older informants tend to adopt traditional values in their relationships and prefer conservative forms of relationship arrangements. For them, monogamy represents a norm that they do not question. Despite their conservative approach, they show greater tolerance towards infidelity compared to younger informants. In contrast, younger informants adopt more liberal attitudes and prefer greater freedom and flexibility in their relationships. While monogamy is valued as an ideal, they are also open to various forms of relationships, including casual and open arrangements. However, they maintain a stricter stance on infidelity and exhibit less tolerance towards such behavior.

Keywords

Infidelity, monogamy, fidelity, transformation of partner relationships, generations, intergenerational difference

Title

Transformation of partner relationships and perception of the phenomenon of infidelity between two generations in the Czech Republic

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu práce doc. Milanu Tučkovi, prom. mat., CSc., za jeho odborné vedení, cenné rady a podporu, kterou mi v průběhu psaní poskytl. Mé poděkování patří také všem účastníkům mého výzkumu, kteří mi věnovali svůj čas a důvěru a ochotně se mnou spolupracovali.

Obsah

Úvod	10
1 Teoretická část	13
1.1 Nevěra v partnerských vztazích	13
1.1.1 Nevěra očima sociologie	14
1.1.1.1 Proč není nevěře věnován dostatek sociologické pozornosti?	15
1.1.1.2 Sociální konstruktivismus	16
1.1.2 Problematika definováním nevěry	17
1.1.3 Výzkum nevěry	19
1.1.3.1 Postoje k nevěře	20
1.1.3.2 Prevalence nevěry	21
1.1.3.3 Věkové a mezigenerační rozdíly ve výzkumu nevěry.....	24
1.1.3.3.1 Alternativní vztahová uspořádání.....	26
1.1.3.3.2 Sociální sítě	29
1.1.4 Faktory ovlivňující nevěru	31
1.2 Proměna partnerských vztahů	32
1.2.1 Proměna partnerských vztahů od tradiční k pozdně moderní společnosti	32
1.2.2 Sociologové tematizující pozdně moderní společnost	33
1.3 Generace.....	36
1.3.1 Generace Z a generace Baby boomers	37
2 Metodologie	42
2.1 Výběr metodologie	42
2.2 Cíle práce a výzkumné otázky	43
2.3 Metoda vytváření dat a výběr participantů.....	44
2.3.1 Medailonky participantů	47
2.4 Etika a reflexivita výzkumu	49
2.5 Metoda analýzy dat	49
3 Praktická část	51
3.1 Nevěra	51
3.1.1 Definování nevěry	51
3.1.2 Postoje k nevěře – Říct či neříct? Vědět či nevědět? Odpustit či neodpustit? ..	53
3.1.2.1 Postoje k nevěře optikou informátorů ze starší generace (generace Baby boomers)	55
3.1.2.2 Postoje k nevěře optikou informátorů z mladší generace (generace Z)	67
3.2 Monogamie a věrnost	81

3.2.1	Věrnost	81
3.2.2	Monogamie.....	85
3.2.2.1	Monogamie optikou informátorů ze starší generace (generace Baby boomers)	85
3.2.2.2	Monogamie optikou informátorů z mladší generace (generace Z)	91
Závěr.....		98
Summary		104
Použitá literatura.....		108
Seznam příloh		117

Úvod

Od příslušníků starších generací často slyšíme, že jsou mladší generace „zkažené“. I výzkum agentury Ipsos, který byl realizován v roce 2022 ukázal, že příslušníky generace Baby boomers ve věku od 59–69 let znepokojuje morální úpadek (Ipsos, 2022a). Je to tedy skutečně tak, že morálka mladých lidí upadá? Tato bakalářská práce neaspiruje na to, aby poskytla definitivní odpověď na tuto otázku, ale zaměřuje se na zkoumání morálních postojů prostřednictvím fenoménu nevěry. Cílem je pomocí polostrukturovaných kvalitativních rozhovorů pochopit, popsat a porovnat vnímání nevěry, věrnosti a monogamie mezi generací Z a generací Baby boomers, a objasnit, jakou důležitost přiřkládají zmíněné generace věrnosti v partnerských vztazích.

Ústředním tématem této bakalářské práce je fenomén nevěry, jenž představuje komplexní a kontroverzní téma, které vzbuzuje silné emoce a dotýká se základů lidských vztahů. Ačkoliv se nevěra na první pohled může jevit jako ryze soukromá záležitost týkající se pouze zúčastněných partnerů, ve skutečnosti rezonuje i v širším společenském kontextu (VanderVoort & Duck, 2004). Nevěra představuje narušení důvěry a monogamního závazku v partnerském vztahu (Blow & Hartnett, 2005a), zasahuje do morálního kodexu a stability dané společnosti (Morgan, 2004) a je významně ovlivněna sociokulturním kontextem, v kterém se odehrává (Luo et al., 2010; Munsch, 2012), čímž se stává relevantním předmětem sociologického zkoumání.

Skutečnost, že se vnímání nevěry liší v jednotlivých subkulturách, v jednotlivých zemích a státech, ale také napříč generacemi (Blow & Hartnett, 2005b; Munsch, 2012), mě motivuje k cílenému zkoumání této problematiky v kontextu České republiky. Jelikož není téma nevěry v českém prostředí komplexně prozkoumáno a dosavadní výzkum se zabýval zejména kvantitativními studii zaměřenými na četnost nevěry, tato práce by mohla sloužit jako cenný vhled do velmi okrajově probádané, avšak všudypřítomné oblasti lidských vztahů.

Cílem této práce je porozumět tomu, jak na nevěru v současnosti nahlíží mladí dospělí z generace Z ve věku od 20–27 let a senioři z generace Baby boomers ve věku od 70–77 let a jak se toto jejich vnímání liší. Zajímá mě, jak jedinci, kteří dospívali v odlišných historických obdobích a sociálních a politických kontextech, a kteří zažili odlišné kulturní a historické události, vnímají hodnotu věrnosti a jaké faktory formují jejich postoje k této hodnotě. Příslušníky starší generace významně utvářel komunistický režim a socialistická společnost,

v které vyrůstali (Tuček et al., 2003 dle Kubátová, 2010) a od toho se také odvíjí jejich hodnoty, postoje a životní zkušenost se vztahy (Mannheim, 2007). Příslušníci mladší generace naproti tomu nezažili totalitu ani okupaci a narodili se již do demokracie, svobody a blahobytu (Možný, 2006). Vyrůstali v 21. století, které představuje globalizovaný svět plný možností a technologií (McCrindle, 2014). Zmíněné dvě generace od sebe odděluje zhruba půl století věkového rozdílu a úkolem této práce je pochopit a popsat, jakým způsobem se za uplynulých 50 let proměnilo vnímání nevěry, věrnosti a monogamie v partnerských vztazích.

Na základě mých výzkumných cílů jsem si stanovila 3 hlavní výzkumné otázky:

1. Jaké významy dávají zástupci ze dvou různých generací nevěře, jak se k ní staví a jak ji definují?
2. Jaké významy dávají zástupci ze dvou různých generací věrnosti jako hodnotě v partnerských vztazích?
3. Jak zástupci ze dvou různých generací vnímají monogamii a jak k ní přistupují?

Výzkum má ambice přispět k lepšímu porozumění postojům a názorům na nevěru a věrnost mezi dvěma vybranými generacemi a poskytnou tak hlubší vhled do transformace partnerských vztahů v kontextu pozdně moderní společnosti.

Práce je rozdělena na tři části, teoretickou, metodologickou a praktickou část. V rámci teoretické části nejprve představím fenomén nevěry, kterému bude zasvěcena celá první kapitola. V rámci této kapitoly vysvětlím, jak se na nevěru dívá disciplína sociologie a přiblížím podstatu sociálního konstruktivismu, jakožto přístupu, pomocí kterého chci na daný fenomén nahlížet. Následně se zaměřím na problematiku definování nevěry a poskytnu přehled dosavadního výzkumu nevěry v České republice. Analýza dosavadního výzkumu nevěry se zaměří na několik klíčových aspektů: postoje k nevěře, její četnost a zejména věkové a mezigenerační rozdíly, které odrážejí odlišné vnímání nevěry v závislosti na generační příslušnosti či věku. Na závěr představím vybrané faktory ovlivňující vnímání nevěry. Ve druhé kapitole teoretické části se věnuji historickým proměnám partnerských vztahů, s důrazem na měnící se vzorce v chápání lásky a sexuality, přičemž čerpám především z práce Anthonyho Giddense (1992) a Zygmunta Baumana (2013). Analýzou těchto proměn se budu snažit lépe porozumět významu věrnosti jako hodnoty v partnerských vztazích ve 21. století. Ve třetí

kapitole teoretické části se zaměřím na definici pojmu generace a na základě teorie McCrindla představím dvě vybrané generace, které tvoří participanty mého výzkumu – generaci Z a generaci Baby boomers.

V metodologické části nejprve objasním, proč jsem se rozhodla pro kvalitativní metodologický přístup a následně představím cíl práce a výzkumné otázky. Podrobně se zaměřím na popis jednotlivých fází výzkumu, včetně metod použitých při výběru participantů, sběru a analýze dat. Součástí této části práce bude rovněž představení participantů prostřednictvím medailonků a zohlednění etických aspektů výzkumu.

Praktická část se věnuje prezentaci zjištění získaných z provedeného výzkumu. Zjištění jsou uspořádána do tematických kapitol a doplněna citacemi z rozhovorů. V rámci první kapitoly se zabývám vnímáním nevěry. Nejprve představuji hlavní rozdíly v definování nevěry mezi informátory ze dvou vybraných generací a následně prezentuji konkrétní postoje informátorů k nevěře. Identifikovala jsem celkem 9 odlišných faktorů v rámci výpovědí informátorů, které ovlivňují postoje k nevěrnému chování. Rovněž jsem objevila specifické přístupy informátorů k nevěrnému chování. Následně se zaměřuji na koncepty věrnosti a monogamie a věnuji se tomu, jak informátoři tyto pojmy chápou, jaké významy jim přisuzují a jak je v praxi uchopují.

1 Teoretická část

1.1 Nevěra v partnerských vztazích

Partnerské vztahy jsou nedílnou součástí našich životů. Odvažují se dokonce říct, že se kolem romantických vztahů, lásky a sexu točí téměř celý náš svět. Bohužel se však partnerské vztahy v mnoha případech neobejdou bez výskytu nevěry. Není pochyb, že může mít nevěra mnoho podob a existuje pro ni i celá řada výrazů, které mají odlišný význam a podtext (Harrison & Marsden, 2004) a poukazují na komplexnost a subjektivitu tohoto fenoménu. *Cizoložství, aférka, románec, poměr, úlet, mimomanželský sex, paralelní vztah, extradyadické chování, podvádění, zálet, zrada, zahýbání* – každý z těchto termínů v sobě nese specifický nádech a evokuje poněkud odlišné vnímání dané situace.

Za svůj život se s nevěrou v nějaké podobě setká téměř každý člověk, ať už jako nevěrník, podváděný, milenec anebo jen jako nevinný pozorovatel, tedy ten, který se s nevěrou setkal ve svém bezprostředním okolí skrze zkušenost svých známých. S motivy nevěry se setkáváme i v nejrůznějších filmech, seriálech či literárních a hudebních textech. Nevěra vzbuzuje silné emoce a dotýká se samotných základů lidských vztahů. Fascinace i pobouření, které toto téma vyvolává, se zrcadlí i v mediálním zájmu o odhalování afér týkajících se celebrit, sportovců či politiků. Bulvární média s oblibou prezentují pikantní detaily a spekulace, čímž podtrhují atraktivitu a kontroverznost nevěry pro širokou veřejnost. Kromě mediálního zájmu se nevěra stává předmětem klevet a pomluv i v každodenních mezilidských vztazích (VanderVoort & Duck, 2004) a je již běžným a rozšířeným jevem nejen v manželských, ale i v nesezdaných partnerských vztazích (Hall & Finchman, 2009).

Přesto, že je nevěra pro většinu lidí považována za morálně nepřijatelnou, neetickou a neschvalovanou praktiku (Hall & Finchman, 2009; Luo et al., 2010; Pew Research Center, 2014), dopouští se jí mnoho lidí (Jackman, 2014). Byla pozorována v každé známé kultuře a představuje ohrožení pro vztah. Je častým důvodem partnerských hádek, rozchodů i rozvodů (Betzig, 1989; Hall & Finchman, 2009) a může vést i k domácímu násilí či depresi (Tsapelas et al., 2011).

Ačkoliv tedy nese nevěrné chování značná rizika a vyvolává morální otázky, zůstává v lidských vztazích poměrně běžným jevem (ČTman et al., 2023). V České republice se nevěry dopouští,

dle výzkumu z roku 2016, který realizovala výzkumná agentura STEM/MARK, přibližně 4 z 10 zadaných Čechů. Výzkumu se zúčastnilo 980 heterosexuálních osob ve věku 15-59 let (ČTK, 2016).

Četnost tohoto jevu rozeberu detailněji v kapitole Prevalence nevěry, neboť výsledky jsou poměrně rozmanité (Luo et al., 2010). Jedním z faktorů, který může mít na výskyt nevěry vliv jsou národnostní odlišnosti v normách a postojích k nevěře, které jsou specifické pro sociokulturní kontext, nikoliv univerzální napříč časem a prostorem (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023; Luo et al., 2010; Munsch, 2012). Právě skutečnost, že prevalence a vnímání nevěry se liší v jednotlivých subkulturách, v jednotlivých zemích a státech, ale také napříč generacemi (Blow & Hartnett, 2005b), mě motivuje k cílenému zkoumání této problematiky v kontextu České republiky.

Pestrost termínů označujících nevěru se odráží i v samotné definici nevěry, neboť její přesné vymezení je problematické (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023; Blow & Hartnett, 2005a; Hoof, 2017; Munsch, 2012; Luo et al., 2010). Než se hlouběji ponořím do problematiky definování nevěry a výzkumu nevěry, ráda bych zdůvodnila relevanci sociologického zkoumání nevěry a vysvětlila jakou optikou chci na daný fenomén nahlížet.

1.1.1 Nevěra očima sociologie

Na nevěru můžeme nahlížet skrze různé vědní obory, avšak ve výzkumu nevěry dominuje zejména psychologie (Morgan, 2004). Vedle psychologů věnují nevěře pozornost i sociální biologové, kulturní a sociální antropologové a sociologové. Psychologie a biologie zkoumá nevěru z hlediska individuálních faktorů, jako jsou například genetické predispozice, neurologické procesy, osobnostní rysy, emoce, motivace a vnímání sebe sama. Zaměřuje se na pochopení vnitřních mechanismů, které vedou k nevěře u daného jedince a využívá se nejvíce v terapii. Sociologie a antropologie zkoumá vliv sociokulturních faktorů na vnímání nevěry a chování v partnerských vztazích. Zaměřuje se na normy, hodnoty, instituce a postoje, které ovlivňují vnímání a výskyt nevěry v dané společnosti. Zmíněné vědní obory se ve výzkumu nevěry vzájemně doplňují a umožňují komplexnější pochopení fenoménu nevěry (Munsch, 2012; Wroblezka-Skrzek, 2021).

Nevěra, jakožto určitá forma sexuálního chování je úzce spjatá s lidskou sexualitou a tematicky může spadat do oblasti sociologie sexuality. Sociologická encyklopedie říká, že sociologie sexuality se „zabývá soc. formami a soc. souvislostmi sexuality a sexuálního chování, jejich vlivem na utváření primárních spol. skupin a struktur a jejich vztahem k morálce“ (W. Bernsdorf, 1969, dle Nakonečný, 2017). Nevěra je s tématem morálky neoddělitelně spjata, jelikož je v západní (euroamerické) kultuře vnímána jako porušení společenské normy a morálního kodexu (Morgan, 2004). Ze sociologické perspektivy tak můžeme zkoumat, jak nevěra narušuje sociální řád (Lawson 1988 v Hoof, 2017). Studium nevěry také může přinést lepší porozumění institucím a praktikám jako je partnerství, manželství, sexualita a genderové vztahy (Morgan, 2004). Nevěra může představovat určitou čočku, kterou můžeme nahlížet na společnost a na to jaké vztahy jsou v rámci ní navazovány (Hoof, 2017).

Obor sociologie sexuality se však teprve nedávno vymanil z tabu, které sex po staletí obklopovalo, ačkoliv se jedná, dle slov Možného (2006), o „základní lidské chování“ (s.135). Až do 60. let 20. století byla sexualita dle Fafejty (2004) vnímána jako "svrchovaně biologický pud“ (s. 9), nevhodný pro seriózní sociologické zkoumání. Sexualitou ve smyslu „nenormálního“ či deviantního chování se zabývala zejména psychiatrie a kriminologie a „normální“ sexualita byla vnímána jako přirozená, a proto neměla být předmětem zkoumání (Fafejta, 2004). Tento pohled byl však zpochybněn a podle britské socioložky Jackson (2008) by měla být dokonce přikládána větší priorita normálnímu, jinými slovy všednímu sexuálnímu životu, který je součástí naší každodennosti před nevšedními sexuálními praktikami. Pokud bychom nevěru chápali jako běžnou lidskou zkušenost, a nikoli jako něco neobvyklého, nevěra by byla také předmětem zájmu sociologie každodenního života (Hoof, 2017). Nevěra se často odehrává ve skryté rovině, v soukromí a mimo dosah společenské kontroly. I když se jedná o relativně běžný fenomén, bývá stigmatizována a utajována. Paradoxně se tak stává skrytým aspektem každodenního života, který je důležitý pro sociologické zkoumání (Morgan, 2004).

1.1.1.1 Proč není nevěře věnován dostatek sociologické pozornosti?

Ačkoliv se zdá, že má nevěra v našich osobních životech své pevné místo a věnuje se jí dostatek laického i odborného zájmu (zejména na poli psychologie), řada sociologů upozorňuje na skutečnost, že jí není příliš věnována sociologická pozornost (Hoof, 2017; Morgan, 2004; Munsch, 2012).

Americká socioložka Christin Munsch (2012) uvádí, že to může být způsobeno povahou milostného poměru, který se zdá být čistě osobní záležitostí a soukromou volbou zúčastněných. Tento názor sdílí i britský sociolog David Morgan (2004), který dodává, že je nevěra spojována s čistě individuálním prožitkem a rozhodnutím, které na první pohled příliš nesouvisí s fungováním společnosti a společenských procesů. I Vandervoort a Duck (2004), poukazují na společenské tendence na nevěru nahlížet převážně z individuálního psychologického hlediska, tedy jako na prohřešek, který pramení z nejistot a osobních problémů jedince. Provinilec by své patologické chování měl řešit, a to formou terapie. I křesťanství se zaměřuje na naše individuální prohřešky a osobní zodpovědnost za ně – nevěra je hřích a vyžaduje osobní zpověď a pokání. Tyto pohledy na nevěru ji individualizují a odvádí pozornost od hlubšího zkoumání životaschopnosti monogamní instituce manželství na celospolečenské úrovni. Psychologický i křesťanský pohled vede nevěrníky k nápravě svého pochybení (terapií či pokáním) a nezamýšlí se nad společenskou strukturou či normami. Nabízí se otázka, zdali to nejsou právě společenské normy, které by se měly změnit, pokud je nevěra již běžným jevem (Vandervoort a Duck, 2004). Také se začínají v posledních letech ve společnosti objevovat snahy o jiná vztahová uspořádání jako je konsenzuální nemonogamie (Barker, & Langdridge, 2010), což může naznačovat, že dominantní předpoklad o přirozenosti monogamie začíná být zpochybňován (Hoof, 2017).

1.1.1.2 Sociální konstruktivismus

Ráda bych se vrátila k myšlence, že je určité sexuální chování považováno za „normální“ a jiné za „nenormální“ (Fafejta, 2004, s.9). Co to tedy znamená a čím je to ovlivněno? Sexuální strategie jsou často vnímány jako chování pramenící z lidské přirozenosti, a proto jsou posuzovány prizmatem biologie a lidské genetiky. Na druhé straně jsou však naše sexuální volby společensky konstruovány a podmíněny, většinou s ohledem na genderové role, společenské normy a hodnoty získané v procesu socializace (Wroblezka-Skrzek, 2021). Tomuto přístupu říkáme sociální konstruktivismus a vychází z toho, že svět, ve kterém žijeme je společensky konstruován. To tedy znamená, že společnost a kultura, do které jsme zasazeni, má významný vliv na naše vnímání toho, co je normální a co nikoliv (Fafejta, 2004). Slovní pojem „normální“ tedy odkazuje ke kulturně univerzálnímu a přijímanému způsobu vyjadřování sexuality (Berger & Luckmann, 1999, s.53). V každé kultuře je sexualita regulována a usměrňována (Berger & Luckmann, 1999) a ačkoliv je pudovou záležitostí, to, jak s ním zacházíme, je dáno sociálně (Fafejta, 2004).

Sexualita je vnímána jako sociální konstrukt, tzn. že je utvářena společenskými normami a hodnotami. Sociální konstruktivismus nám umožňuje chápat nevěru jako produkt sociální konstrukce sexuality. To znamená, že vnímání nevěry jako "normální" nebo "nenormální" se liší v závislosti na kulturních normách a hodnotách. V některých kulturách je nevěra tolerována více než v jiných.

Zkusím uvést konkrétní příklad v duchu sociálního konstruktivismu, kdy není nevěra vnímána jako porušení společenských norem, neboť jak říká antropoložka Helen Fisher (2016), koncept nevěry a její morální hodnocení je kulturně podmíněno. Rituální sexuální orgie, vyměňování manželek či jiný způsob uspokojování sexuální potřeby mimo manželství nebyl vždy považován za negativní chování. Například Eskymáci považovali výměnu manželek za projev pohostinnosti. Mezi amazonským kmenem Kuikuru bylo běžné, že oba manželé několik měsíců po svatbě začali mít milence známé jako „ajois“. Sexuální svoboda byla v tomto kmeni považována za normální. Uvedu také příklad, který Fisher zmiňuje v kontextu západního kulturního dědictví, čímž je „právo první noci“. V několika evropských zemích měl ve středověku feudální pán právo deflorifikovat nevěstu svého vazala o svatební noci (Fisher, 2016). Tyto příklady poukazují na skutečnost, že to, co může být v jedné společnosti považováno za normu, může být v jiné deviací (Fafejta, 2004).

Tato práce zkoumá postoje k nevěře a věrnosti u dvou odlišných generací právě z perspektivy sociálního konstruktivismu. Cílem je analyzovat, jak se v čase měnily normy a hodnoty spojené s vnímáním nevěry, a to v závislosti na českém sociokulturním kontextu dvou vybraných generací. Práce se zaměřuje na významy, které aktéři přisuzují nevěře a věrnosti a vliv sociálního prostředí na vnímání nevěry v dané generaci. Morgan (2004) tvrdí, že jako sociologové bychom se měli zajímat o to, jak jsou mimo-partnerské aféry společensky konstruovány a jaký význam je jim ve společnosti přisuzován.

1.1.2 Problematika definováním nevěry

V rámci mé práce není klíčové přesné definování nevěry, neboť mě bude zajímat, jak moji účastníci výzkumu nevěru sami definují a jak ji vnímají a jak se toto vnímání napříč dvěma generacemi liší. Vzhledem k neexistenci univerzální definice nevěry (Luo et al., 2010) mi přijde důležité nastínit aktuálnost a rozmanitost debaty týkající se definování nevěry a nabídnout

alespoň jednu definici z opakovaně citované přehledové studie o výzkumu nevěry Blow & Hartnett (2005a), která dle mého názoru dobře vystihuje podstatu nevěry.

Nevěra představuje sexuální a/nebo emoční jednání prováděné jedním jedincem v rámci závazného vztahu, kdy takové jednání probíhá mimo primární vztah a představuje porušení důvěry a/nebo porušení dohodnutých norem (otevřených i skrytých) jedním nebo oběma jedinci v tomto vztahu v souvislosti s romantickou/emoční nebo sexuální exkluzivitou (Blow & Hartnett, 2005a).

Munsch (2012) uvádí, že nevěra může znamenat pro různé lidi různé věci a to, co může být považováno za nevěru v jednom vztahu, už nemusí být považováno za nevěru v jiném. To tedy znamená, že je vnímání nevěry velmi subjektivní, a to co může být pro někoho nevinným chováním, může jiného člověka hluboce ranit.

Mattingly et al. (2010) přichází s myšlenkou, že jedním z důvodů, proč k nevěře dochází tak často může být právě odlišný pohled partnerů na to, jaké chování je považováno za nevěrné. Definice nevěry se však v páru často explicitně nediskutují a partneři spoléhají na implicitní dohody o tom, co je a není považováno za přijatelné chování. Zvláště nejasné pak mohou být očekávání a hranice mezi kohabituujícími partnery anebo partnery, kteří spolu „chodí“ (McAnulty & Brineman, 2007). Je však časté, že partneři očekávají sexuální i vztahovou exkluzivitu, aniž by se na tom explicitně domluvili, a to z toho důvodu, že je monogamie v západní kultuře považována za normu a je vnímána jako optimální a přirozená (Conley et al., 2012).

Německé socioložky, Bozoyan a Schmiedeberg (2023) tvrdí, že nevěra je více než jen extradyadický sexuální styk a upozorňují na to, že nevěra pokrývá širší spektrum chování, ale není jasně dané, kde přesně začíná a jak spolu jednotlivé projevy souvisí. Rozhodly se proto toto téma více prozkoumat a provedly analýzu dat ze studie, která zkoumala, jaké chování lidé vnímají jako nevěru. Nebyly ovšem jediné, poněvadž výzkumy zaměřující se na definování nevěrného chování jsou v posledním desetiletí stále častějším trendem ve výzkumu nevěry, kromě již tradičního zaměření na koreláty, prediktory, prevalenci, motivace a reakce na nevěru včetně důsledků pro partnerský vztah (Norona et al, 2017; Rodrigues et al.,2016).

Studie Bozoyan a Schmiedeberg (2023) probíhala v Německu v letech 2018/2019, byla součástí panelového průzkumu "German Family Panel" (pairfam) a zahrnovala 9 104 respondentů, přičemž každý vyhodnotil zhruba 3 hypotetické scénáře a měl rozhodnout, zdali se jedná o chování, které je příkladem nevěry. Míra nevěrného chování byla zkoumána na čtyřbodové škále, kde 1 znamenala jednoznačně žádnou nevěru a 4 představovala jednoznačnou nevěru. Tuto německou studii jsem vybrala pro její aktuálnost a také bych na tomto příkladu ráda ilustrovala komplexnost fenoménu nevěry a vyzdvihla některá zjištění relevantní pro můj výzkum.

V rámci zmíněného výzkumu byla respondentům nastíněna konkrétní situace, která záležela na čtyřech hlavních faktorech na základě, nichž měli rozhodnout, zdali se jedná o příklad nevěry. Jednalo se o míru emocionálního zapojení, délku trvání nevěry, chování v online prostoru (erotické zprávy) a explicitní chování (sex, pusa, dlouhá objetí, žádný fyzický kontakt). Dále jim byl nastíněn kontext situace, který zahrnoval délku jejich partnerského vztahu, existenci dětí, míru uspokojení ve vztahu, údaj o pohlaví nevěrného partnera a status osoby, s kterou byl partner či partnerka nevěrný/á (kamarád /cizí osoba). Respondenti byli seznámeni se situací páru, který si byl až do tohoto okamžiku věrný, doposud nevedl otevřené vztahy a oběma partnerům bylo kolem třiceti let.

Bozoyan a Schmiedeberg (2023) přichází se zjištěním, že sexuální styk je považován za nevěru bez ohledu na kontext. I méně explicitní chování jako je polibek bylo také považováno za nevěru. Jako nevěra byly vyhodnoceny i případy bez fyzického kontaktu v kombinaci s erotickými textovými zprávami a citovým zaujetím. Ženy hodnotily nevěrné chování přísněji než muži a také mladší respondenti hodnotili nevěrné chování přísněji než starší respondenti v tom smyslu, že byli méně tolerantní z hlediska toho, jaké chování je vnímáno jako příklad nevěry. Poslední zjištění ještě více rozeberu a konfrontuji s jinými výzkumy v rámci kapitoly Výzkum nevěry, jelikož je zajímavé v kontextu mého mezigeneračního výzkumu (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023).

1.1.3 Výzkum nevěry

Tato podkapitola se bude soustředit na analýzu studií a dat týkajících se výskytu a tolerance nevěry v českém prostředí. Důraz bude kladen na komparaci s mezinárodními výzkumy, za účelem lepšího pochopení specifik českého kontextu.

1.1.3.1 Postoje k nevěře

Nejprve se podíváme na to, jak je nevěra v českém prostředí přijímána a jak se k ní Češi staví. Postoje k nevěře jsou důležitým ukazatelem, jelikož se podle některých výzkumů jedinci s tolerantnějšími postoji k nevěře s větší pravděpodobností dopustí nevěry ve vlastních vztazích (Blow & Hartnett, 2005a).

Výzkum Pew Research Center z roku 2013, založený na národních reprezentativních vzorcích, zkoumal vnímání nevěry v 39 zemích. Mimomanželská aférka je dle mezinárodních výsledků morálně neakceptovatelná pro 79 % lidí. V České republice je nevěra morálně nepřijatelná pro 66 % lidí, čímž se naše země řadí mezi šest nejliberálnějších zemí, co se týče morální akceptace nevěry. Na samotném vrcholu je Francie (47%), v patách jí je Německo (60%), Itálie, Španělsko (64%) a Jihoafrická republika (65%). Na druhou stranu méně tolerantní je USA s 84 % lidí, kteří se domnívají že je nevěra morálně neakceptovatelná. V muslimských zemích je toto vnímání ještě silnější (nad 90 %) (Pew Research Center, 2014; Wike, 2014). Dle dalších zjištění, s důrazem na Českou republiku, 17 % lidí vnímá nevěru jako morálně přijatelnou, což je nejvyšší hodnota ze všech dotazovaných zemí. 10 % respondentů ji nevnímá jako morální problém, 4 % uvádí, že záleží na situaci. (Pew Research Center, 2014).

Liberalnost Čechů k nevěře dokládá i srovnávací mezinárodní výzkum z roku 1994, založený na národních reprezentativních vzorcích, představený v práci Widmera (1998) a jeho kolektivu. Výzkum zkoumal postoje k nemanželskému sexu ve 24 státech formou čtyř možných kategorií odpovědí (vždy špatné, téměř vždy špatné, špatné jen někdy, nikdy špatné). Přestože v mnoha zemích panuje obecná shoda, že nemanželský sex by měl být odsouzen, některé země, zejména Rusko, Bulharsko a Česká republika, vykazují podstatně větší toleranci. Pouze 43 % Čechů je připraveno označit mimomanželský sex za vždy špatný, zatímco průměr všech 24 zemí je 66 %. 24 % Čechů pak označuje mimomanželský sex za téměř vždy špatný (Widmer et al., 1998).

Výsledky mezinárodního Widmerova výzkumu můžeme konfrontovat s konceptuálně totožnými českými výzkumnými šetřeními z let 1999 a 2003, realizovanými Centrem pro výzkum veřejného mínění (Šalamounová & Šamanová, 2003). V roce 1994 označilo 43 % Čechů mimomanželský sex za vždy špatný (Widmer et al., 1998). V roce 1999 mimomanželskou nevěru naprosto odsoudilo 38 % lidí, kteří uvedli, že je vždy špatná. V roce 2003 uvedlo, že je vždy špatná pouze 32 % respondentů (Šalamounová & Šamanová, 2003).

Můžeme si tedy všimnout lehce tolerantnější tendence, co se naprosté odmítavosti k nevěře týče. Stále je však nevěra vnímána jako převážně odsouzeníhodný jev, jelikož se od roku 1994 až do roku 2003 v průměru 67 % dotázaných domnívalo, že je mimomanželský sex špatný téměř vždy nebo dokonce úplně vždy (1994 (67 %), 1999 (63 %), 2003 (70 %)) (Šalamounová & Šamanová, 2003; Widmer et al., 1998).

Novější výzkum z roku 2015 realizovaný Centrem pro výzkum veřejného mínění se zabýval přijatelností některých způsobů chování v české společnosti. Dvě otázky z baterie 26 otázek se týkaly morální akceptace nevěry v manželství. Míra morální akceptace byla zkoumána na desetibodové škále, kde 1 znamenala, že toto chování není pro dotázané přijatelné nikdy, a naopak 10 vyjadřovala, že dané chování je pro ně přijatelné kdykoliv. Nevěru manželovi jednoznačně odsuzuje 37 % (varianta 1 nebo 2 škály), a nevěru manželce 36 %, což dle výsledků poukazuje na poměrně dosti negativní postoje Čechů, kteří se podobně staví například k dávání úplatků (38%), zatajování zdanitelných příjmů (36%), ježdění načerno a kupování kradených věcí (33%) či ponechání si nalezených peněz (34%). Tento výzkum se opákoval v intervalech jednou za 3–4 roky a v otázce nevěry došlo mezi lety 2012 a 2015 k významnému posunu morální akceptace nevěry v čase a to tak, že došlo ke zvýšení tolerance k nevěře (CVVM, 2015). V roce 2012 nevěru jednoznačně odsuzovalo více dotázaných než v roce 2015, konkrétně nevěru manželovi odsuzovalo 41 % a nevěru manželce 39 % (CVVM, 2012).

Závěrem lze konstatovat, že po porovnání dvou skupin konceptuálně totožných výzkumů, které se zabývaly morální akceptací nevěry (1994, 1999, 2003 a 2012, 2015) můžeme sledovat postupný trend mírného zvyšování morální akceptace nevěry v čase.

1.1.3.2 Prevalence nevěry

I přes morální odsudky se nevěry lidé dopouštějí. Je však těžké zjistit jaká je skutečná četnost tohoto jevu. Prvním úskalím je, že jsou všechna data až na pár výjimek závislá na sebeodhalení respondenta, tedy na skutečnosti, zdali zkušenost s nevěrou přizná. A vzhledem k rozšířenému nesouhlasu s nevěrou jsou výsledky ovlivněny tendencí jedinců prezentovat se v souladu s převládajícími morálními postoji. Je tedy důležité si uvědomit, že výskyt nevěry je pravděpodobně podhodnocen, a naopak míra nesouhlasu s nevěrou může být nadhodnocena (Feldman & Cauffman, 1999).

Druhým úskalím je již zmiňovaná neexistence univerzální definice nevěry. Ve výzkumech se setkáváme s různorodou operacionalizací tohoto konceptu, což vede k rozmanitým výsledkům ohledně četnosti výskytu nevěry (Blow & Hartnett, 2005a; Luo et al., 2010). Některé studie se zaměřují výhradně na pohlavní styk, zatímco jiné zahrnují širší spektrum chování. Různorodé výsledky mohou být také způsobeny odlišnou charakteristikou vzorku či odlišným časovým rámcem v kterém je nevěra měřena (Luo et al., 2010). I přes metodologické problémy se však výzkum prevalence nevěry těší značnému zájmu výzkumné komunity.

Než se konkrétně podíváme na výzkum četnosti nevěry v České republice, ráda bych přiblížila, jak vypadá situace v zahraničí. Luo et al. (2010) shrnul výsledky 31 mezinárodních studií z let 1982-2009, které se zaměřují na kvantifikaci výskytu nevěry v populaci. Autoři se snažili o co nejrepresentativnější vzorek studií, aby zohlednili různé kulturní kontexty, Česká republika však nebyla součástí. Studie četnosti nevěry přinesly rozmanité výsledky, jelikož celková procentuální míra se pohybovala od 1.2 % do 85.5 %, právě z důvodů odlišné operacionalizace nevěry, odlišných vlastností vzorku a odlišného časového úseku, v kterém byla nevěra měřena. Výzkumy se významně lišily v míře reprezentativnosti vzorků – nejvíce přesné jsou celostátně reprezentativní náhodné vzorky, které se zaměřovaly na nevěrné chování formou sexuální interakce, avšak v různém časovém rozsahu (za život, za posledních 5 let, za poslední rok, za posledních 30 dní, v současném vztahu, v současném manželství), kdy se celková míra pohybovala od 1,2 % do 37,5 %. Více nevěrní byli obecně muži, nebo se k tomu přinejmenším více přiznávali. Pokud se jednalo o výzkumy, kdy byla nevěra měřena v rámci časového úseku delší než 5 let tak se míra nevěry pohybovala v průměru okolo 20 % (Luo et al., 2010).

Nyní se podíváme na prevalenci nevěry v České republice. V letech 1993, 1998, 2003, 2008 a 2013 byly realizovány kvantitativní výzkumy sexuálního chování české populace. Tyto výzkumy byly realizovány Sexuologickým ústavem 1. LF UK za spolupráce s Petrem Weissem a Jaroslavem Zvěřinou. Jednalo se o reprezentativní výzkumy sexuálního chování populace ČR a nevěra byla v rámci výzkumů operacionalizována jako mimomanželský sexuální styk (Weiss & Zvěřina, 2009a). V roce 1998 bylo zjištěno, že alespoň jednorázový mimomanželský sexuální styk přiznává 63 % českých mužů, zatímco u žen se přiznaná nevěra činí 42 % (Weiss & Zvěřina, 2001). Můžeme si povšimnout, že míra nevěry je v české společnosti vyšší v porovnání s mezinárodními reprezentativními výzkumy z let 1982-2009, která dosahovala maximálně 37,5 % (Luo et al., 2010). I samotní autoři zmiňují, že „počty přiznaných nevěr u

nás jsou o dosti vyšší než u srovnatelných zahraničních výzkumů“, což poukazuje na liberálnější postoje k nevěře (Weiss & Zvěřina, 2001, s.86). V roce 2008 nevěru přiznává už jen 34 % vdaných žen a 55 % ženatých mužů (Weiss & Zvěřina, 2009b).

Dle průzkumu, který v roce 2016 realizovala výzkumná agentura STEM/MARK se nevěry dopouští 37 % zadaných Čechů a Češek. Polovina z nich přiznává jednorázovou nevěru a téměř třetina těch, kteří se dopustili nevěry, vyjádřila zájem udržet mimopartnerský vztah co nejdéle. Výzkumu se zúčastnilo 980 heterosexuálních osob ve věku 15-59 let (ČTK, 2016). Můžeme si povšimnout, že od roku 1993 do roku 2016 bylo zaznamenáno postupné snižování prevalence nevěry v českých výzkumných studiích či jde přinejmenším o menší ochotu lidí přiznávat se k tomuto chování. Můžeme si to vysvětlovat menší společenskou tolerancí k nevěře, která je způsobena postupnými proměnami společenských hodnot a norem směrem k většímu důrazu na vzájemnou důvěru, respekt a věrnost v pozdě moderních partnerských vztazích (Giddens, 1992; Jamieson, 2004). V této souvislosti Kontula a Haavio-Mannila (2004) hovoří o „renesanci romantismu“. Tento koncept reflektuje transformaci partnerských vztahů, které jsou v současnosti založeny především na vzájemných citech a sexuální přitažlivosti. Vzrůstá tak požadavek na nalezení věrného partnera, neboť nevěra představuje významné ohrožení stability celého vztahu (Kontula & Haavio-Mannila, 2004).

V poslední řadě bych ráda zmínila velmi aktuální celonárodní reprezentativní průzkum sexuálního chování a well-beingu obyvatel České republiky, který vystupuje pod názvem CZECHSEX. Průzkum byl realizován Centrem pro sexuální zdraví a intervence v rámci Národního ústavu duševního zdraví na přelomu roku 2023/2024 a zúčastnilo se ho 6 000 respondentů a respondentek ve věku 18-75 let. Sběr dat probíhal on-line formou (4000 lidí) a osobním dotazováním (2000 lidí). Jedná se o první komplexní průzkum sexuality provedený v České republice, který respektuje mezinárodní doporučení pro metodiku realizace reprezentativních výzkumů sexuality a genderu. Jeho cílem bylo shromáždit data o sexuálním zdraví, preferencích, chování a postojích dospělých v ČR včetně současných trendů v oblasti sexuality (NUDZ, 2024a)

Výzkum odhalil, že v době jeho realizace bylo 73.7 % respondentů v dlouhodobém partnerském vztahu. Z nich 26.7 % uvedlo, že kromě tohoto vztahu udržují také vztah pouze sexuální, nemusí se však jednat o nevěru (NUDZ, 2024b). Kateřina Klapilová, vedoucí Centra pro sexuální zdraví a intervence okomentovala toto zjištění následovně: „může se jednat také

o otevřené vztahy nebo vztahy, ve kterých toto jako nevěra vnímáno není. Otázka ve smyslu, byl jste někdy nevěrný svému partnerovi, v kontextu celoživotní historie nebyla položena“ (Svorník, 2024). Můžeme si povšimnout, že výsledky průzkumu otevírají téma konsenzuálně nemonogamních vztahů, což poukazuje na nový trend na poli partnerských vztahů, jenž nebyl zohledněn v předchozích českých národních průzkumech sexuálního chování, realizovaných v letech 1993–2013.

1.1.3.3 Věkové a mezigenerační rozdíly ve výzkumu nevěry

Skutečnost, z jaké generace moji účastníci výzkumu pocházejí, tvoří osu mého výzkumu. Zaměřuji se na generaci seniorů ve věku 70–77 let (generace Baby boomers) a generaci mladých dospělých ve věku 20–27 let (generace Z). Z toho důvodu mi přišlo vhodné poukázat na generační a věkové odlišnosti, které mohou mít dopad na různorodé vnímání nevěry. Generační odlišnosti odrážejí rozdílný kulturní a historický kontext ovlivněný sociálními, politickými a ekonomickými událostmi doby, v které jednotlivé generace vyrůstaly, což mělo vliv na jejich hodnoty, postoje a chování (Mannheim, 2007). Téma generací je velmi komplexní, a proto mu věnuji celou kapitolu (*3. Generace*). Ráda bych však poukázala na dva významné sociální fenomény, které proměňují partnerské vztahy a odlišují od sebe dvě vybrané generace na základě různorodých technologickým a sociálních vlivů. Těmito fenomény jsou sociální sítě a alternativní vztahová uspořádání a podrobněji se jim budu věnovat v dedikovaných podkapitolách, protože představují generační odlišnosti, které významně ovlivňují postoje mladší generace k nevěře a monogamii. Věkové odlišnosti v porovnání s generačními odrážejí individuální a biologické rozdíly, které souvisí s životním cyklem a procesem stárnutí bez ohledu na širší sociální a historický kontext (Havlíková, 2007) a blíže je představím v rámci této kapitoly.

Mezi lidmi různých věkových kategorií vznikají přirozeně věkové rozdíly. Generace seniorů je již ve fázi stáří a od generace mladých dospělých ji odděluje zhruba půl století věkového rozdílu. Z toho plynou odlišné fyzické schopnosti, zájmy, potřeby, hodnoty i životní zkušenosti a postoje, které formují jejich chápání partnerských vztahů a nevěry. Tato identita se v průběhu životního cyklu může měnit, protože jednotlivci procházejí různými fázemi života (mládí, střední věk, stáří) a zažívají různé životní události (např.: svatby, rozvody, narození dětí), které mohou ovlivnit jejich pohled na partnerské vztahy i postoje k nevěře (Havlíková, 2007).

Stárnutí je nevyhnutelně spojeno s biologickými změnami, které mají vliv i na prožívání sexuality. Pokles celkového zdraví, změny vzhledu, ztráta sebevědomí, bolesti, omezená hybnost, vaginální suchost, problémy s erekcí či jiné zdravotní komplikace mají zákonitě vliv na sexuální život stárnoucích osob. Dopad mohou mít také změny spojené se specifickou životní situací stárnoucích osob, jako je odchod do důchodu, ztráta partnera, finanční problémy či strach se seznamovat. Tyto změny dopadají na duševní zdraví a pohodu seniorů a ovlivňují i jejich sexuální život (Venglářová, 2007). Ačkoliv mohou být sexuální aktivity přítomné i do vysokého věku, obecně se jejich frekvence snižuje (Minichiello, 2004) a může se měnit i jejich preferovaná forma. To poukazuje na skutečnost, že sexualita je přítomná i v pokročilém věku, nabývá však nových podob (Venglářová, 2007). Tato proměna v prožívání a vyjadřování sexuality může také ovlivňovat postoje jedinců k nevěře. Například muži jsou ve stáří obvykle sexuálně aktivnější než ženy (Minichiello et al, 2004) a nesoulad sexuálních potřeb a preferencí může mít za následek nevěru.

Věk také ovlivňuje celkovou pravděpodobnost, že se člověk dopustil za život nevěry, protože s přibývajícím věkem se obecně zvyšuje počet příležitostí k nevěře (Munsch, 2012). Wiederman (1997) také přichází se zjištěním, že se šance, že bude jedinec nevěrný zvyšuje v průběhu délky trvání manželství. Zároveň s přibývajícím věkem respondenti získávají více životních zkušeností, a to pravděpodobně může vést k většímu pochopení pro lidské slabosti, včetně nevěry, což by mohlo vést k tolerantnějšímu hodnocení nevěrného chování u starších respondentů (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023).

To například dokládá právě výše představená německá panelová studie z let 2018/2019, při které respondenti hodnotili různé scénáře a měli rozhodnout, zdali se jedná o nevěru. Tato studie přichází se zjištěním, že mladší respondenti hodnotili nevěrné chování přísněji než starší respondenti, v tom smyslu, že byli méně tolerantní z hlediska toho, jaké chování je vnímáno jako příklad nevěry. Výzkum zahrnoval respondenty ze čtyř věkových kohort (1971, 1981, 1991, 2001), které od sebe vždy dělil desetiletý věkový rozdíl. Nejstarší respondenti představují v tomto výzkumu generaci rodičů a nejmladší respondenti představují generaci jejich dětí. Z výsledků vyplývá, že respondenti ze dvou nejmladších generací častěji hodnotili erotický online kontakt jako akt nevěry. Stejný efekt byl zjištěn u líbání, rozdíly mezi kohortami však mizí v případě sexuálního styku s třetí osobou, který je považován za nevěru vždy. Mladší tři kohorty se ve svých hodnoceních do značné míry shodují, zatímco nejstarší respondenti se

výrazněji liší. Obecně vnímají líbání či erotický on-line kontakt tolerantněji a mají tak hranici nevěry posunutou trochu dále (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023).

Na druhou stranu některé výzkumy poukazují na to, že mladí dospělí mají obecně permissivnější sexuální normy než starší jedinci a tím pádem mohou být k nevěře i více tolerantní (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023). Tuto skutečnost dokládá již představený český výzkum (CVVM) z roku 2015, který přichází se zjištěním, že mladší respondenti (15-19 let) vykazují vyšší toleranci z hlediska morální akceptace manželské nevěry ve srovnání s nejstarší generací (60+). Podíl těch, kteří jednoznačně odsuzují manželskou nevěru je v nejmladší generaci výrazně nižší (44 %) než v té nejstarší generaci (61 %). Na tomto můžeme ilustrovat odlišnost v postojích mladší generace, která se vyznačuje větší liberálností, chceme-li dokonce „amoralitou“, ve srovnání s generací prarodičovskou. I v případě jiných otázek jako je jízda na černo, koupení něčeho kradeného, lhaní ve svůj prospěch, nechání si nalezených peněz, názor na úplatky, ale i řízení pod vlivem alkoholu je podíl jedinců z nejmladší generace, kteří morálně odsuzují toto jednání, výrazně nižší než u generace prarodičů (CVVM, 2015).

1.1.3.3.1 Alternativní vztahová uspořádání

Existenci liberálnějších sexuálních norem mladých dospělých demonstrují i alternativní vztahová uspořádání, která se v posledních letech vynořují a nabývají na popularitě, jako je *konsenzuální nemonogamie* (Barker, & Langdridge, 2010, Hauptert et al., 2016), „*situationship*“, *kamarádství s výhodami*, „*hookups*“ a „*on-again-off-again*“ romantické vztahy (Langlais et al., 2024). Tato alternativní uspořádání představují nový společenský fenomén, který má vliv na formování postojů mladých dospělých k nevěře a věrnosti v porovnání se starší generací. Nejprve vysvětlím, co to vlastně monogamie a konsenzuální nemonogamie je a co představuje v kontextu těchto pojmů nevěra a věrnost a následně popíšu další ze zmíněných forem partnerských vztahů.

Konsenzuální nemonogamie je zastřešující termín, pro polyamorní vztahy, swingování a otevřené vztahy (Hauptert et al., 2016) a odkazuje na jakýkoli vztah, ve kterém všichni partneři souhlasí s tím, že každý z nich může mít romantické a/nebo sexuální vztahy s jinými partnery (Conley et al., 2012). Tyto partnerská uspořádání zahrnují otevřené odmítnutí přizpůsobit se standardním ideálům monogamie a věrnosti (Barker, 2005) a dá se říct, že nevěru legitimizují, protože již nepředstavuje porušení důvěry ani dohodnutých norem. Monogamie stojí v tomto

smyslu v opozici s konsenzuální nemonogamií a představuje standardnější vztahovou dohodu, ve které se oba partneři zavazují k myšlence být sexuálně a vztahově exkluzivní. Zavazují se jinými slovy k věrnosti, která představuje sexuální exkluzivitu a emocionální oddanost jednomu partnerovi. Nevěra naproti tomu představuje nekonsenzuální nemonogamii, neboť se jí jedinci dopouští bez souhlasu svého partnera (Conley et al., 2012). Sexuální exkluzivita, která je jedním z aspektů monogamie, bývá někdy specifikována jako sexuální monogamie. Tento koncept se vztahuje na situaci, kdy se partneři zapojují do sexuálních interakcí výhradně mezi sebou. Na druhé straně, vztahová exkluzivita může být označována jako sociální monogamie. Tento termín označuje stav, kdy jednotlivci udržují intenzivní párovou vazbu (Brandon, 2016), která je ve společnosti uznávána také jako manželství. Jedinci společně žijí v jedné domácnosti, vychovávají děti a vzájemně se podporují. Sociální monogamie se tedy soustředí na skutečnost, že dvojice funguje jako jednotka v rámci společnosti a poskytuje si navzájem emocionální podporu a praktickou pomoc (Schacht & Kramer, 2019).

Je těžké určit kolik lidí žije v České republice v konsenzuálně nemonogamních vztazích, jelikož máme k dispozici pouze omezené množství českých dat. Z posledních zjištění víme, že v polyamorních vztazích žije v ČR pouze necelé procento párů (NUDZ, 2024c), nevíme však jaké mají Češi a Češky zkušenosti s otevřenými vztahy či swingováním. Můžeme si ovšem povšimnout, že je tématu konsenzuální nemonogamie v ČR věnována mediální pozornost a v roce 2022 byl na toto téma natočen i film *Hranice lásky*, což poukazuje na narůstající společenský zájem o toto téma. Zahraniční výzkumy dokládají, že 4-5 % dospělých je v současné době zapojeno do konsenzuálně nemonogamních vztahů (Conley et al., 2012) a zhruba 20% svobodných dospělých se někdy v životě zapojilo do konsenzuálně nemonogamních vztahů (Hauptert et al., 2016). Nemonogamní pojetí vztahů se setkává převážně s negativním přijetím a stigmatizací a stále je monogamní vztah považován za preferovaný typ soužití. V kvantitativní studii Conleyho a jeho kolegů (2012), která zkoumala přesvědčení o monogamii, patřily mezi nejčastěji zmiňované argumenty podporující upřednostňování monogamie před konsenzuální nemonogamií, podpora závazku (61%) a důvěry (56%) v rámci vztahu a také přínos pro fyzické zdraví (59%). V 10% také účastníci uvedli, že monogamie přináší rodinné benefity jako stabilní rodinnou strukturu pro děti, stabilní finance a také domov a rodinné prostředí.

I přes převážně negativní vnímání konsenzuálně nemonogamních vztahů, je nevěra podle výzkumu Grunt-Mejer a Campbell (2016) vnímána ještě s menší tolerancí. Ve studii byli univerzitní studenti z Polska a Spojeného království požádáni, aby uvedli své postoje k hypotetickým párům, které se zapojily do různých konsenzuálně nemonogamních (KN) vztahů (polyamorie, swingování a otevřené vztahy), monogamních vztahů a nevěry. Zahrnutí nevěry umožnilo porovnat mimopartnerské vztahy se souhlasem (KN) a ty bez něj (nevěra). Jejich výsledky odhalily, že ačkoliv byla monogamie vnímána nejpříznivěji, postoje ke KN byly pozitivnější než k nevěře (Grunt-Mejer & Campbell, 2016). Může to tedy být tak, že mají mladí lidé sice permissivnější sexuální normy (Bozoyan & Schmiedeberg, 2023) a již nejsou tak odmítaví ke konsenzuální nemonogamii, ale naopak se staví více přísně právě k nevěře (Grunt-Mejer & Campbell 2016), neboť je větší tlak kladen na důvěru, upřímnost a určitou intimitu v rámci vztahu (Giddens, 1992). S vzrůstající důležitostí zmíněných hodnot také narůstá požadavek na nalezení věrného partnera (Kontula a Haavio-Mannila, 2004). Sexuální exkluzivita však nemusí být normou, pokud se tak partneři domluví (Giddens, 1992).

Kromě zájmu o konsenzuální nemonogamii se také mezi mladými dospělými projevuje zvýšený zájem o jiné formy méně závazných vztahů, jako je například „situationship“ či kamarádství s výhodami (Langlais et al., 2024). V průběhu času došlo k významným proměnám ve společenských normách týkajících se romantických vztahů, což vedlo k širokému přijetí prozkoumávání sexuality mimo rámec tradičního manželství. Mladí dospělí se stále více angažují v rozmanitých formách partnerských vztahů, které se vyznačují různou mírou závazku. Tato rostoucí variabilita zrcadlí dynamiku a pluralitu moderních přístupů k intimním vztahům a přináší nové vztahové trajektorie, které mladí jedinci mohou volit (Jamison & Sanner, 2021).

Závazné partnerské vztahy představují stálé vztahy, které mají definované nálepky, exkluzivitu, a jasná očekávání. I když mnoho jedinců zažívá tyto vztahy a s nimi i přechod z fáze romantického zamilování a vášně do fáze partnerské lásky a závazku, existují i jiné zkušenosti s láskou. Odlišné způsoby, jak můžeme lásku prožívat, představují alternativní typy vztahů, kde romantická vášně nevede k závazku. Takovými vztahy jsou nezávazné sexuální styky („hookups“), kamarádství s výhodami („friends with benefits“) či „situationshipy“, pro které neexistuje český ekvivalent. Existuje také typ nestálého vztahu, kdy se jednotlivci mohou rozcházet a znovu scházet vícekrát, což je nazýváno jako „on-again-off-again“ romantické vztahy (Langlais et al., 2024).

Kamarádství s výhodami představuje vztah, v kterém se přátelé pravidelně věnují sexuálním aktivitám, aniž by se jednalo o závazek ve formě exkluzivního romantického vztahu (Owen et al., 2013). Tyto vztahy jsou navazovány za účelem sexu a umožňují jedincům vyhnout se emocionálnímu zklamání, jelikož sblížení s přítelem je bezpečnější než sblížení s někým, koho nemusí dobře znát. Také je zde sníženo riziko nakažení se pohlavně přenosnými chorobami (Langlais et al., 2024).

„Situationship“ představuje vztah ve kterém existuje romantické spojení, často zahrnující společně strávený čas, fyzickou a sexuální aktivitu, ale není zde jistota, závazek ani přesné označení, tedy určitá nálepka. Pro je charakteristické, že se jedinci aktivně vyhýbají závazkům, především tím, že se vyhýbají pojmenování svého vztahu. Jedná se o neformální vztah, v rámci, něž jedinci nezveřejňují společné aktivity na sociálních sítích a nestýkají se s rodinou toho druhého. Nicméně, jinak se tento typ uspořádání velmi podobá klasickému vztahu, avšak bez příslibu závazku a společné budoucnosti. Oddanost vztahu je velmi nízká anebo úplně chybí. Tyto vztahy často končí proto, že jedna osoba chce mít vážný vztah a druhá nikoliv. (Langlais et al., 2024).

Tyto moderní typy vztahů mohou významně ovlivnit zkušenost mladé generace se vztahy, a jejich vnímání a prožívání věrnosti a nevěry.

1.1.3.3.2 Sociální sítě

Dalším aspektem, který může významně ovlivňovat zkušenost mladých dospělých se vztahy a formovat jejich vnímání nevěry a věrnosti, jsou sociální sítě. Sociální sítě hrají v životě mladých dospělých v porovnání se starší generací významnou roli. Generace Z, do které patří moji mladší účastníci je přezdívána jako „Internetová generace či iGen“ (Hovořáková & Pauknerová, 2024). Autorka Mishra (2021) se ve svém díle „Digital Cultures“ tomuto tématu věnuje a současné mladé dospělé nazývá digitálními domorodci žijícími v intenzivně vizuální kultuře. Mishra uvádí, že se pro ně sociální sítě již staly přirozenou součástí života a považují za naprosto zdravé a normální vyjadřovat své pocity on-line, komunikovat pomocí vizuálních zpráv a seznamovat se v digitálním prostoru. Proměnil se tak způsob, jak lidé navazují vztahy, vyjadřují lásku a chtíč a také jak vztahy ukončují (Mishra, 2021).

V ČR se seznámí on-line 21 % párů ve věku 18-25 let v porovnání s 5 % párů ve věku 66-75 let (NUDZ, 2024c). Seznamování on-line probíhá prostřednictvím sociálních sítí jako je např. Facebook, Instagram či Snapchat a také prostřednictvím seznamovacích webových stránek a mobilních aplikací, z nichž nejpopulárnější je Tinder (Mishra, 2021). Na webové stránce Tinderu nalezneme motto: „randění online nikdy nebylo snazší“ (Match Group, 2024), jelikož tato aplikace umožňuje okamžitě si domluvit rande pouze na základě fotografie osoby, která se nachází v blízké lokalitě. Uživatelům se zobrazují lidé, kteří se pohybují v blízkém okruhu a pouhým přejetím prstu doprava po fotografii dají najevo, že se jim daná osoba líbí. Pokud tak učiní i jejich protějšek, je to „match“, neboli shoda a mohou si domluvit rande. Přejetím doleva po fotografii by naopak vyjádřili nezájem. Tento způsob seznamování stojí na fyzické atraktivitě uživatelů a je přirovnáván k on-line nakupování, kde si zkrátka vybíráme to, co se nám vizuálně líbí a vkládáme to do košíku. S Tinderem bývají v tomto ohledu spojovány i výše zmíněné příležitostné sexuální styky („hookups“). Z toho důvodu bývá také přezdíván jako „hook-up“ aplikace, tedy aplikace stahována zejména za účelem nezávazného sexu. Mishra v tomto kontextu hovoří o vzestupu „hookup“ kultury mezi mladými lidmi. Důvod stahování této aplikace mezi mladými dospělými mezi 18-30 rokem věku však podle výzkumu z roku 2017 není jen vidina nezávazného sexu, ale také nalezení lásky, usnadnění komunikace, posílení sebeúcty, potvrzení vlastní hodnoty a vzrušení (Sumter et al., 2017).

Digitální technologie významně usnadnily proces seznamování a rozšířily okruh potenciálních partnerů. Tyto proměny v navazování vztahů však mohou kromě benefitů představovat i ohrožení stability a pevnosti partnerských vztahů. Sociální sítě nabízejí nekonečný výběr potenciálních partnerů, což může vést k porovnávání a nespokojenosti v současném vztahu. Neustálá dostupnost nových možností, jednoduché navazování nových kontaktů a zároveň udržování on-line interakcí mimo existující vztahy může udržovat jednotlivce v neustálé honbě za ideálním partnerem a také zvyšovat riziko nevěry. Tímto způsobem se zvyšuje pravděpodobnost, že jednotlivci budou mít tendenci nebo možnost rychleji přecházet mezi vztahy, což může vést k nedostatečnému rozvoji a upevnění existujících partnerských vazeb (Mishra, 2021).

S narůstajícím významem, který hrají digitálních technologie v partnerských vztazích, vyvstává otázka, zda by mohlo být určité chování na internetu považováno za nevěru. Typickým chováním, které může být považováno za nevěru je „sexting“, který představuje posílání nahých

fotografií či videí v online prostoru (Mishra, 2021). V ČR alespoň jednou v životě „sexting“ provozovalo 22% mladých dospělých ve věku 18-34 let v porovnání s 6% starších osob ve věku 55-75 let (NUDZ, 2024c). Zmíněný „sexting“ či jiný romantický online kontakt představuje formu digitálního flirtování a v případě, že to jedinec provozuje za zády svého partnera, může takovéto chování představovat nevěru. Dle výzkumu Bozoyan a Schmiedeberg (2023) jsou to právě mladší participanti, kteří vyhodnocují takovéto chování spíše jako akt nevěry v porovnání se staršími respondenty.

1.1.4 Faktory ovlivňující nevěru

Existuje celá řada faktorů, které ovlivňují nevěru. Já se zaměřím zejména na socio-kulturní vlivy jako je náboženství, kultura a sociální prostředí. Také se budu zabývat vlivem sociodemografických faktorů na nevěrné chování, jelikož mají tyto aspekty dopad na kritéria pro výběr účastníků mého výzkumu.

Podle Munsch (2012) jsou rozhodnutí zapojovat se do extradyadického chování ovlivňována prostředím a tzv. situačními a strukturálními silami. Navzdory evolučním argumentům, které převládají v psychologické perspektivě, vidí nevěru jako dynamický společenský proces, který podléhá vlivu kontextu, v němž se odehrává. Zdůrazňuje, že bychom neměli opomíjet právě faktory jako je sociální prostředí a kultura, která ovlivňuje chování jedinců skrze sociální normy a hodnoty. Vliv mohou mít také sociální sítě, v kterých se jedinec pohybuje a náboženství, které je často propojené s danou kulturou (Munsch, 2012). V evropské kultuře převládá křesťanství, které již od prvního tisíciletí našeho letopočtu „založilo vlastně jednotný kulturní vzorec evropského sexuálního chování,“ který stojí na přísné monogamii párové rodiny (Možný, 2006, s. 138). Vliv kultury se projevuje v podobě přesvědčení a hodnot, které jsou předávány členům společnosti prostřednictvím socializace (Munsch, 2012). Ačkoliv se tedy jedinec nehlasí ke konkrétní církvi a nepovažuje se za křesťana, evropské kulturní prostředí v sobě nese křesťanskou tradici, která má vliv na vztahové normy. Tato tradice, je zakořeněna v západní kultuře natolik, že je preference monogamie v romantickém vztahu do značné míry považována za normu (Conley et al., 2012).

Zmíněné kulturně sdílené normy a postoje pak formují normativní chování v oblasti partnerských vztahů a sexuální morálky a přispívají tak k nižší či vyšší míře nevěry (Munsch, 2012). Munsch také uvádí, že se míra nevěry v jednotlivých subkulturách a v jednotlivých

zemích liší. Je sice pravda, že názorové rozdíly mezi jednotlivými státy ve vnímání nevěry nejsou markantní, i přesto však výzkumy, které jsem představila výše dokládají, že některé země jsou k nevěře trochu více tolerantní a Česká republika vykazuje vyšší otevřenost k nevěře. Je tedy důležité si uvědomit, že nevěra není jen o individuální morálce a osobnosti jedince, ale že je ovlivněna širší sociální strukturou a kulturním prostředím, do kterého je člověk zakotven (Munsch, 2012).

Zapojování se do mimopartnerských afér ovlivňují i sociodemografické faktory jako je již zmíněný věk, pohlaví, příjem anebo vzdělání či velikost místa bydliště (Munsch, 2012). V českém výzkumu Weiise a Zvěřiny z roku 1998 bylo zjištěno, že muži nevěru více přiznávají než ženy a ženy tíhnou spíše k navazování delších mimomanželských vztahů, zatímco muži preferují spíše jednorázové nevěry. Dále bylo v rámci tohoto výzkumu zjištěno, že jedním z nejvýznamnějších faktorů ovlivňujících nevěru je věk, jelikož počty nevěrných mužů a žen stoupají s věkem. Také počty nevěrníků narůstají ve velkých městech (Zvěřina, 2001). Výše příjmu či stupeň dosaženého vzdělání, může také ovlivnit zapojení se do extradyadického chování, výzkumy však nejsou ve svých zjištěních konzistentní. Některé studie ukazují, že nevěra je častější u méně vzdělaných a nízkopříjmových osob, zatímco jiné naznačují opak (Munsch, 2012). Vysokoškolské vzdělání však může být spojováno s liberálnějšími postoji k sexualitě (Blow a Hartnett, 2005a). Některé studie také ukazují, že lidé s vyšším příjmem se s větší pravděpodobností zapojí do nevěry, nemusí to však být výše příjmu, která má vliv, ale s tím spojená úroveň stresu, příležitost či pocit nároku (Blow a Hartnett, 2005a).

1.2 Proměna partnerských vztahů

V rámci této kapitoly se budu snažit popsat, jak se partnerské vztahy historicky proměňovaly s důrazem na měnící se vzorce v chápání lásky a sexuality. Ponořením do těchto proměn můžeme lépe porozumět vnímání věrnosti jako hodnoty v partnerských vztazích ve 21. století.

1.2.1 Proměna partnerských vztahů od tradiční k pozdně moderní společnosti

Povaha partnerských vztahů se v rámci západního historického vývoje významně proměňovala. Charakter, dynamika a struktura vztahů mezi muži a ženami se liší v době tradiční, moderní i postmoderní. Tato tři období, kdy docházelo ke dvěma významným historickým přechodům,

jsou charakterizována rozsáhlými sociálními změnami, jež významně ovlivňují povahu celé společnosti. Není tedy divu, že se proměnila i rodina, manželské a partnerské vztahy a také samotné vnímání lásky a sexuality ve společnosti.

Do 18. století bylo manželství v západní kultuře silně svázáno s křesťanstvím, bylo regulováno církví a monogamní manželský svazek měl jako jediný monopol na legitimní sex. Sňatek sloužil zejména k plození dětí a byl často aranžovaný rodinami s důrazem na ekonomické, sociální a politické zájmy (Možný, 2006). Povaha partnerských vztahů zakořeněná v tradiční společnosti se začala v poměrně krátké době proměňovat a začala se formovat moderní společnost. Katalyzátorem této změny byla série revolucí – konkrétně revoluce průmyslová a politická. Tyto události proměnily dosavadní proces výroby, sociální uspořádání a zároveň také vedly k demokratizaci politického systému. Přelom 18. a 19. století je tak považován za zrod moderní společnosti. Docházelo k sekularizaci a postupnému oslabení tradičních společenských vazeb a feudálních struktur. Během tohoto vývoje se jednotlivci stávali svobodnějšími a samostatnějšími, uvolňovali se od tlaků širší i patriarchální rodiny. Toto období bylo charakterizováno vzestupem individualismu a rozkladem tradičních sociálních institucí (Keller, 2004).

Téměř o dvě stě let později jsme svědky podobných procesů, avšak „do potíží se nyní nedostávají instituce společnosti tradiční nýbrž právě instituce společnosti moderní“ (Keller, 2004, s.13). Dochází ke změnám dosavadních hodnot a institucí, které jsou součástí naší každodennosti, jako je právě partnerství potažmo manželství či sexualita. A tyto změny podle všeho nabírají na obrátkách díky pokroku vědy a technologie a jsou umocněny procesem globalizace. Svět, jak ho známe začíná mít od konce 20. století nejasné obrysy, vytrácí se jistota a můžeme mít dokonce pocit, „že nám uniká“ (Giddens, 2000, s. 13). Na ztrátu jistoty na poli partnerských vztahů upozorňuje i Ulrich Beck či Zygmunt Bauman.

1.2.2 Sociologové tematizující pozdně moderní společnost

Na konci 20. století se řada významných sociologů věnuje tématu pozdně moderní společnosti a všímá si proměn ve všech oblastech společenského života včetně proměn v oblasti partnerských vztahů. Já se zaměřím na dílo Anthonyho Giddense a Zygmunta Baumana. Nejvíce rozpracuji dílo Giddense a z toho důvodu zmíním i pár myšlenek českého sociologa Tomáše Katrňáka, který na jeho myšlenky navazuje.

Anthony Giddens, britský sociolog, ve svém díle napsal, že „nejdůležitější ze všech změn, které ve světě probíhají, jsou ty, které se odehrávají v našem osobním životě“ (2000, s.69). Proměňám v oblasti partnerských vztahů zasvětil celé dílo, nesoucí název „Proměna intimity“ (1993). Giddensova proměna intimity tkví v posunu od tradičních a rigidních forem partnerských vztahů k individualizovaným a autonomním formám spojených s otevřenějším přístupem k lásce, sexualitě a vzájemnému propojení. Jak už bylo zmíněno výše, v době předmoderní nebyl sňatek realizován z důvodu osobní volby a vzájemné sexuální přitažlivosti partnerů. Roli hrály zejména ekonomické důvody a pro sexuální vášeň nebylo v manželství místo. Nemálo vášnivý byl však charakter mužských mimomanželských afér, zatímco sexuální projevy v rámci manželství byly spíše cudného charakteru, což reflektovalo dominanci křesťanských morálních hodnot v dané době. Idea romantické lásky se zrodila až v 19. století, období charakterizované modernizací a proměnami společenské struktury. Tento vývoj byl zároveň spojen s transformacemi v rodinném uspořádání, kde muž i žena začali zastávat odlišné role, respektive působit ve vlastních sférách. Zatímco muž působil v oblasti placeného zaměstnání a udržoval roli hlavního ekonomického podporovatele rodiny, žena řídila domácnost a pečovala o děti. Ženská role jakožto manželky a matky byla posílena a na výchovu začal být kladen větší důraz, jelikož děti začaly být vnímány jako křehké a zranitelné bytosti, což vedlo k uznání potřeby dlouhodobé emocionální péče o ně. Myšlenka romantické lásky tak stála hlavně na ženě, která jako pečující a afektivní osoba, měla opečovávat i lásku mezi manželi. Romantická láska byla formou, jak mohly ženy kontrolovat svou budoucnost, budovat rodinnou historii a status manželky a matky jim zajišťoval větší míru autonomie, a proto se stalo udržení manželství ženskou prioritou (Giddens, 1992).

Idea romantické, cudné lásky, která trvá navždy, se však začala na přelomu 20. a 21. století rozpadat pod nátlakem tzv. „čistého vztahu“. Významný vliv měla v tomto ohledu sexuální revoluce, která probíhala v západních společnostech od druhé poloviny 20. století a vrcholila v 70. letech (Giddens, 1992). V Československu byla situace jiná vzhledem k existenci komunistického režimu, proto došlo k plnému osvobození od tradičních morálních a sociálních omezení spojených se sexualitou až po pádu režimu (Lišková, 2022). Součástí sexuální revoluce bylo rozšíření a větší dostupnost antikoncepčních metod, což umožnilo ženám plánovat svou reprodukci a díky tomu se proměnilo vnímání a vyjadřování sexuality v partnerských vztazích. Do té doby byla ceněna ženská čistota a bylo nepatřičné, když se žena před svatbou zapojovala do sexuálních aktivit. Mělo to vliv na její pověst a nebyla už viděna jako ctnostná žena a tím

pádem i vhodná manželka. Na muže takovouto optikou však nahlíženo nebylo a platil zde dvojitý standard. Manželství bylo klíčovým okamžikem v životě každé ženy a bylo bráno jako samozřejmost. To vše se však změnilo a manželství a intimní vztahy začaly nabírat nový směr, neboť se začalo přemýšlet více o vztazích nežli o manželství (Giddens, 1992). Vztah je v současnosti „žhavým tématem dne“ a všichni se chtějí k někomu vztahovat, ne však napořád, ale jen dokud je to spolu bude bavit (Bauman, 2013, s.10).

Jádrem pozdně moderních vztahů, je dle Giddense, koncept *čistého vztahu*, *plastické sexuality* a *konfluentní lásky*. *Konfluentní láska* je protikladem k lásce romantické, která sídlí v monogamním manželském svazku, avšak konfluentní láska již nemusí být sexuálně exkluzivní – pokud se tak partneri dohodnou. *Plastická sexualita* odkazuje k oproštění se od potřeb reprodukce a zaměření se na sexualitu jako prostředek seberealizace a vyjádření intimity. Ženy již mají stejný nárok na sexuální rozkoš jako muži. *Čistý vztah* je ideálním typem vztahu, který je založený na důvěře, vzájemném sebeodhalování a ocenění jedinečných kvalit partnera. Vztah již existuje pouze sám pro sebe a existuje pouze do té doby, dokud poskytuje dostatek uspokojení pro oba partnery. S tím se pojí i větší křehkost vztahů, která však podle Giddense může přinést do vztahu větší intimitu a otevřenost (Giddens, 1992). O „čistém vztahu“ píše i český autor Tomáš Katrňák a říká, že „klíčovou roli hraje zaujatost muže a ženy pro vztah – vzájemná oddanost jeden druhému“ (2000, s.308). Věrnost a oddanost se stávají ve vztazích důležitější, než kdy dříve a vztahy se tak z logiky věci stávají křehčími a přechodnějšími. Dříve byla perspektiva manželství spojena s hledáním pravé romantické lásky. V současnosti však stoupá trend, kdy ženy i muži upřednostňují získávání sexuálních zkušeností, neváží se příliš na jednoho partnera a zůstávají otevřeni novým romantickým možnostem, které jsou řízeny zejména sexuální přitažlivostí. V partnerských vztazích pozdní modernity tak hraje sexuální přitažlivost klíčovou roli (Katrňák, 2000).

Bauman vnímá pozdně moderní společnost jako *tekutou* moderní společnost, kde neplatí pevná pravidla ani okolnosti, vše se neustále mění a je v pohybu. A ve stejně nestálém duchu, jaký je i charakter doby, jsou navazovány i partnerské vztahy. Lidé si nechtějí tvořit trvalá pouta, která by jim mohla bránit v svobodném rozletu – konzum materiální jde ruku v ruce i s konzumem mezilidským. Vztahy se stávají „věcí na jedno použití“ tzv. „kapesními vztahy“ (Bauman, 2013, s. 11), které využijete v případě potřeby, ale máte je pod kontrolou a můžete se z nich bez

větších potíží vyvázat. K této podobě partnerských vztahů významně přispěl i vliv internetu a sociálních sítí, neboť navazování vztahů nikdy nebylo jednodušší (Bauman, 2013).

1.3 Generace

Generační příslušnost participantů tvoří osu mého výzkumu, a proto je nezbytné tento pojem krátce objasnit. Termín generace se v současnosti používá v širokém spektru významů, od označení věkové skupiny a časového rámce, přes teorii až po stupeň přibuzenství. Tato mnohoznačnost pojmu vede k obtížím s definováním tohoto pojmu a z toho důvodu neexistuje jednotná a všeobecně přijímaná definice (Popescu, 2019).

Generaci sociální vědci často definují jako věkovou kohortu, tedy skupinu lidí narozenou ve stejném časovém období či rozmezí, je však otázkou, jak dlouhé by toto generační rozpětí mělo být (Strauss & Howe, 1991).

Strauss a Howe (1991) generaci definují jako skupinu lidí, kteří sdílí čas a prostor v dějinách, což jim propůjčuje kolektivní osobnost. Rozpětí jedné generace vymezili na 22 let, a to na základě délky jedné životní fáze v rámci životního cyklu člověka, kterou určuje jeho ústřední sociální role. První fází je mládí (0-21), které se vyznačuje závislostí (růst, učení, osvojování si hodnot), druhou fází je raná dospělost (22-43), která se vyznačuje aktivním a činorodým životem (práce, zakládání rodin, testování hodnot, služba institucím). Třetí fází je střední věk (44-65), který se vyznačuje vedením formou rodičovství, výuky a řízení institucí a poslední fází je stáří (66-87), které se vyznačuje určitým dohledem a mentoringem, kdy dochází k předávání hodnot. Vymezení jednotlivých životní fází a jejich rozpětí, je pouze orientační a může se trochu lišit (Strauss & Howe, 1991). Diskutuje se například o věkové hranici mládeže. Sociolog Milan Tuček v této souvislosti upozorňuje na prodloužení školní docházky a věkový posun zakládání rodin a vymezuje tak věkovou hranici mládeže na minimálně 29 let. Pojem generace by podle Tučka neměl být omezen na věkovou kohortu, protože "zahrnuje i shodnou životní zkušenost, ovlivnění určitým dobovým sociálním a politickým uspořádáním, ... duchem doby, kulturním děním atd" (Tuček et al., 2003 dle Kubátová, 2010, s.221). O generacích je podle něj na místě smýšlet jako o historických generacích, které jsou formovány převážně v období dospívání a významně je ovlivňuje právě historické období a významné historické události, které se udály zhruba do 18ti let věku jedinců (Tuček et al., 2003 dle Kubátová, 2010).

V rámci analýzy konceptu „generace“ bych také ráda zmínila definici Karla Mannheima, německého sociologa, jenž je považován za jednoho z nejdůležitějších teoretiků v této oblasti (Popescu, 2019). Mannheim (2007) vnímá generaci jako určitou skupinu lidí narozenou do stejného historického a sociálního prostoru. To znamená, že generace vytváří určitou jednotu a spjatost díky společným sociálním a historickým prožitkům, které sdílí. Zároveň je těmito sociálními, politickými a ekonomickými událostmi a zkušenostmi daná generace formována a ovlivňována. Tyto vlivy následně utváří a ovlivňují chování, postoje, hodnoty a zkušenosti dané generace. Z důvodu odlišných generačních prožitků a názorů může docházet k názorovým střetům, které Mannheim nazývá generačním konfliktem. Podle Mannheima (2007) je délka jedné generace časově vymezena na 30 let a představuje analytickou jednotku, která nám pomáhá lépe porozumět sociálním a historickým změnám.

V poslední řadě bych ráda představila teorii Marca McCrindla (2014) a jeho uchopení konceptu „generace“. Oproti Mannheimovi definuje specifické typy generací (X, Y, Z, Baby boomers, Builders) na základě věkových kohort narozených v časovém rozpětí zhruba 15 let. Tito lidé jsou v podobném věku a v podobné životní fázi a utvářely je stejné události, trendy a vývoj. Já se budu v rámci mé práce opírat o teorii McCrindla.

1.3.1 Generace Z a generace Baby boomers

V rámci této podkapitoly částečně představím dvě vybrané generace dle teorie McCrindla (2014), Generaci Z a generaci Baby boomers, jelikož do nich patří účastníci mého výzkumu. Nezaměřím se však na celou 15 let dlouhou věkovou kohortu, kterou McCrindl definuje délkou jedné generace. Budu se zabývat pouze sedmiletou věkovou kohortou v rámci obou vybraných generací, která představuje specifickou část generace, přesněji starší polovinu daných kohort. Participantů mého výzkumu jsou narozeni mezi lety 1947–1954 (70-77 let) a 1997–2004 (20-27 let). Níže se budu zaměřovat zejména na okolnosti a vlivy, které formovaly mé informátory, tudíž má tvrzení nemusí být univerzálně platná pro všechny jedince narozené v rámci generace Z či Baby boomers, ale pouze pro mnou zvolený interval.

Generace Baby boomers

Podle teorie McCrindla je narození generace Baby boomers datováno mezi lety 1946 a 1964, tedy po druhé světové válce, kdy prudce vzrostla porodnost po celém světě. Moji účastníci narozeni mezi lety 1947–1954 spadají do této generace a představují dnešní sedmdesátníky.

Dospívali v 60. a 70. letech a jelikož jsou generace formovány převážně v období dospívání (Tuček et al., 2003 dle Kubátová, 2010), pokusím se popsat tuto dobu z hlediska významných českých historických událostí a také se zaměřím na rodinné a sexuální chování, jelikož právě tato oblast je klíčová pro utváření postojů a hodnot, které mají vliv na vnímání nevěry.

Mé informátory, příslušníky poválečné generace, u nás významně utvářel komunistický režim, který od února 1948 panoval. Tato generace v období svého dospívání prožila Pražské jaro (1968). Toto období se vyznačovalo snahami o liberalizaci režimu, avšak následně došlo k okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy. Po okupaci nastalo období zvané normalizace, které znamenalo návrat k tvrdšímu totalitnímu režimu (Krákora & Kopeček, 2010). 70. léta se vyznačovala nesvobodou a stagnací (Kubátová, 2010). Rodina přejala mnohé funkce, které dříve plnila veřejná sféra a stala se posledním místem, kde mohli lidé svobodně tvořit a realizovat se (Havelková, 1993). Téměř každý měl zkušenost s manželstvím (Rabušic a Chromková, 2012). V Československu v 60. letech vstupovalo do manželství 90-95 % lidí a průměrný věk prvního sňatku byl cca 21,5 let u žen a 24,2 let u mužů (Demografické informační centrum, 2005). V 70. letech do manželství vstupovalo 95 % svobodných mužů a 97 % svobodných žen (Možný, 2006, s.211). Sňatek byl skutečně dominantním modelem soužití. Vysokou sňatečnost si můžeme vysvětlit i státní podporou novomanželů, která od roku 1973 představovala půjčky s nízkým úrokem na pořízení nebo zařízení bytu. Ke snižování dluhu docházelo s narozením dětí, což představovalo i podporu porodnosti (Demografické informační centrum, 2005). Volbu celoživotní neprovdanosti komunistický režim znepríjemňoval také bytovou politikou: „lidé kteří nežili v manželství, neměli na získání bytu prakticky nárok“ (Možný, 2006, s.211).

Co se týče antikoncepčních metod, jejich užívání nebylo v 70. letech příliš rozšířené. Sexuologové Barták, Dobiáš a Nedoma (1958) uvádějí ve své manželské příručce nejdostupnější antikoncepční metody, mezi které řadí kondomy a přerušovanou soulož, upozorňují však na jejich nespolehlivost. Lišková poukazuje na to, že „zpochybňování účinnosti antikoncepčních metod, které obvykle zmenšují sexuální slast muže, naznačuje i variantu, že tito autoři naoko zdůrazňovali zájmy žen, ale šlo jim primárně o sexuální uspokojení mužů“ (Lišková, 2022, s.130). V roce 1965 začaly být v Československu dostupné antikoncepční pilulky (Československá televize, 1965 dle Lišková, 2022), v polovině sedmdesátých let je však využívalo méně než 5 % žen (Presl, 1977 dle Lišková, 2022, s.178).

Generace Z

Má druhá generace participantů je příslušníky Generace Z, kam spadají dle McCrindle lidé narození mezi lety 1995-2009. Moji participanti představují kohortu narozenou mezi lety 1997-2004 (20-27). Je to generace, která je považována za nejvíce materiálně vybavenou, technologicky nasycenou, globálně propojenou a institucionálně vzdělanou generaci vůbec. Je přezdívána jako „Internetová generace“ či také jako „Zoomers.“ Dospívá v 21. století, které představuje globalizovaný svět plný možností a technologií, a právě technologie jsou již součástí všech oblastí života těchto jedinců (McCrindle, 2014). Generace Z nejen konzumuje internetový obsah, ale také ho tvoří a kontroluje (Dolot, 2018). Kromě globalizované hudby, filmů a celebrit, což zažívaly i předešlé generace, je globalizováno díky technologiím téměř vše včetně módy, potravin, on-line zábavy a společenských trendů. Společenský okruh těchto lidí je díky sociálním sítím značně širší, a to jak početně, tak i geograficky a kontakt je prakticky možný neustále (McCrindle, 2014). Příslušníci generace Z jsou lidé, kteří hledají práci nejen ve svém okolí, ale po celém světě, neboť jejich charakteristickým rysem je mobilita a znalost cizích jazyků (Dolot, 2018). Výsledky české studie „Generace XYZ (opět) v krizi“, která byla realizována v říjnu 2022 na vzorku 1 362 respondentů ve věku 18–65 let, ukazují, že generace Z¹ je oproti generaci jejich rodičů (X) daleko otevřenější a kosmopolitnější. 83 % „Zetek“ si chce zkusit život v zahraničí. (Ipsos, 2022b)

Generace Z je zároveň považována za nejnáročnější a nejvíce materialistickou generaci vůbec (Dangmei & Singh 2016). Podle dat agentury Ipsos ji baví nakupování a ráda konzumuje značkové zboží. S českými „Zetky“ nejvíce rezonují značky sociálních médií, mezi nejčastěji zmiňované patří YouTube, Messenger, Instagram a Facebook. Mezi oblíbené patří také značky fast foodů jako je KFC a McDonald a také streamovací platformy jako je Netflix či Spotify (Ipsos, 2022b). Zástupci této generace jsou motivováni tím, že chtějí něco změnit k lepšímu, ale zároveň jsou pesimističtí ve vztahu k problémům, které „zdědily“ po předešlých generacích. Jsou zapálení v boji proti klimatické změně, rasismu a ekonomickým nerovnostem (Dangmei & Singh 2016). Čeští příslušníci generace Z projevují největší obavy ohledně klimatických změn ve srovnání s ostatními generacemi a zároveň pociťují nejsilnější pocit štěstí v porovnání

¹ Zjištění v rámci studie se zaměřují na příslušníky generace Z, kteří se narodili mezi lety 1995 a 2004 (Ipsos, 2022a).

s ostatními generacemi. Generace Baby boomers² naopak pociťuje štěstí nejméně. Všechny generace se obávají inflace, válečných konfliktů, chudoby a sociálních nerovností. Generaci Baby boomers, na rozdíl od generace Z, znepokojuje také zdravotní péče a morální úpadek (Ipsos, 2022a).

Dalším specifickým rysem generace Z je její nejvyšší zastoupení gayů a leseb v porovnání s předešlými generacemi (Schlinc, 2023). Tato generace se vyznačuje vysokou mírou tolerance, nezávislosti a individualismu a také si více cení hodnoty věrnosti a upřímnosti než předešlé generace (Dangmei & Singh 2016). Tolerance k rozmanitosti a vysoká přizpůsobivost v rychle se měnícím prostředí „Zetkám“ poskytuje potenciál změnit všechny moderní instituce (Man, 2014). Proměna institutu partnerských vztahů se projevuje novými trendy na poli partnerských vztahů, které se mezi mladými dospělými objevují. Dle mého názoru svědčí o uvolnění sexuálních norem a probíhající transformaci partnerských vztahů, skutečnost, že se mladí dospělí stále více angažují v rozmanitých formách partnerských vztahů (Jamison & Sanner, 2021; Langlais et al., 2024), jsou otevřenější k různým sexuálním orientacím (Schlinc, 2022; Dangmei & Singh 2016) a také hojně využívají digitální technologie k navazování i udržování vztahů v porovnání s ostatními generacemi (Mishra, 2021).

Co se týče současné životní situace příslušníků generace Z, podle českých dat z roku 2022 tvořili jedinci narození mezi lety 1995–2004 20% české populace a jednalo se zejména o: „Studenty, Singles a Dinkies (pracující bezdětné).“ Pouhých 15 % jedinců z této skupiny tvořili mladí lidé, co již založili rodinu (Ipsos, 2022b). Generace Z je stejně jako generace Y pověstná odkládáním tradičních životních milníků jako je první sňatek či rodičovství (McCrindle, 2014). Už Weiss a Zvěřina (2009a) si ve svém výzkumu sexuálního chování české populace všímají těchto tendencí, které si vysvětlují daleko většími možnostmi seberealizace, které předešlé generace vyrůstající v totalitě neměly. Tyto nové možnosti, kterých příslušníci generace Z hojně využívají, jako je cestování, vysokoškolské studium, podnikání či profesionální kariéra, se vynořují po Sametové revoluci, v roce 1989, kdy byl komunistický režim svržen. Generace Z už nezažila totalitu, okupaci ani Sametovou revoluci, narodila se do blahobytu, svobody a demokracie – do světa plného možností (Možný, 2006). V roce 2022 byl v České republice

² Zjištění v rámci studie se zaměřují na příslušníky generace Baby boomers, kteří se narodili mezi lety 1955 a 1965 (Ipsos, 2022a).

průměrný věk při prvním sňatku 32,5 u mužů a 30,2 roku u žen. Pokud by míra prvosňatečnosti byla zachována i v budoucnu, zůstávalo by ve věku 50 let nikdy neprovdaných 39,6 % mužů a 29,8 % žen (ČSÚ,2023) oproti 5 % neprovdaných v 70. letech (Možný, 2006, s.211).

Závěrem této kapitoly je důležité zdůraznit, že odlišný sociopolitický kontext s největší pravděpodobností ovlivnil postoje a hodnoty, které si příslušníci této generace vytvářeli. Socialistická společnost se výrazně liší od společnosti demokratické, neboť od režimu, který v zemi panuje, se odvíjí i společenská morálka a životní zkušenost se vztahy, což může mít vliv na odlišné vnímání nevěry a věrnosti.

2 Metodologie

2.1 Výběr metodologie

Praktickou část jsem se rozhodla provádět formou kvalitativního výzkumu, jelikož se domnívám, že je vzhledem k mým cílům a výzkumným otázkám, které představuji níže, vhodnější. Kvalitativní výzkum usiluje o komplexní a hluboké porozumění zkoumaného fenoménu, a to v různých rovinách. „Chceme rozumět jednání aktérů i sociálním strukturám, v nichž se dané jednání uskutečňuje. Studujeme, co lidé dělají, jak o tom hovoří, jak tomu rozumějí, jak to prožívají. Jak jsou významy i praxe ovlivňovány prostředím, lidským (sociálním) i ne-lidským (příroda živá i neživá, lidské výtvořiny), a naopak, jak toto prostředí zpětně ovlivňuje, vytvářejí“ (Novotná, 2019a, s.260). V rámci mého výzkumu chci porozumět tomu, jak jedinci ze dvou odlišných generací smýšlejí o nevěře a věrnosti, jaké významy nevěře přisuzují, jak ji zažívají (ať už na vlastní kůži nebo ve svém okolí) a jak tyto své zážitky chápou. Kvalitativní výzkum nám umožní hlouběji proniknout a pochopit fenomén nevěry v kontextu dvou odlišných generací.

V případě, že bych například usilovala o sledování četnosti nevěry v rámci české populace, kvantitativní metodologický přístup by se jevil jako vhodnější volba. Zatímco kvantitativní výzkum usiluje o vysvětlení sociálních jevů prostřednictvím kvantifikace a využívá standardizované měřicí nástroje, kvalitativní výzkum klade důraz na individualitu, barvitost a komplexnost prožitků a interpretací (Špaček, 2019).

Pro kvalitativní metodologický přístup jsem se rozhodla také proto, že téma nevěry není v českém prostředí komplexně prozkoumáno. Dosavadní výzkum se zabýval zejména kvantitativními studii zaměřenými pouze na prevalenci nevěry. Tento výzkum by tak mohl sloužit jako cenný vhled do velmi okrajově probádané, avšak všudypřítomné oblasti lidských vztahů. Kvůli absenci českých kvalitativních studií specificky zaměřených na nevěru lze říci, že se jedná o téma s velkým potenciálem pro další zkoumání. A právě kvalitativní metody se dle Strauss a Corbinové (1999) „užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme“...a zároveň i „k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme“ (s.11).

Praktická část je tedy realizována formou kvalitativního výzkumu, pro který je charakteristický induktivní typ poznání. To znamená, že se nesoustředíme na testování existujících teorií na konkrétních datech, ale spíše se zaměřujeme na sběr/vytváření a analýzu dat, na jejichž základě formulujeme závěry či teorie. Tento přístup nám pomůže hlouběji porozumět zkoumanému fenoménu (Špaček, 2019). Má metodologie vychází z epistemologicko-teoretického zázemí, které stojí na interpretativním přístupu. Tento přístup tvrdí, že „sociální skutečnost není objektivně daná, ale je předmětem neustálé interpretace aktérů, tedy je ze strany aktérů vyjednávána“ výzkum si klade za cíl porozumět „subjektivním zkušenostem sociálních aktérů a významům, které připisují svému jednání a světu ve kterém žijí“ (Špaček, 2019, s.23). Sociální konstruktivismus, který v rámci práce uplatňuji a zasvětila jsem mu i celou podkapitolu, je jedním z nejvýznamnějších interpretativních přístupů.

2.2 Cíle práce a výzkumné otázky

Cílem mé práce je pochopit a popsat, jak vnímají nevěru a věrnost jedinci ze dvou odlišných generací a jak se toto jejich vnímání liší, vzhledem k proměnám ve vnímání lásky a sexu v partnerských vztazích.

Postoje k nevěře mohou mnoho prozradit o tom, jak jedinci přistupují k monogamním partnerským vztahům a k závazku obecně a mohou také podat určitý obraz o morálce dvou různých generací, které vyrůstaly v odlišné době a v odlišném kontextu. Zajímá mě, zdali se budou participanti z mé nejstarší generace stavět k nevěře spíše přísněji nebo naopak tolerantněji v porovnání s mladší generací. Také bych ráda porozuměla tomu, jakým způsobem se tyto jejich postoje utvářely, tedy jaké faktory ovlivňují to, jak jedinci přemýšlí o závazku, který představuje monogamní partnerský vztah a o věrnosti jako hodnotě v partnerských vztazích.

Na základě mých výzkumných cílů jsem si stanovila 3 hlavní výzkumné otázky:

1. Jaké významy dávají zástupci ze dvou různých generací nevěře, jak se k ní staví a jak ji definují?

Tato výzkumná otázka si klade za cíl zjistit, jak se liší vnímání nevěry mezi dvěma generacemi. Snaží se porozumět tomu, jak o nevěře participanti smýšlejí, jak ji definují a co pro ně představuje.

2. Jaké významy dávají zástupci ze dvou různých generací věrnosti jako hodnotě v partnerských vztazích?

Touto otázkou chci zjistit, jak se liší vnímání věrnosti jako hodnoty v partnerských vztazích mezi dvěma generacemi a zdali má věrnost jako hodnota v partnerských vztazích pro různé generace i různou důležitost. Mým záměrem je odkrýt, jak participanté chápou věrnost a jakou důležitost jí přisuzují.

3. Jak zástupci ze dvou různých generací vnímají monogamii a jak k ní přistupují?

Tato výzkumná otázka chce porozumět tomu, jak zástupci ze dvou různých generací vnímají monogamii a na kolik je jejich chápání věrnosti rámováno konceptem monogamie. Také mě zajímá, jaké skutečnosti ovlivňují to, jak se jedinci k monogamii staví, respektive k monogamním partnerským vztahům a k závazku, který tyto vztahy představují a jak se tyto postoje napříč dvěma generacemi liší.

2.3 Metoda vytváření dat a výběr participantů

Pro sběr, respektive vytváření dat jsem zvolila kvalitativní polostrukturované rozhovory. Kvalitativní polostrukturovaný rozhovor umožňuje otevřený a flexibilní způsob vedení rozhovoru, ale zároveň garantuje i jistou mírou strukturovanosti a přehlednosti díky předem připraveným tematickým okruhům a konkrétním otázkám. Připravené diskuzní osnovy (Příloha č.2), jsem se striktně nedržela, a naopak jsem se snažila sledovat linii vyprávění, ale zároveň nezapomenout na žádné důležité otázky. Tato metoda umožňuje flexibilně reagovat na odpovědi, ujasňovat si jejich přesné významy, doptávat se a díky tomu i prozkoumávat otázky, které jsme předtím nezamýšleli. Vzhledem k tomu, že budu analyzovat výpovědi participantů ze dvou odlišných generací, je polostrukturovaný rozhovor obzvlášť vhodný, protože mi díky podobné struktuře rozhovorů umožní dobře porovnat jejich výpovědi (Zandlová, 2019).

Nevěra je velmi citlivé téma a rozhovor umožňuje navázat bližší vztah s participantem a vybudovat si důvěru, díky které se účastník výzkumu otevře a odkryje důvěrné informace. Tato metoda mi umožnila skutečně porozumět tomu, jak účastníci výzkumu strukturují své přemýšlení o vztazích a nevěře jako takové.

Participantů mého výzkumu pocházejí ze 2 generací, které spadají dle McCrindlovy teorie do generace Baby boomers (1946-1964) a Generace Z (1995-2009). Nezaměřuji se však na celou 15 let dlouhou věkovou kohortu, ale soustřeďuji se pouze na sedmiletou věkovou kohortu v rámci obou vybraných generací. Participantů mého výzkumu jsou narozeni mezi lety 1947–1954 (70-77 let) a 1997-2004 (20-27). Při určení specifické délky věkové kohorty hrál roli i věkový rozdíl mezi generacemi. Tyto dvě generace od sebe odděluje přesně půl století věkového rozdílu a z hlediska fází životního cyklu představují opaky, jelikož Generace Z, je momentálně generací mladistvých a poválečná generace se nachází ve fázi stáří (Strauss & Howe, 1991). V kontextu generací v rámci rodiny představuje poválečná generace generaci prarodičů a generace Z by mohla představovat jejich vnoučata.

Rozhovory byly vedeny individuálně face-to-face s 12 participanty (6 participantů v rámci jedné generace). Tyto rozhovory jsem se souhlasem participantů nahrávala na diktafon a následně je přepsala. Celkem jsem v období mezi 17. lednem a 25. březnem 2024 provedla dvanáct výzkumných rozhovorů, které trvaly průměrně hodinu a půl, přičemž nejdelší trval dvě a půl hodiny a nejkratší 50 minut. Čas i místo rozhovoru se odvíjelo od preferencí mých informátorů, nabídla jsem jim však i možnost přijít na návštěvu ke mně domů, což se mi vzhledem k citlivosti tématu jeví jako vhodné prostředí, kde budeme mít potřebný klid a soukromí. Všichni participanty s tímto návrhem souhlasili, a tak se rozhovory uskutečnily v pohodlí mého domova nad šálkem kávy.

Výběr participantů probíhal účelovým výběrem, pomocí něhož jsem vybrala komunikační partnery, kteří splňovali specifická kritéria relevantní pro můj výzkumný problém (Novotná, 2019b). V tomto případě jsem se zaměřila na heterosexuální jedince s ukončeným středním vzděláním a bydlištěm ve stejném městě střední velikosti, kteří byli bez náboženského vyznání. Víra by pravděpodobně ovlivnila nahlížení na nevěru a mým cílem není zkoumat vliv náboženství. Kromě výše uvedených kritérií museli participanty splňovat i další podmínku, a to alespoň roční zkušenost s vážným monogamním vztahem. Toto kritérium bylo stanoveno zejména s ohledem na mladší participanty. Bez zkušenosti s dlouhodobým závazkem by pro ně bylo obtížné si představit situaci nevěry a zodpovídat otázky týkající se věrnosti s relevantní hloubkou a reflexí.

Tyto kritéria jsem stanovila z toho důvodu, že „pro kvalitativní výzkumné strategie je typické, že volí vzorky sevřené a, pokud možno, homogenní alespoň v některých charakteristikách“ (Novotná, 2019b, s. 309). Při výběru vzorku jsem se zaměřila na homogenitu právě ve vztahu k nejvyššímu dosaženému vzdělání, náboženskému vyznání a velikosti místa bydliště. Důvodem byla eliminace vlivu těchto faktorů na výsledky výzkumu. Vzdělání na sebe váže představy o životě, názory, ideály a určitý životní styl a může mít na vnímání i praktikování nevěry vliv. A stejně tak i velikost místa bydliště, protože s největší pravděpodobností by jinak o nevěře mluvil a smýšlel Pražan v porovnání s člověkem žijícím na vesnici či v menší obci. Všichni participanti v mém výzkumu tedy jsou bez vyznání, dosáhli středního vzdělání (s anebo bez maturity) a žijí ve stejném městě střední velikosti (30 tis. obyv.) na jihu Čech. Gender a věk participantů však není homogenní. Vybrala jsem z každé generace 3 muže a 3 ženy, jelikož jsem nechtěla tento výzkum omezit pouze na jedno pohlaví. Jak jsem již zmiňovala, vnímání nevěry je ovlivněno i genderem, já se však nebudu těmito rozdíly zabývat. Osu mého výzkumu tvoří právě generační odlišnost a kdybych se měla věnovat i genderovým rozdílům, domnívám se, že by to byl příliš ambiciózní cíl.

Konstrukce vzorku probíhala metodou nabalování („snow-ball sampling“), která spočívá v identifikaci a výběru několika počátečních komunikačních partnerů (dle stanovených kritérií), kteří následně doporučují další potenciální účastníky výzkumu, čímž se vzorek postupně rozšiřuje (Novotná, 2019b). V průběhu výzkumu jsem zároveň s přihlédnutím k životním situacím komunikačních partnerů přemýšlela, jaké participanty oslovit. To znamená, že když jsem si začala všimnout podobností ve výpovědích starší generace, která vycházela z jejich celoživotní zkušenosti s manželstvím, začala jsem přemýšlet o oslovení účastníků, kteří jsou rozvedení, abych získal trochu jinou perspektivu.

Jsem si vědoma i určitých limitů, které vyplývají z počtu realizovaných rozhovorů. Můj výzkum s 12 participanty, rozdělenými do dvou generačních skupin po 6 participantech představuje limitaci danou malým vzorkem. Domnívám se však, že to nepředstavuje velký problém vzhledem k teoretickému nasycení vzorku. Během rozhovorů se začaly opakovat stejné vzorce a témata, což naznačuje, že bylo dosaženo teoretického nasycení a že další rozhovory by pravděpodobně nepřinesly nové informace či pohledy.

2.3.1 Medailonky participantů

Níže stručně představím participanty mého výzkumu na základě jejich věku, povolání (bez bližší specifikace) a rodinného stavu. Také stručně shrnu jejich zkušenosti se vztahy či s případnou nevěrou.

Příslušníci mladší generace (1997–2004):

Oliver

Oliverovi je 20 let, momentálně pracuje v oblasti pohostinství a doposud měl dva vážné vztahy včetně jeho současného vztahu. První trval téměř dva roky s přestávkami a Oliver ho ukončil z důvodu nevěry z partnerčiny strany. Jeho současný vztah trvá 8 měsíců. Měl zkušenost s kamarádstvím s výhodami i se situationshipem.

Martin

Martinovi je 27 let, podniká v oblasti řemeslnických prací a doposud měl jeden vážný vztah, zažil ovšem i mnoho nezávazných vztahů, včetně kamarádství s výhodami či situationshipu, které navazoval za účelem sexu. Jeho vážný vztah trval rok a půl a k rozchodu došlo z toho důvodu, že partnerka chtěla mít otevřený vztah, ale on nechtěl. Současně je nezadaný.

David

Davidovi je 23 let, pracuje v oblasti IT a doposud měl jeden vážný vztah, který trval 3 roky a skončil z důvodu nevěry ze strany partnerky. Současně je nezadaný.

Eliška

Elišce je 22 let a brigádně pracuje jako prodavačka. Má za sebou 2 vážné vztahy, první trval 2 roky, druhý půl roku. V současnosti se nachází ve vztahu, který ona sama pojmenovává jako situationship. Přislíbili si a partnerem sexuální exkluzivitu, avšak nemají spolu závazný vztah.

Lenka

Lence je 25 let, pracuje v oblasti pohostinství a doposud měla jeden vážný vztah, který trval 5 let. V současnosti se nachází ve vztahu, který ona sama pojmenovává jako situationship. Přislíbili si a partnerem sexuální exkluzivitu, avšak nemají spolu závazný vztah.

Zuzana

Zuzaně je 22 let. Pracuje v oblasti bankovníctví a finančních služeb a doposud měla 2 vážné vztahy, včetně jejího současného vztahu, který trvá 2 roky. Již skoro rok je vdaná.

Příslušníci starší generace (1947–1954):

Vít

Vítovi je 73 let, je v důchodu, ale přivydělává si brigádně v jedné firmě. Je se svou manželkou již 51 let a má 3 děti. Přiznal, že byl během svého manželství několikrát nevěrný, jednalo se však o jednorázové nevěry, tzv. „úlety“, nikdy nešlo o paralelní vztahy. Manželka na to nikdy nepřišla.

Oldřich

Oldřichovi je 70 let. Nyní je v důchodu. Je dvakrát rozvedený a má 4 děti, dvě z každého manželství. První manželství trvalo 14 let a druhé 16 let. Obě manželství skončila z důvodu oboustranné nevěry. Poté měl Oldřich dva vážné vztahy, 11 let a 3 roky. Nyní je již 7 měsíců nezadaný.

Josef

Josefovi je 74 let. Je v důchodu, ale stále vypomáhá ve svém bývalém zaměstnání. Je se svou manželkou již 47 let a má dvě děti. Přiznal příležitostné nevěry, manželka na to nikdy nepřišla.

Miroslava

Miroslavě je 75 let a je v důchodu. Vdávala se ve 22 letech a manželství trvalo 18 let. Z tohoto manželství má 1 dítě. Měla poté různé známosti, ale žádná nevedla, jak ona říká „k pevnému vztahu“.

Jana

Janě je 72 let, je v důchodu a přivydělává si uklízením v jednom podniku. Vdávala se v 18 letech, manželství trvalo 12 let a má z tohoto manželství 2 děti. Z důvodu domácího násilí manželství ukončila. Poté měla 15 let přítele a nyní je už 12 let sama.

Alžběta

Alžbětě je 77 let a je v důchodu. Je se svým manželem již 55 let a má 3 děti. Za svůj život nezažila jiné romantické vztahy a nemá zkušenosti s nevěrou.

2.4 Etika a reflexivita výzkumu

Téma nevěry patří k velmi citlivým tématům, a proto je pro nás jako výzkumníky klíčové “zajistit účastníkům výzkumu co největší míru anonymity, díky níž se mohou cítit bezpečněji, hovořit spontánněji a případně důsledně ochránit svou identitu jak v průběhu, tak po skončení výzkumu“ (Zandlová, 2019, s.334). S citlivostí tématu výzkumu se pojí i neochota informátorů o tématu nevěry hovořit z obavy, že bude jejich tajemství odhaleno. Nevěra je obtížné a citlivé téma, které může být spojováno s pocity studu. Důvodem je jednak její negativní vnímání ve společnosti a jednak potenciální škodlivé dopady na jednotlivce a jejich okolí. Odhalení nevěry může negativně ovlivnit primární vztahy, rodiny, širší rodiny i kariéru jedinců a z důvodu tohoto rizika mohou jedinci nevěru zatajovat (Blow & Hartnett, 2005a). Z toho důvodu by měl být důraz na anonymitu skutečně prioritní.

Před zahájením nahrávání, jsem participanty seznámila s tématem výzkumu a vzhledem k citlivosti tématu jsem je ujistila, že bude náš rozhovor důvěrný a anonymizovaný, nebudu tedy v rámci výzkumu uvádět jejich pravé jméno, povolání či koníčky, podle kterých by mohly být rozpoznatelní. Vysvětlila jsem však, že bych ráda uvedla jejich rodinný stav, vztahovou historii a případně počet dětí, abych přiblížila, v jaké situaci se nachází, což může mít vliv i na jejich vnímání nevěry a věrnosti.

Kromě etických aspektů jsem se snažila během výzkumu neustále reflektovat svou pozici jakožto výzkumníka a přemýšlet o jednotlivých krocích a rozhodnutích, kterým jsem v průběhu výzkumu čelila.

2.5 Metoda analýzy dat

Poté, co jsem přepsala realizované rozhovory, následovala analýza, která probíhala pomocí segmentace a otevřeného induktivního kódování. „Kódování představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby“ (Strauss & Corbin, 1999, s.39).

Pomocí segmentace jsem nejprve rozčlenila text na tematické jednotky, které mi přišly vzhledem k tématu výzkumu relevantní, čímž jsem docílila určité redukce dat, která mi pak usnadnila analýzu. Poté následovalo kódování, které spočívalo v přidělování popisků (kódu) vytvořeným segmentům za pomoci identifikace opakujících se vzorců a témat. Přidělené kódy

charakterizují jevy v datech a umožňují jejich porovnávání a hledání vzorců a struktur, což ve výsledku vede k hlubšímu pochopení zkoumaného fenoménu. Kvalita segmentace a kódování hraje klíčovou roli v tom, jaká data se z analýzy vynoří a jaká bude jejich interpretace. V rámci procesu kódování jsem pracovala s třemi typy kódů, popisnými kódy, interpretativními kódy a kategoriemi. Představené druhy kódů vychází z prací Matthewa Milese a Michaela Hubermana (Heřmanský, 2019).

Každý z přidělených kódů jsem používala za jiným účelem. Popisné kódy slouží k usnadnění orientace v datech tím, že označují konkrétní témata a jevy, které se v daném segmentu explicitně objevují. Interpretativní kódy vyžadují „číst mezi řádky“ a mají funkci odhalení významů, které se skrývají v datech. Reflektují interpretaci výzkumníka ohledně skutečného sdělení daného segmentu. A kategorie vyjadřují nadřazené pojmy, které sdružují popisné a interpretativní kódy, ačkoli tyto kódy nemusí být explicitně propojené. V průběhu analýzy odhalují vzorce a opakující se témata, čímž umožňují identifikaci klíčových motivů a pravidel. Já jsem svá data kodovala pomocí zobecňování. Postupovala jsem od popisných a interpretativních kódů směrem ke kategoriím, tedy směrem od „zdola nahoru“ (Heřmanský, 2019). Ukázkou kódování lze nalézt v Příloze č.1.

3 Praktická část

Nyní blíže představím hlavní zjištění, ke kterým jsem v rámci analýzy došla. Má zjištění budou strukturována do tematických kapitol, které budou členěny na základě nejčastěji se vyskytujících kódů a doplněny citacemi z rozhovorů. Mým cílem bude zjistit, jak se liší vnímání nevěry, věrnosti a monogamie mezi dvěma vybranými generacemi.

3.1 Nevěra

V této kapitole praktické části se budu zabývat komparativním rozbohem vnímání nevěry u dvou generací. Zaměřím se na to, jak zástupci mladší generace (generace Z) a starší generace (Baby boomers) nevěru definují, jak se k ní staví a co ovlivňuje jejich postoje k tomuto fenoménu.

Během výzkumných rozhovorů jsem se ptala svých komunikačních partnerů na to, co pro ně nevěra znamená, jak ji vnímají a jak by ji definovali. Také mě zajímalo, jak by se sami v případě hypotetické nevěry zachovali anebo jak se skutečně zachovali, pokud mají s nevěrou zkušenost. Také jsem se ptala, jestli by se přiznali či by nevěru spíše zatajili, a zda by chtěli vědět, pokud by jim byl partner nevěrný. Abych pochopila, jak participanti strukturují své přemýšlení o nevěře, chtěla jsem také zjistit, zda by nevěru odpustili či nikoliv a jaké okolnosti to ovlivňují.

3.1.1 Definování nevěry

V rámci mé vybrané skupiny participantů se u starší generace objevovala úzká definice nevěry, která se soustředila primárně na sexuální akt. Nevěra tak pro ně znamenala v převážné většině případů sexuální styk s jinou osobou mimo partnerský vztah. Toto úzké vymezení nevěry zaznělo u Víta, Alžběty, Jany, Miroslavy i Josefa. Toto uzavřené definování nevěry je v souladu se zjištěním z výzkumu Bozoyan a Schmiedeberg (2023), kdy byli starší participanti více tolerantní z hlediska toho, jaké chování je vnímáno jako příklad nevěry. Pro ilustraci uvedu citaci Víta a Jany.

„Dva jsou u sebe v posteli a vspí se spolu no, to je nevěra že jo.“ (Vít, 73let)

„No nevěra...když by třeba laškovali, flirtovali...se mnou kolikrát taky někdo flirtuje, to je takový neškodný, jako pokud to není tak, že by najednou někam zmizeli. (...) No nesmí to zajít tak daleko, že až na ten sex, to už je nevěra.“ (Jana, 72 let)

Naproti tomu u mladší generace bylo vymezení nevěry přísnější a také daleko pestřejší a abstraktnější. Kromě konkrétního chování se při vymezení nevěry soustředili účastníci na to, co dané chování představuje. Oliver nevěru definoval jako sexuální akt, čímž se jako jediný vymyká. David naproti tomu nevěru definoval už přísněji, a to jako jakýkoliv fyzický akt. I líbání považuje za nevěru, avšak tu by odpustil, jiný fyzický kontakt mimo partnerství už však ne.

„Myslím, že když už je tam nějaký fyzický, tak je to nevěra. S tím, že už bych třeba jako i to líbání bral jako nevěru. Ale to bych byl schopnej odpustit, ale když už je tam něco víc, tak tam už je u mě ta hranice, přes to bych se asi už nepřenesl.“ (David, 23 let)

Stejně jako David definuje nevěru i Lenka, která ji vnímá jako jakýkoliv fyzický kontakt a zároveň poukazuje na digitální formu nevěry. Psaní na sociálních sítích, které zahrnuje zprávy se sexuálním podtextem považuje za lehčí formu nevěry a není si jistá, zda by ho odpustila.

„Ten fyzický kontakt už je prostě pro mě nevěra, a začala bych to řešit. Psaní by se asi nějak dalo kousnout, ale už by mi to vadilo, třeba kdyby šlo o psaní nějakých sexuálních zpráv, tak to by záleželo na okolnostech, jako jestli bych to kousla.“ (Lenka, 25 let)

Zuzana dokonce zachází ještě dále, a kromě fyzické stránky se zaměřuje i na stránku psychickou a poukazuje na myšlenky, díky kterým jdeme nevěrnému chování naproti například formou založení profilu na online seznamce jako je Tinder. Psaní na této seznamce už Zuzana považuje za nevěru a jakési nalomení důvěry. Můžeme si povšimnout opětovného tématu sociálních sítí, které významně prostupuje všemi rozhovory s mladšími informátory.

„Nevěra je pro mě, když jako se nalomí ta důvěra, jakože nebrala bych nevěru jenom jako sex a to fyzický, ale i jako to psychický. Za mě prostě je nevěra už jenom takovej ten začátek v tý hlavě, že třeba nevím... stáhnout si Tinder (seznamka)(...) že jako vlastně by chtěl ten člověk asi něco udělat, nebo jde tomu nějakým stylem naproti, tak už prostě jako i psaní je pro mě vlastně nevěra.“ (Zuzana, 22 let)

Eliška již ubírá na konkrétnosti a definuje nevěru jako nějaké nepoctivé, neupřímné chování na základě, něhož dochází ke ztrátě důvěry vůči partnerovi.

„Nevěra prostě nevěříš, už nějak se tam ztrácí ta důvěra k tomu druhému člověku. Nevěra je podle mě to, z čeho už máš blbej pocit vůči tomu druhému. Že už se tam trošku chováš křivě, že už seš trošku shady (nepoctivý). Tak to už je podle mě jakoby neupřímnost k tomu druhému člověku, a to už je něco, nad čím se jakoby zamyslet... nad sebou a nad tím vztahem.“ (Eliška, 22 let)

Aspekt ztráty či nalomení důvěry kromě Zuzany zmiňuje i Martin. U Martina stačí již pocit, že mu partnerka neříká vše a začíná pochybovat, zda být nadále v takovém vztahu.

„Nevěra je nahlodání důvěry mezi dvěma lidma ve vztahu. Nebo nějaké porušení důvěry... A ani by mi třeba nemusela bejt holka nevěrná, ale ve chvíli, kdyby prostě bych cítil, že mi neříká všechno, tak prostě už bych jí nevěřil. Já tím že prostě v ní nemám tu důvěru, tak prostě pro mě ztrácí smysl spolu něco dál budovat.“ (Martin, 27 let)

Závěrem lze shrnout, že mladší participantů mají přísnější kritéria pro definování nevěry. Vnímají nevěru komplexněji a zahrnují do ní širší škálu činností. Kladou větší **důraz na upřímnost, důvěru a otevřenou komunikaci v partnerských vztazích**. Tyto hodnoty vnímají jako klíčové pro budování zdravých vztahů, což může vysvětlovat přísnější vymezení nevěry oproti starším participantům. Nevěra pro ně představuje porušení zmíněných principů, a tudíž ji mohou vnímat jako větší prohřešek než starší generace. Důraz na upřímnost a pravdu se projevuje i v otázce, zda by chtěli o nevěře vědět či zda by ji sami přiznali, více toto zjištění rozvinu níže.

3.1.2 Postoje k nevěře – Říct či neříct? Vědět či nevědět? Odpustit či neodpustit?

Nyní se zaměřím na konkrétní postoje participantů k nevěře. Za moji vybranou skupinu informátorů se zdá, že příslušníci mladší generace přistupují k nevěře s menší tolerancí oproti starší generaci, což se nejvíce promítá do otázky, zda nevěru odpustit či neodpustit, přičemž starší participantů se více přiklání k odpuštění takového prohřešku. V otázce, zda o nevěře partnerovi říct či neříct, v případě, že se jí jedinec dopustí, jsou starší informátoři připraveni takovou situaci zatajit, naproti tomu mladší participantů ji raději přiznávají a také chtějí o nevěře spíše vědět. Tyto postoje a názory však ovlivňuje celá řada faktorů a každý informátor na nevěru nahlíží trochu jinou optikou. Níže představím analýzou odhalené aspekty (faktory), které hrají v rámci obou generačních skupin roli při rozhodování a utváření vlastních postojů

k nevěrnému chování a v rámci dalších podkapitol objevené faktory rozeberu a doplním citacemi. Zároveň identifikované faktory, které postoje k nevěrnému chování ovlivňují, obohatím o různé přístupy informátorů k nevěře, které zrcadlí, jakou optikou na tento fenomén nahlíží a jak se k ní vztahují.

Faktory ovlivňující postoje k nevěře:

Informátoři z generace Baby boomers

- A) Druh a okolnosti nevěry
- B) Délka vztahu
- C) Rodina a děti
- D) Sňatek z první lásky
- E) Nedostatek sexuální blízkosti v manželství
- F) Mužská přirozenost

Informátoři z generace Z

- A) Druh a okolnosti nevěry
- B) Hodnota upřímnosti a důvěry v partnerství
- C) Délka vztahu
- D) Sociální síť
- E) Oddělení sexu a lásky

V rámci analýzy faktorů jsem identifikovala několik přístupů (cest) k vnímání nevěry. Tyto přístupy ukazují, jakým způsobem se informátoři k nevěře vztahují a mohou vycházet z různých příčin nevěry či z potenciálních přínosů, které může nevěra pro jedince přinášet anebo také z toho, co nevěra pro daného informátora představuje, či čeho může být důsledkem. Záleží na tom, jakým způsobem konkrétní komunikační partner na nevěru nahlíží a zda se na ni dívá spíše pozitivní či negativní optikou. Tyto přístupy se vzájemně nemusí vylučovat, a někteří účastníci výzkumu se k nevěře staví kombinováním několika identifikovaných perspektiv.

Přístupy k vnímání nevěry:

Informátoři z generace Baby boomers

- I. Nevěra jako přirozená součást života
- II. Nevěra jako prostředek k zachování rodiny
- III. Nevěra jako prostředek k naplnění sexuálních tužeb

- IV. Nevěra jako prostředek k uspokojení základní sexuální potřeby
- V. Nevěra jako prostředek k udržení zdraví
- VI. Nevěra jako důsledek mužské slabosti

Informátoři z generace Z

- I. Nevěra jako prostředek k osobnímu růstu
- II. Nevěra jako prostředek k posílení partnerského vztahu
- III. Nevěra jako nenávratné poškození vztahu
- IV. Nevěra jako prostředek k nalezení lepšího partnera
- V. Nevěra jako důsledek digitálního pokušení
- VI. Nevěra jako důsledek malé ochoty se někomu zavázat

3.1.2.1 Postoje k nevěře optikou informátorů ze starší generace (generace Baby boomers)

A) Druh a okolnosti nevěry

Prvním aspektem, který má vliv na utváření postojů k nevěře u starších informátorů, je druh nevěry, kterého se jedinec dopustí a také okolnosti, za kterých k ní dojde. Na toleranci nevěrného chování může mít vliv zjištění, že jde o jednorázovou aférku anebo skutečnost, že nevěrník požil alkohol. Pokud se jedná o paralelní vztah anebo je nevěrník do své milenky zamilovaný, postoje k nevěře mohou být přísnější. Všichni starší informátoři se jednohlasně shodli, že by odpustili jednorázovou nevěru, tedy nějaký úlet, zároveň by o ní nechtěli vědět a ani by ji sami nepřiznali. Neshodují se však v tom, zda by odpustili nevěrné chování, které se vyskytuje dlouhou dobu, v podobě opakovaných jednorázových nevěř či dokonce paralelních vztahů. Při rozhodování může hrát roli více aspektů, a proto je často pro informátory složitě zaujmou k nevěře jednoznačný postoj pouze na základě druhu a okolností nevěry. Níže uvádím citace participantů, kteří se k nevěře vztahovali pouze na základě tohoto aspektu.

Miroslava i Jana se k nevěře staví ze všech starších informátorů nejméně tolerantně a velkou roli pro ně hraje právě druh a okolnosti nevěry. Pochopení mají zejména pro **jednorázové nevěry**, zvláště v případě, kdyby byl partner pod vlivem **alkoholu**. Takovou nevěru by spíše odpustily, ale nad dlouhodobou nevěrou by se nepovznesly, žádné osobní zkušenosti však nemají.

„Když by se můj manžel dopustil nevěry, tak by to nesmělo být zásadní, jako že by mě roky podváděl. Když by si třeba vyjel se svojí kolegyní z práce někam na služební cestu a strávili tam nějakou noc, no tak bych se nad tím povznesla. (...) Někdy se může i stát, že se někdo nechtěně třeba dopustí nějaký nevěry, třeba pod vlivem nějakého alkoholu, jsou na večírku a trošičku je ovíněn...tak by to neměl říkat.“ (Miroslava, 75 let)

„To záleží na tom, jak by ta nevěra vypadala, jestli to je o tom, že se ten člověk nehlídá, je ovíněn nebo něco, no nesmělo by to bejt z lásky, jako aby se to potom příště neopakovalo. (...) No záleží na tom, jestli je to úlet jednorázovej, třeba že chlapi mají někde sraz ze základky nebo něco, že by to byl úlet, že se třeba opije...to bych si myslela, že mu odpustím.“ (Jana, 72 let)

Miroslava se v případě jednorázové nevěry naklání k možnosti o nevěře raději **nevědět** a ani ji **nepřiznávat**. Odůvodňuje to příslovím: „Co oči nevidí srdce neželí“.

„Já se držím toho, že co oči nevidí, srdce neželí. Určitě ne, když je to nějaká jednorázovka. Zavřela bych za tím vodu. Určitě ne, neříkat. Ani bych o tom nechtěla vědět. Určitě ne, protože by mi to potom jako opravdu zbytečně ublížilo.“ (Miroslava, 75 let)

Jana by nechtěla vědět o žádné nevěře, které by se její partner dopustil a má podobnou argumentaci jako Miroslava („sladká nevědomost“), zároveň by za žádných okolností nevěru partnerovi nepřiznala. Když by se na ni ale přišlo, odpustila by jen nevěru jednorázovou, protože by partnerovi pak už nevěřila.

„Jak se říká, ta nevědomost je kolikrát lepší jo, protože ten vztah se stoprocentně nabourá tím jo, zničí se. By se zpozdl o hodinu a už bych byla auf jo, už bych měla fantazie. Když už tak to nevědět no, bejt v tý sladký nevědomosti, jak se říká. Já sama bych to na sebe v životě neřekla, v žádným případě (smích).“ (Jana, 72 let)

B) Délka vztahu

Významným faktorem, který může být v případě nevěry polehčující okolností, je také délka manželství, ve kterém se jedinci nachází. Starší participanti jako je Alžběta, Josef a Vít žijí celý život v manželstvích, která již trvají téměř 50 let a všichni vynikají velmi tolerantními postoji k nevěře. **Dlouhá manželství se tak zdají být pevnější a vůči nevěře odolnější.**

Alžběta nevěru nezažila a na teoretickou otázku, zda by chtěla vědět o nevěře svého manžela odpověděla následovně:

„No, tak po životních zkušenostech, které mám, řekla bych, že by mi to bylo úplně jedno. Určitě bych to odpustila.“ (Alžběta, 77 let)

Alžběta se vyznačuje určitou lhostejností ve vztahu k nevěře a nevnímá to jako něco příliš důležitého v kontextu celého jejího života v manželství. Nevěru by určitě odpustila. Vít zmínil, že by ji také odpustil, že *„už je mu to jedno“*, avšak s dovětkem, že to tak cítí dnes, není si však jistý, jestli by ji odpustil v jiném bodě manželství někdy dříve. Na otázku, zda by nevěru odpustil odpověděl následovně:

„No dneska už jo, ale byl bych asi hajzl, protože tenkrát spíš ne. Ted' už je mi to jedno nebo už prostě ten život jako to tak už přinesl, ale tenkrát jsem byl jako dost žárlivej.“ (Vít, 73 let)

Vít i Josef přiznali opakované nevěry, nikdy však nešlo o paralelní vztahy a manželky podle jejich slov o ničem nevědí. Nevěry praktikují celý život a vnímají to jako něco, co už je běžnou součástí.

„Já si myslím, že to prostě k tomu životu patří. (...) Já jsem o pěknou holku nezakop, abych ji přehlídl“ (Josef, 74 let)

„Mně to (nevěra) připadá, jako že to je samo sebou. Můj názor je to, že to přichází a automaticky když je tam příležitost, tak prostě neuteču, ne. (...) Já nemám žádnýho ženatýho kamaráda, kterej by byl celej život věrnej.“ (Vít, 73 let)

Oba došli do bodu, kdy už podle vlastních slov nevěru *„neřeší“*. Zastávají názor, že každé manželství se po určité době změní a kdyby z něj odešli, ve výsledku by si nemuseli polepšit, ba naopak. Zevšednění, ztráta jiskry a stereotyp je v manželství po letech nevyhnutelný, což může vést k nevěře. Ve výpovědích obou informátorů také spatřuji určité **odhodlání a vytrvalost v manželství setrvat** i přes určité chyby, tento rys v rámci rozhovorů s mladšími informátory nespátřuji.

„No přišli léta a my jsme se oba změnili. Pomaloučku stárnete, děti jsou z hnízdečka venku, jak se říká. No a začíná takový ten stereotyp, už to nejsou žádné techtle ani mechtle (sex).(...) Zakopli jsme a zase jsme vstali a zase jsme šli jo. Helejte někdo řekne: tak si vůl, když si poznal,

jaká je, tak si od ní měl odejít. Ale to je stejně z bláta do louže. Může to být ještě horší.“ (Vít, 73 let)

„Ty lidi za chvíli si zevšední a každé je nějak řachlej a ono potom se to prohlubuje. (...) Já bych tu nevěru asi moc neřešil, protože máte doma všechno. Proč bych se měl rozvádět? Já mám doma vypráno, uklizeno navařeno, prostě já si nemám na co stěžovat. Jo, takže dejme tomu, že je taková chladnější v tomhleto... Od toho jsou ty kamarádky. Oni řeknou, že to dělají všechny ženský, že navaří a tohleto, ale není to pravda. Tak jsem si tadytu babu už vzal...“ (Josef, 74 let).

Z výpovědí Josefa, Anežky i Víta je patrné, že se jejich tolerantní postoje k nevěře vyvíjeli postupně během života, s přibývajícimi roky manželství. To je v souladu s tvrzením Bozoyan & Schmiedeberg (2023), které říkají, že s přibývajícím věkem získávají lidé více životních zkušeností, a to pravděpodobně může vést k většímu pochopení pro lidské slabosti, včetně nevěry. Tento pohled odhaluje první z přístupů, jak se k nevěře vztahovat- **1) Nevěra jako přirozená součást života.**

Nevěra pro Josefa, Anežku a Víta již nepředstavuje jakýsi problém k řešení. Nevzbuzuje silné emocionální reakce ani odsuzující postoje, ale naopak určitou míru lhostejnosti a smíření. Délka manželského svazku a cesta, kterou se svými drahými polovičkami informátoři ušli, hraje důležitou roli v jejich liberálnějších postojích k nevěře. Vít i Josef ji dokonce otevřeně přijímají jako běžnou součást života, sami ji provozují a popisují, jak dlouhé roky manželství mohou vést k proměně a zevšednění vztahu, což následně může podněcovat nevěru. Wiederman (1997) toto zjištění potvrzuje a říká, že s přibývajícimi roky manželství se zvyšuje pravděpodobnost, že se jedinec nevěry dopustí.

C) Rodina a děti

Zachování rodiny představovalo pro všechny starší informátory významný důvod, proč setrvat ve vztahu i přes výskyt nevěry. Rozvod jakožto přímý důsledek nevěry symbolizoval pro starší informátory jakýsi nežádoucí jev – chybu, které se chtějí vyvarovat. Rozpadem rodiny, dle slov participantů, trpí hlavně děti, a proto by snaha o její udržení měla být na prvním místě i za cenu zatajení či odpuštění nevěry.

Můžeme si povšimnout, že Alžběta, Oldřich i Josef nevěru okamžitě spojují s **rozvodem**. Následkem nevěry je rozvod, tedy v případě, že se na to přijde, či se jedinec sám přizná a rozvod představuje rozpad rodiny.

„No nevěra pro tu rodinu znamená rozvod. A kdo to nejvíc odnese? Děti!“ (Oldřich, 70 let)

„Já bych nevěru vnímala jako narušení stability toho páru, protože oni se rozvedou, pak následkem té nevěry. Děti tím trpí, rodina, třeba i širší rodina. Ta rodina se úplně rozpadne. Čili chybí lidem určitá zodpovědnost bych řekla. Já vždycky jsem pro to, aby ta rodina se zachovala.(...) Pokud ji zachovali, tak já bych to nebrala tak tragicky.“ (Alžběta, 77 let)

„Tak nevěra se bere tak jako, že spolu spí a většinou pokud se to dozví, tak to přijde k rozvodu žejo.(...) U nás vždycky děti byly na prvním místě jo, vlastně v naší rodině. A ta rodina je pro mě absolutní priorita, takže se nemůže udělat nic (rozvod), co by ty děti odnesly.“ (Josef, 74 let)

Je patrné, že Alžběta i Josef vnímají jako **menší prohřešek nevěru ve srovnání s rozvodem**. Alžběta nevěru nevnímá jako zásadní problém zejména v případě, pokud dojde k zachování rodiny. Udržení rodiny považuje za klíčové, zejména z důvodu poskytování dobrého vzoru pro své děti i vnoučata. Vysvětluje to následovně:

„Víte, ta rodina, i když se to nezdá, je důležitá pak i pro ty děti, protože my teď když se všichni sejdeme, dcera má ty čtyři kluky, tři už jsou ženatí, brzy se ženili...no zkrátka, když ty starý, řeknu, jsou spolu a oni mají kam přijít a vidí tam jakýsi základ, tak i oni si myslím budou pokračovat.“ (Alžběta, 77 let).

I Josef vnímá rozvod v porovnání s nevěrou jako větší prohřešek, protože nepříznivě ovlivní zejména děti. Nevěru ovšem příliš neproblematizuje, vzhledem ke svým bohatým zkušenostem. Jako klíčové však vnímá, aby se na ni nepřišlo a tím pádem nemohlo dojít k rozvrácení rodiny.

„No nesmí se to provalit... zkrátka a dobře používat rozum no, musí to bejt ku prospěchu věci. (...) Ta nevěra musí vždycky bejt jako to, co je dobrý, co ten vztah udržuje.“ (Josef, 74 let)

Nevěra by podle Josefa měla představovat odreagování, které zbaví muže stresu a špatné nálady a zároveň díky ní zůstane celá rodina pospolu. Josef tak zaujímá další z možných cest, jak se k nevěře vztahovat – **II) Nevěra jako prostředek k zachování rodiny**

„Doma je pořád něco k řešení, problémy že jo, v 95 % mě to nezajímá, furt to slyším ... a tady (u milenky) neslyšíte nic. Tady je bábovka, žádný problémy nejsou. Tak se sbalíte a jdete na bábovku. A pak se vrátíte a budete víc v pohodě, ona si to nějak vyřeší (manželka) (...) To člověka odreaguje.“ (Josef, 74 let)

Nevěra v Josefově pojetí slouží jako způsob uvolnění napětí, což mu umožňuje vrátit se ke své ženě a navzdory určité nespokojenosti, zachovat rodinu pospolu. Nevěra v tomto případě tedy představuje užitečný prostředek a má pozitivní efekt na celé manželství.

Kromě Alžběty a Josefa jsou děti a rodina důležitou hodnotou i pro Víta, Janu a Miroslavu a hrají významnou roli při rozhodování, zda ve vztahu i přes nespokojenost a výskyt nevěry setrvat či zda nevěru dokonce odpustit.

„Když by tam byly děti, tak bych zvažovala, jestli ten vztah jako rozbít, učinit tomu konec. Jsou ty děti...děti chtějí mít oba rodiče, takže to bych asi jako nerozsekla hned. Nebo bych počkala až děti trošičku budou větší a budou rozumnější. Jo, ale pokud jsou malý, tak určitě ne.“ (Miroslava, 75 let)

„Já bych v takovém vztahu být nechtěla, kdyby mě podváděl. Ale tohle se snadno řekne, když nejsou děti jo...ale jakmile jsou děti, tak to je pak blbý, no záleží, jak je kdo rozumnej.“ (Jana, 72 let)

„Já přemýšlel o rozvodu, ale prostě zase vás to pustí a vezmete obě dvě stránky, když půjdu do toho rozvodu, ta rodina je rozbouchaná na dřevě a teďko co bude dál, budeme se dělit. Děti budou slyšet jenom křik nadávky prostě. Nelíbí se mi to, odsírají to později děti a teďko bych řekl, že je to víc, než to bylo za našich let.“ (Vít, 73 let)

Vít se zároveň vymezuje proti mladším generacím a všímá si určitého **úpadku rodiny**. Myslí si, že pro jeho generaci nevěra představovala větší **ostudu**, než je tomu nyní. Stejný názor zastává i Oldřich.

„Myslím si, že rodina upadá, že tu rodinu teď ti mladí neberou tak vážně, ale přitom je to důležité, protože jsou tam děti, jsou tam vztahy nějaký, kterejma, prostě jsme doposud žili. A chceme tak nějak si neudělat i ostudu. Víte, ona to dřív byla i ostuda ta nevěra...No a hodně se to tutlalo.“ (Vít, 73 let)

Oldřich byl nevěrný své první ženě, ale jeho milenka otěhotněla, a proto se rozvedl, aby se mohl znovu oženit a vychovávat s ní dítě. Stejně jako Vít poukazuje na skutečnost, že nevěra dříve představovala větší ostudu, protože se více cenila hodnota rodiny.

„Přece jen za nás na tu nevěru koukali divně, jako když jsem se ženil podruhé, tak moje babička říkala s mamkou: Co na to řeknou lidi? Co na to řeknou lidi? Dřív přece jen ty lidi mysleli na tu rodinu víc, než je tomu dneska.“ (Oldřich, 70 let)

I další informátoři jako Josef, Alžběta a Jana upozorňují na **oslabení rodinných hodnot a ztrátu určitého smyslu pro zodpovědnost**. S tím se pojí i větší křehkost vztahů mladých lidí, kteří problémy ve vztazích (včetně nevěry) řeší rozpadem rodiny, což nejvíce dopadá na děti.

„Já se bojím toho rozvrácení jako rodiny a zbavení historie. Že ty hodnoty se prostě ztrácí. Dneska se ty vztahy víc rozpadají, protože je to řeknu móda, nebo...běžnější než dřív no... za nás to tak běžný nebylo.“ (Josef, 74 let)

„Protože teď je taková doba, že ti lidé, když jsou nevěrní, tak se hned rozvedou a jdou někam jinam. A pak jdou zase znovu, že se to opakuje... Pokud budou lidé zodpovědní, tak není možné to takhle řešit. Já vím, že je to teď móda, že hned se lidi rozvedou...Ale ty děti potom jsou takové vykolejené, bych řekla.“ (Alžběta, 77 let)

„To teď dělají ty mladý, že stačí něco malinkatýho a místo, aby si to vyřikali, tak se radši hned už se rozváděj. Nemají tu výdrž, my jsme byli víc zocelený, jiná generace no.“ (Jana, 72 let)

Obavy starších informátorů z oslabení rodinných hodnot mohou být oprávněné. Z mých zjištění vyplývá, že pro mladší participanty není v porovnání se staršími participanty udržení rodiny dostatečným argumentem, proč nevěru odpuštit a ve vztahu setrvat. **Kladou na hodnotu věrnosti větší tlak, čímž se jejich vztahy stávají křehčími**. Tato zjištění jsou v souladu s prezentovanými tvrzeními Katrňáka (2000) i Kontuly a Haavio-Mannily (2004). Rodina již není na prvním místě v jejich žebříčku hodnot a někteří upřednostňují budování kariéry či cestování. Z výpovědí je patrné, že mladší participanty kladou **důraz na rozvoj vlastního potenciálu, seberealizaci a naplnění ve všech oblastech života**. Pro starší informátory nehraje seberealizace tak důležitou roli, což může souviset s omezenými možnostmi seberealizace v socialistické éře, kdy jediným prostorem pro svobodné vyjádření často byla rodina (Havelková, 1993; Weiss a Zvěřina, 2009a). Mladí informátoři zdůrazňují **důležitost nezávislosti a vlastní**

svobody. V tomto duchu také uvažují o nevěře, své štěstí staví na první místo a nechtějí setrvávat v nefunkčním vztahu za každou cenu, například kvůli dětem, na úkor sebe sama. V této souvislosti se zdá být relevantní Giddensův koncept *čistého vztahu* (1992), který poukazuje na skutečnost, že vztahy existují pouze do té doby, dokud poskytují dostatek uspokojení pro oba partnery, s čímž se pojí i větší křehkost vztahů. Tento postoj se dobře ukazuje ve výpovědi informátorky Zuzany, která se vyjádřila k případné nevěře svého manžela následovně:

„Bojovala bych, ale kdyby mi to prostě nevrátilo tu důvěru v něj... asi bych se netrápila. (...) Nejsem taková ta, že jako kdyby to prostě nešlo, budu z toho asi hodně špatná, ale jako nebudu se v tom držet zuby nehty, za každou cenu. Kdyby potom už přes to nejel vlak, tak jako nebudu ničit sama sebe. Myslím si, že vždycky člověk může začít od znova.“ (Zuzana, 22 let)

„Zatloukat, zatloukat, zatloukat!“

V kontextu zachování rodiny se v průběhu rozhovorů se staršími účastníky výzkumu opakovaně objevoval výrok: „Zatloukat, zatloukat, zatloukat!“ Tento přístup k **zatajování nevěry** byl propagován známým českým psychiatrem Miroslavem Plzákem a silně ovlivnil generaci seniorů, kteří se podíleli na mém výzkumu. Plzákovo heslo reflektuje dobový pohled na manželskou věrnost a její porušování, který se snažil minimalizovat narušení rodinných vztahů prostřednictvím popírání a zatajování nevěry. Plzák považoval nevěru za naprosto běžný jev, který se vyskytuje v 90 % manželství (s.119) a byl přesvědčený, že: „nevěra se nemá dotknout kořenů manželství“ (s.32), a proto je nutné ji popřít a za žádných okolností nepřiznávat. Cílem této metody bylo předejít konfliktům a narušení rodinného života (Plzák, 1997). Tento propagovaný postoj pravděpodobně přispěl k tolerantnějším postojům k nevěře u starších informátorů.

S Plzákovo výrokem se ztotožňuje Josef i Vít. Oba informátoři byli během svého manželství mnohokrát nevěrní, ale nikdy nevěru svým manželkám nepřiznali. Tuto strategii považují za jedinou správnou. Přiznání nevěry situaci jen zhorší a může vyvolat eskalaci konfliktů, i když partner zpočátku tvrdí, že to chápe. Následně se téma nevěry může opakovaně vracet do konverzací, způsobovat stres a znovu otevírat rány, čímž se narušuje harmonie vztahu a hrozí rozpad rodiny.

„Žena na to nikdy nepřišla (na nevěru), protože...to je umění. Až jednou se vám to stane, nesmí na to přijít, zatloukat, zatloukat, zatloukat. To říkal ten Plzák, že se na to jako nesmí, vlastně přijít, že potom to narůstá. Ona na to přijde, vy se ještě k tomu přiznáte jako troubelín, jako v rámci dobroty, no to si naběhnete. To je tak.“ (Vít, 73 let)

Josef odpověděl na otázku, zda se se svou manželkou někdy bavil o nevěře následovně:

„Ne ne, tydlety takový ty knižní pojmy jo... ta důvěra a pravdomluvnost? To jsou prostě knižní pojmy, to je prostě pitomost. Zatloukat, zatloukat, zatloukat. To říkal ten Plzák. To je jasný, to je takovýto, no tak dobře, tak to teda беру. No a teďkon berete, pak je stres a už to je na talíři. To je prostě pitomost, pitomost. Jak teď cpou těm lidem, buďte k sobě upřímný a všechno o sobě musíte vědět, to je takový to americký...kravina všech kravin, nedělá to dobře. Je dobře zatloukat (smích). (Josef, 74 let)

Josef zároveň popisuje i určité zatajovací manévry – praktiky, díky nimž nemůže být nevěra odhalena. Mezi základní pravidla patří absence pravidelnosti, vyvarování se emocionálních vazeb, předchozí vyjasnění situace a výběr diskrétní milenky bez společných známých. Pro ilustraci budu citovat dvě z Josefových zásad.

„Jo a oni ty ženský, potom tady v těch jejich kroužkách jo, tak oni tam semelou všechno, a to je právě to největší nebezpečí toho průseru. Že ono nejenom že je hezká, ale taky musí mít trošku v tý hlavě. (...) Říkám, hele ne, s tebou ne, protože ty znáš támhletu a tuhletu. (...) Všem jsem to řekl dopředu, protože dostanete každou jo, a zvlášť když jí řeknete, jako že se rozvedete, že si ji vezmete, tak stoprocentně.“ (Josef, 74 let)

S Plzákovo metodou zatloukání se ztotožňuje i Jana, ale dodává, že v jiných věcech s ním nesouhlasí. Nikdy ho prý neměla ráda, protože nadržoval mužům.

„V žádném případě nevěru nepřiznávat! Já se dívám na Ulici a tam teďkon je něco podobného, ona prostě, když to řeknu lidově, zahla mu a slepice mu to řekla a on se samozřejmě sbalil a odešel. No vyklopila mu to...no to nejde. I když se chce jako očistit, tak ona tím ublíží tomu druhému a odnesou to pak děti. Tak to vždycky říkával ten Plzák, no to bylo to jeho... zatloukat, zatloukat, zatloukat.“ (Jana, 72 let)

I Alžběta by byla nakloněna spíše k zatajení nevěry, ale už se neodvolává na Plzáka. K nevěře by se nepřiznala právě za účelem ochrany rodiny, protože prozrazení může způsobit větší škodu a ohrozit stabilitu manželství.

„No to já nevím, co na to říct, někdy asi lepší nic neříkat, protože to asi zbytečně může přinést ještě horší škodu, ještě větší škodu. Těžko říct no...“ (Alžběta, 77 let)

D) „Sňatek z první lásky“

Analýza odkryla, že dalším z možných aspektů, který ovlivňuje postoje starších informátorů k nevěře je uzavření sňatku s osobou, která je zároveň prvním a jediným sexuálním partnerem. Takovéto manželství můžeme nazývat „sňatkem z první lásky“.

Manželství nepředstavovalo pro starší informátory dilema a všichni starší participanti měli první sexuální zkušenost, kromě Víta a Josefa, se svým manželem či manželkou, jednalo se tedy o sňatky z první lásky, které se mezi vybranými informátory z mladší generace vůbec nevyskytují. Participantka Anežka měla dokonce jediného sexuálního partnera za celý život. Miroslava, Jana i Oldřich jsou všichni rozvedení, první jejich sexuální zkušenost byla však ve všech případech s jejich manželem či manželkou.

Oldřich v této souvislosti uvádí, že jeho tolerantní postoj k nevěře vyplývá ze skutečnosti, že jeho manželství bylo sňatkem z první lásky. Vzhledem k tomu, že neměl sexuální zkušenost s jinou ženou než se svou manželkou, začal pociťovat přitažlivost k jiným ženám a otevřel se možnosti nevěry.

„Prostě byla mojí první, s kterou jsem byl v posteli, no a potom se mi začali líbit jiné ženy a už jsem v tom jel (v nevěře). No nebyl jsem vybouřenej. Dneska bych se neženil tak brzo, ale už je jiná doba no. Dřív to tak bylo.“ (Oldřich, 70 let)

Na základě výpovědi Oldřicha jsem identifikovala třetí cestu, jak se mohou informátoři vztahovat k nevěře – **III) Nevěra jako prostředek k naplnění sexuálních tužeb**

Oldřich vnímá nevěru jako příležitost k experimentování a splnění sexuálních fantazií.

„Nevěra je krásnej, ale i špatnej úlet. (...) Člověk, když nemá vyplněné ty sexuální představy, tak hledá někoho, kdo to splňuje. Něco ti to přinese v tom vztahu...můžeš si díky tomu splnit

něco, no a pak ženskou odkopnout a nazdar bazar. Pro to byly dobré ty zájezdy a školení.“
(Oldřich, 70 let)

E) Nedostatek sexuální blízkosti v manželství

Dalším aspektem, který ovlivňuje vnímání nevěry staršími informátory, je nedostatek či naprostá nedostupnost sexu a intimní blízkosti v manželství. Tento aspekt může souviset i s již představeným aspektem – délkou manželství. Informátoři Josef i Vít dávají tyto vlivy do souvislosti a vysvětlují, že po určitém čase jejich manželky ochladly, pobolívá je hlava a nechtějí již mít sex. Toto zjištění reflektuje proměny ve vnímání a prožívání sexuality během stárnutí a poukazuje na skutečnost, že ženy jsou ve stáří méně sexuálně aktivní než muži (Minichiello, 2004). Josef a Vít považují i ve stáří sex za základní potřebu a důležitou součást manželství, která přispívá k celkové spokojenosti. Tento přístup k nevěře představuje čtvrtou cestu, jak se k nevěře vztahovat – **IV) Nevěra jako prostředek k uspokojení základní sexuální potřeby**. Z toho důvodu, že není zmíněná potřeba naplněna, musí ji Josef i Vít uspokojovat mimo manželský svazek.

„Když jí pětkrát tejdne pobolívá hlava, tak no, tak tě pobolívá hlava no, tak dobře. (...) Moje baba v padesáti jako říká: jako no už jsme starý, už jako to zabalíme(sex). Já říkám: no tak si to zabal, mně je to jedno, já rozhodně ne. (...) Sex jako takovej je prostě alfa a omega celýho žití, ať si říká kdo chce, co chce.“ (Josef, 74 let)

„Prostě těším se na to, až to bude... no a potom jí rozbolí hlava, tak si říkáte, tak to je konec no. (...) Ve vztahu je důležitý, abyste manželovi uvařila, a potom tamto... to chlapi jako vyžadujou jo.“ (Vít, 73 let)

Nedostatek sexuální blízkosti v manželství může také vést k jinému typu argumentace – páté identifikované cestě, jak se mohou informátoři k nevěře vztahovat – **V) Nevěra jako prostředek k udržení zdraví**. Josef používá tento přístup k nevěře a ospravedlňuje ji tím, že sexuální frustrace pramenící z nedostatku či neexistence sexu v manželství poškozuje zdraví. Sex je touto optikou viděn jako zdraví prospěšná aktivita, která udržuje organismus v chodu.

„To ví každej, kdo o tom jako něco čte, že jakmile přestanete sexovat, jo, tak všechno jde do hajzlu. Ono, já to vidím na ségře mojí ženy, že byly stejně velký a teď? Ta je suchoučká a

vrásčitá. Ty lidi jdou do země, a tak vůbec padají psychicky i fyzicky. Takže já tvrdím, že prostě je to třeba hnát, co to jde. Je to i na tu prostatu dobře. Jo, je to na to zdraví.“ (Josef, 74 let)

F) Mužská přirozenost

Dále analýza ukázala, že někteří starší informátoři při formování postojů k nevěře vycházejí z přesvědčení, že muži mají přirozenou tendenci neustále vyhledávat sexuální podněty a často nejsou schopni tyto impulzy kontrolovat. Jsou tedy pod vlivem svých pudů a často je nedokážou plně ovládat, což může vést k jejich nevěrnému chování.

Starší participantky Alžběta, Jana i Miroslava mužskou přirozeností **omlouvají případnou nevěru** a mají pro ni díky tomu trochu větší pochopení, což může vést ke snazšímu **odpuštění** takového chování. Aspekt mužské přirozenosti se promítá do šesté identifikované cesty, jak mohou participanté přistupovat k nevěře – **VI) Nevěra jako důsledek mužské slabosti**.

„Ten vztah těch lidí, pokud je pevnější a jak jsme na začátku řekli, je tam ta láska, tak si myslím, že by to neměla narušit nějaká momentální slabost.“ (Anežka, 77 let)

„Možná, že ti muži k tomu mají větší tendence, tak ženy jsou, neříkám, že všechny, ale ženy jsou možná trošku zodpovědnější, možná... ale nenechá se to říct úplně o všech. (...) Když bych viděla, že to není nic vážného, jo, že mě vyloženě jako nepodvedl, tak se prostě neovládl.“ (Miroslava, 75 let)

„Chlapi se hned vzruší žejjo...a pak se nekontrolují, on ten jejich mozek je v kalhotách, že jo. Právě Plzák to propagoval, protože on říkal, že chlapi to mají jinak s hormonama, to má pravdu. (...) To se nedá srovnávat, chlap podvádí, protože to má v sobě, to je hormonální..tlak, to říká ten Plzák : tady slepičku si zobne a tady.“(Jana, 72 let)

O pudech a potřebách vycházejících z mužské přirozenosti mluví i Josef a Vít, kteří tím **ospravedlňují tendence k nevěře**.

„Já prostě říkám, že ty chlapi prostě... no je to z říše přírody, prostě chlapi jsou slídilové, a prostě chtějí to, co vyžadují. To, co jako nemají, nebo si přejou něco lepšího.“ (Vít, 73 let)

„Když má tohleto chlap v hlavě, jako když se přihlásí Jack London jo, volání přírody a ono se to potlačuje. No je to třeba prostě ventilovat.“ (Josef, 74 let)

Zmíněný přístup, kdy informátoři vnímají nevěru jako důsledek slabosti pramenící z mužské přirozenosti, je často spojován s prvním faktorem ovlivňujícím postoje k nevěře – druhem a okolnostmi nevěry. V tomto narativu nejsou muži schopni ovládnout své sexuální pudy, což může vést ženy (jako Janu a Miroslavu) k větší toleranci vůči jednorázovým nevěrám. Tyto nevěry jsou vnímány jako důsledek mužské přirozenosti, zejména když jsou doprovázeny konzumací alkoholu, který dále oslabuje schopnost mužů kontrolovat své chování.

O ženské slabosti ve vztahu k nevěře nikdo z informátorů nehovoří. V kontextu ženské přirozenosti naopak vystává téma dětí a rodinného života. Pro ženy je podle Jany, Miroslavy i Anežky přirozené pečovat o děti a konat v jejich nejlepším zájmu a tím pádem být „zodpovědnější“. Nevěra představuje narušení této ženské přirozenosti, zvláště pokud se žena rozhodne rodinu opustit a s milencem odejít.

„Nejhorší je to, když má ženská děti. A jak se říká, že potom za sebou spálí mosty a balí kufry, to je hloupý jako, vždyť je to máma.“ (Jana, 72 let)

3.1.2.2 Postoje k nevěře optikou informátorů z mladší generace (generace Z)

A) Druh a okolnosti nevěry

Někteří mladší informátoři, podobně jako starší účastníci, rozlišují mezi jednorázovou nevěrou a paralelním mileneckým vztahem při formování svých postojů k nevěře. **Jednorázovou nevěru** by za určitých podmínek odpustil Oliver, Zuzana, Eliška i Lenka. Výpověď Olivera ilustruje smýšlení všech zmíněných informátorů.

„Tak záleží na tom, jak to jako vypadá ta nevěra, jestli je to jenom nějaký románek, někde že si támhle někdo, dejme tomu na dovolené s kamarádkou odskočil s nějakým číšníkem, tak dobrý, ale pokud je to taková ta nevěra, jakože ten člověk si našel dlouhodobého milence, tak si myslím, že...prostě bych to jako ukončil.“ (Oliver, 20 let)

Na rozdíl od starších informátorů však kladou mladší participanti **důraz na okolnost, zda nevěrník svého činu lituje a nemá v úmyslu jej opakovat**. Pokud si nevěrník díky tomu uvědomí, že chce ve vztahu setrvat a pracovat na něm, může to být považováno za polehčující okolnost. V takovém případě by o nevěře někteří nechtěli vědět a ani by ji nepřiznávali.

„Když si uvědomí, že to je špatně, že s tím partnerem chce zůstat, tak si myslím, že v ten moment, když to ten partner neví a byla to taková ta jako asi jednorázová akce někde, tak si myslím, že by měl radši mlčet, protože ten vztah to prostě poznamená, a když si teda uvědomí, že chce bejt s tou partnerkou, tak si myslím, že by to tím prostě jenom zkazil.“ (Oliver, 20 let)

„Ale záleží, jestli ten člověk se z toho teda jako chce ponaučit, zůstat v tom vztahu a bojovat, že jo, anebo to chce jako dělat dál za zády toho partnera.“ (Zuzana, 22 let)

„Třeba v ten moment si ten člověk může říct: já jsem to úplně posral, ale fakt jsem si uvědomil ještě víc, co mám a přestal jsem.“ (Eliška, 22 let)

„Prostě, když je to jednou a pokud to jde nechat tam, kde se to stalo a jako víš, že třeba toho určitýho člověka, nikdy jako neuvidíš a že prostě už to neovlivní nějak ten vztah, tak je asi lepší to neříkat. A myslím si, že tam jako častokrát dojde k tomu, že ten člověk uvědomí, že už to nikdy nechce udělat a že vlastně mu to nic nepřineslo.“ (Lenka, 25 let)

Lenky, Elišky, Zuzany i Oliverův pohled představuje první z možných perspektiv, jak se k nevěře vztahovat – **I) Nevěra jako prostředek k osobnímu růstu.** Tento přístup vnímá nevěru jako chybný krok, z něhož se může jedinec poučit a získat cenné zkušenosti, které mu pomohou stát se lepším partnerem. Prostřednictvím této chyby si uvědomí, že mu na jeho partnerce skutečně záleží, a následně se snaží vyvarovat opakování podobného chování v budoucnosti.

Další okolnost, která ovlivňuje vnímání nevěry je, zda se jednalo o případ, kdy se jedinec dopustil nevěry pod vlivem alkoholu či jiných omamných látek. Pro mladší informátory tato situace ve většině případů **nepředstavovala polehčující okolnost**, výjimkou je pouze Zuzana. Martin, David i Eliška se proti tomuto vymezují a nevnímají omamné látky jako omluvu pro nevěrné chování.

„Kdyby to byla nevěra jako taková, že by to prostě bylo nechtěný. A fakt jako, že by sis to pomalu jako ani nepamatoval, tak bych to asi odpustila.“ (Zuzana, 22 let)

„Vliv alkoholu ani drog prostě není omluva.“ (Eliška, 22 let)

„Jako omluva že měla 3 promile není omluva podle mě, protože ty promile nemá sama od sebe. Nikdo jí to nelil do krku, jedině kdyby jí někdo hodil nějakou sračku do pití prostě.“ (Martin, 27 let)

„Já myslím, že ty látky, jako alkohol mi tam moc nepomůžou v tom odpuštění, že to prostě беру jako nějakou jako zodpovědnost toho člověka, prostě i na ty látce rozeznat, že to není dobrý.“ (David, 25 let)

Další okolností, která ovlivňuje postoje informátorů k nevěře je skutečnost, zda se jedinec sám k nevěře přiznává a vyjádří lítost. **Hodnota pravdy a role důvěry** ve vztahu byla vyzdvihována všemi mladšími participanty a ukázala se jako klíčový faktor při utváření postojů k nevěře, a proto se mu budu věnovat detailněji v dalším bodě.

B) Hodnota upřímnosti a důvěry v partnerství

Důraz na upřímnost, důvěru a otevřenou komunikaci v partnerských vztazích se projevoval již když jsem mladší informátory požádala, aby nevěru definovali. Analýza odhalila, že tyto aspekty, hrají pro mladší generaci v rámci partnerských vztahů významnou roli a nevěra pro ně představuje právě narušení zmíněných hodnot. V rámci Giddensova konceptu *čistého vztahu* jsou právě důvěra a upřímnost klíčovými prvky, které určují kvalitu partnerských vztahů v pozdně moderní společnosti (Giddens, 1992).

Všichni participanti hovoří o důležitosti upřímnosti a otevřené komunikace. Schopnost mluvit o všem, co se ve vztahu děje, včetně sexuálního života páru, má dokonce představovat způsob, jak nevěře předcházet.

„Umím si představit, že kdybych jako v té posteli nebyl spokojený, že bych to pak asi už jako nezvládal, že bych potřeboval jako to někde jinde jako... ale myslím, že by se to dalo jako vykomunikovat v tomhle stavu a dalo by se tomu předejít.“ (David, 25 let)

V případě, že nejsou partneři spokojeni se svým sexuálním životem, je klíčové si o tom upřímně promluvit a snažit se na tom pracovat. Strach z určitého zevšednění, odcizení či nudy v rámci sexuálního života se objevoval u Olivera, Davida i Zuzany, která má konkrétně strach, že přestane svého manžela přitahovat a obává se z toho důvodu i nevěry. Podle Katrňáka (2000) hraje sexuální přitažlivost ve vztazích pozdní modernity klíčovou roli. Řešením případného sexuálního ochladnutí by podle informátorů neměla být nevěra. Na místě je naopak

komunikace, terapeutická sezení nebo snaha o oživení či zpestření sexu například pomocí erotických pomůcek. Oliver i Eliška se v této souvislosti jasně vymezují proti nevěře a odsuzují ji.

„Jako pokud s tou svojí stálou partnerkou máš menší potěšení, tak zkus pracovat na tom, ať to je jiný, ale není řešení jako ji podvádět.... Takže třeba nějaký hračky, je hrozně moc už způsobů a teďkon je to téma, jako už to není takové tabu že jo. Je to docela dost otevřený. A je hlavní nějak se o tom bavit a zkusit na tom pracovat, třeba zkusit tu terapii, pokud na tom samozřejmě chtějí pracovat.“ (Eliška, 22 let)

Oliver dokonce kritizuje argumentaci založenou na nevěře, jakožto důsledku mužské slabosti, což je v kontrastu s informátory ze starší generace, kteří se na to ve většině případů odvolávají.

„Prostě si myslím si, že by ty lidi měli mít nějak pravidelně zdravěj sex a měli by o tom mluvit že jo, jestli jim to vyhovuje, nevyhovuje. A když má chlap pudy a nemá toho dost, tak ať si to vole udělá doma ve sprše rukou, místo aby dělal věci, který nemá a tahal to do společnosti. Prostě to komunikuj s tou partnerkou a nějak to zkuste změnit, když nejsi spokojenej, ale nepodváděj.“ (Oliver, 20 let)

V otázkách, zda nevěru přiznat či nepřiznat, odpustit či neodpustit anebo o ní vědět či raději nevědět se objevovalo téma pravdy, upřímnosti a transparentnosti opakovaně. Informátoři Eliška, Lenka i David vnímají jako důležité, že se nevěrník přizná sám a nevěru neskrývá. To je v kontrastu s informátory ze starší generace, kteří o variantě, že by se partner sám přiznal vůbec nehovoří a takové chování neocenují. Sami by se rozhodli nevěru za účelem zachování rodiny zatajit. Hodnota upřímnosti a pravdy pro ně není tak klíčová jako je tomu u mladších participantů. Dle Elišky, Lenky a Davida může přiznání nevěry a upřímné vysvětlení celé situace dokonce zvýšit šance, že bude nevěra odpuštěna.

„Řekla mi to vlastně kamarádka, ona ani to nechtěla přiznat původně, což pro mě ještě jako byl větší šok, že by mi to ten člověk ani neřekl, což vlastně byl i větší důvod jako toho konce toho vztahu, že jsem nechtěl pokračovat. Rozhodující věc byla, že mi to ten člověk jako nikdy neplánoval říct a jako třeba se mnou být a tajit mi to. No tak nechtěl jsem pokračovat v tom vztahu.“ (David, 25 let)

David vysvětluje, že nevěru své přítelkyni neodpustil a jedním z hlavních faktorů byla právě skutečnost, že se mu neplánovala nikdy přiznat.

„Když ti řekne: „já jsem to udělal, hrozně mě to mrzí a chci s tebou nadále být a já to chci s tebou nějak vyřešit, než to schovávat a doufat jakoby... když bych prostě cítila, že toho opravdu lituje a už to nechce udělat znovu, tak bych to asi dokázala odpustit. Někdy to může ten vztah, když to řeknu blbě posílit.“ (Eliška, 22 let)

Eliška v porovnání s Davidem líčí ideální scénář, v kterém by se jí partner k nevěře přiznal. Podle ní může právě přiznání nevěry, vyjádření lítosti a snaha prohřešek napravit vést k úspěšnému překonání nevěry. Když si jedinec díky nevěře uvědomí, že si svého současného partnera skutečně váží a nechce ho ztratit, může tento prohřešek paradoxně vést k posílení a upevnění vztahu. Elišky pohled představuje druhou z možných cest, jak na nevěru nahlížet –

II) Nevěra jako prostředek k posílení partnerského vztahu

Touto optikou nahlíží na nevěru i Lenka, která přiznává, že byla nevěrná (políbila někoho jiného v baru), ale ve výsledku tento její přešlap vztahu pomohl a upevnil ho.

„Jakože já jsem to udělala a řekla jsem mu to a...vlastně to, že já jsem někomu dala někde pusu, hrozně pomohlo tomu, že jsme si pak vyříkali spousta jako jinejch věcí. Spoustu jsme si toho jako řekli právě díky tomu, jako že se prostě něco vyloženě posralo, tak jsme si to prostě museli jako vyřikat. Neměli jsme na výběr vlastně a pomohlo to tomu vztahu ve výsledku.“ (Lenka, 25 let)

Skutečnost, že mladší participanti oceňují, když se jejich partner k nevěře přizná (a jsou poté spíše ochotni ji odpustit), jde i ruku v ruce s postojem, že by se oni sami k nevěře přiznali.

„Já bych se asi přiznala, protože bych před ním nechtěla mít tajemství víc, protože bych nechtěla zničit ten vztah“. (Zuzana, 22 let)

„No když je člověk nevěrný, tak by to měl tomu druhému každopádně říct (...)Nevím, no furt je to o tý důvěře. Taková ta otevřenost jeden vůči druhému je jakoby základní dle mého. Jako nemít tajnosti, protože na důvěře stojí ten vztah.“ (Martin, 27 let)

Ochota se k nevěře přiznávat u Zuzany i Martina pramení z přesvědčení, že tajnosti mohou vztah zničit a na prvním místě je vzájemná důvěra. Tento pohled na nevěru představuje třetí z možných cest, jak se k nevěře vztahovat - **III) Nevěra jako nenávratné poškození vztahu.**

Pro Zuzanu představuje poškození vztahu to, že se jedinec k nevěře nepřizná. Zatajování prohrěšku tedy akt nevěry zhoršuje. Pro Martina dokonce představuje již samotná nevěra, i v případě, že se jedinec přizná, nenávratné poškození vztahu. Stejně jako Martin vnímá situaci i Oliver – pokud k nevěře dojde a jedinec to zjistí, důvěra je nenávratně pošlapaná a vztah je tím trvale poznamenán.

„Myslím si, že pak je to jako těžký, že spoustu těch vztahů tímhle skončí, protože ten, co byl podvedený, tak prostě nedokáže tomu člověku věřit a že to tam vztah jako ničí pomalu, že i když ten partner řekne, že to teda tomu, co podvedl jako odpustí, tak si myslím, že jako ve spoustě případech se to nepovede a myslím si, že to ten vztah vždycky jako poznamená, že už to nebejvá takový jako předtím.“ (Oliver, 20 let).

Mladší informátoři oproti starším účastníkům výzkumu také spíše tíhnou k tomu o případné nevěře vědět. Neodhalená nevěra pro žádného z nich nepředstavuje „sladkou nevědomost“ jako tomu bylo u starších informátorů (Jana, Miroslava). David, Lenka i Martin na nevěru nahlíží čtvrtou z identifikovaných perspektiv – **IV) Nevěra jako prostředek k nalezení lepšího partnera.** Vnímají nevěru, jako příležitost ke zjištění, že jich není současný partner hodný a mohou díky tomu vztah ukončit a najít si někoho lepšího.

„Když ten člověk ti to řekne, tak ti dá aspoň na výběr se jako rozhodnout, jestli jako chceš v tom pokračovat. Jo, že tě jakoby neokrádá o čas, ale tím, že to řekne, tak ti jako řekne nějakou pravdu a ty s tím můžeš nějak pracovat. A když ten člověk za to nestojí, tak ti ušetří jako třeba léta života, kdy můžeš být s někým jako lepším.“ (David, 25 let)

„No já bych to chtěla vědět a chtěla bych se podle toho rozhodnout a zařídit, protože bych nechtěla být s někým, kdo si mě nezaslouží“ (Lenka, 25 let)

„Zjistíš díky tomu, že ten, se kterým jsi, k tomu není. Nejdebilnější možnost, jak to zjistit, ale vlastně jakoby zjistíš to díky tomu.“ (Martin, 27 let)

C) Délka vztahu

Délka vztahu u mladších participantů hraje spíše nevěrnému chování v neprospěch v porovnání se staršími informátory. Oliver i Eliška zastávají stejný názor, že pokud nastane nevěra po krátkém čase ve vztahu (do roka), nemá smysl nadále pokračovat, jelikož by nevěrné tendence v budoucnu pouze sílily. Výpověď Olivera dobře ilustruje i tvrzení Elišky.

„Tak jelikož jsem s přítelkyní teprve krátkou dobu, tak si myslím že bych to asi jako skončil, kdyby mě podvedla ...takhle na začátku vztahu... samozřejmě chápu to, asi když to udělají lidi třeba po 20 letech manželství, ale když to někdo udělá, prostě po půl roce, po roce vztahu, tak si myslím, že to nemá smysl, co bude dělat po 20 letech.“ (Oliver, 20 let)

Zajímavý je názor Davida, který se v tomto ohledu vymyká. Ten uvádí, že pokud by se jednalo o úplný začátek vztahu (1-2 týdny) a partnerka by se nevěry dopustila, byl by schopný tento prohřešek odpustit. Polehčující okolnost představuje určitý překlen mezi vztahy, kdy partnerka nemá 100% vyjasněné city k předešlému partnerovi.

„Ale asi bych to pochopil, kdyby to bylo třeba na začátku vztahu a třeba byl to takovej ten překlen pro ní. Ještě má třeba jako lehce třeba city k nějakýmu nebo nevyjasněný city k někomu...třeba chodíte spolu tejdén nebo dva. Nějak se to tam stane, tak prostě řekne: Hele, promiň jako nějak se to stalo, ale chci bejt s tebou, protože jsem zjistila, že mi to za to už nestojí. To bych zvládl.“ (David, 25 let)

V Davidovo výpovědi si všímám jistých rysů **vztahového konzumerismu**, o kterém hovoří Bauman (2013). Doba je proměnlivá a nestálá a vztahy jsou stejně rychle navazovány jako rušeny, že se mohou dokonce trochu překrývat.

D) Sociální sítě

Dalším aspektem, který ovlivňuje postoje mladších informátorů k nevěře, jsou sociální sítě. Z výpovědí participantů je zřejmé, že digitální technologie usnadnily proces seznamování a rozšířily okruh potenciálních partnerů. Tato proměna v navazování vztahů má však i negativní dopady na stabilitu partnerských vztahů, na což poukazují všichni informátoři s výjimkou Davida. Neustálá dostupnost nových možností a snadné navazování kontaktů může dle jejich slov vést k porovnávání a nespokojenosti v současném vztahu, a tím i k **vyššímu riziku nevěry**, na což poukazuje i Mishra (2021). Zároveň se díky sociálním sítím **proměnila i podoba**

nevěry. Někteří informátoři hovoří o nevěrném chování v digitálním prostoru a přikládají mu stejnou váhu jako tradičním formám nevěry v off-line prostoru, jako je sex či jiné fyzické aktivity.

Komunikace na sociálních sítích je běžnou součástí života všech dotazovaných informátorů, určité formy komunikace však mohou být vnímány jako nevěra. Participantka Zuzana hovořila o nevěře v digitálním prostředí již při definování nevěry, kdy uvedla, že již psaní na seznamce jako je Tinder považuje za nevěru. Během rozhovorů toto téma otevřel i Martin, Lenka, Oliver a Eliška, kteří považují psaní na sociálních sítích jako je Facebook či Instagram za lehčí formu nevěry, pokud jde o zprávy s intimním či erotickým podtextem. Martin hovoří také o posílání odhalených fotografií a vnímá to jako nevěru na základě, které by vztah jednoznačně ukončil. Pro ilustraci uvedu citaci Olivera.

„Jako kdyby tam šlo o intimní věci, tak by mi to hodně vadilo, jako nějaký posílání fotek a tyhle věci...myslím si, že by už měla v plánu nevěrná bejt, když by si s ním takhle psala, takže bych to tak i bral.“ (Oliver, 20 let)

Eliška také upozorňuje na různé funkce a nastavení dostupné na sociálních sítích, zejména na Instagramu, které umožňují efektivněji skrývat nevěrné chování.

„Na sociálních sítích, konkrétně i na Instagramu, si můžeš rozdělit zprávy na primární a obecné a primární jsou ty zprávy, co ti lidi píšou a přijde ti upozornění a obecné máš jako žádosti o zprávy. A někdo to takhle schovává, že vlastně mu nepřichází ty oznámení a když ti přijde zpráva od nějaký milenky třeba, tak ti to spadne do těch obecných a ty si to vlastně přepneš, až když chceš odpovědět. A ještě si myslím, že je spousta takovejhle, jako vychytávek skrz komunikační sítě, o kterých ani nevím.“ (Eliška, 22 let)

Digitální technologie přináší nové formy nevěrného chování a proměňují způsoby navazování vztahů. Výpověď Davida odráží, jak informátoři vnímají seznamování v online prostoru. David konkrétně zmiňuje sociální síť Instagram, kde je možné přidat tzv. „storičko“ (story), což je krátkodobý příspěvek v podobě fotografie nebo videa, který je dostupný pro sledování po dobu 24 hodin. Tato funkce umožňuje uživatelům sdílet okamžité momenty ze svého života a zvyšuje interakce s ostatními uživateli prostřednictvím reakcí a soukromých zpráv, což usnadňuje navázání kontaktu s lidmi, s kterými bychom se jinak do kontaktu nedostali.

„Ty můžeš jako přesahovat i tam kam bys jako dřív nemohl. Že třeba vidíš storičko nějaký hezký holky, co se ti jako líbí, znáš jí třeba přes nějaký prostě sledování a tak. Tak ji můžeš díky tomu napsat, jinak bys jí vlastně nepotkal. (David, 25 let)

Lenka, Martin, Oliver, Eliška a Zuzana však poukazují i na skryté nevýhody, které ze snadného navazování vztahů prostřednictvím sociálních médií pramení. Široký výběr potenciálních partnerů může vyvolávat nerozhodnost při vstupu do vztahů. Také může vyvolávat pochybnosti o správnosti volby současného partnera a navozovat dojem jeho snadné nahraditelnosti. Prostřednictvím sociálních sítí lze sledovat každodenní životy lidí, kteří se nám líbí a domluvit si setkání. Toto pokušení může vést k nejistotě, zda jsme si vybrali správně a zda na nás nečeká někdo lepší. To reflektují výpovědi informátorů Zuzany a Martina.

„Jako je fajn, že se přidávají fotky a že jako víš o víc lidech, to je na jednu stranu hrozně supr, ale na druhou stranu si myslíš, že máš takovej výběr, až prostě vlastně jako nevíš, co dřív.“ (Zuzana, 22 let)

„Ty díky tomu rozšíříš ten svůj okruh a máš na výběr velmi. Což je zároveň plus i minus. Protože kdybys neměla tolik na výběr, tak tolik nepřemýšlíš nad tím, jestli děláš správně, blbě...“ (Martin, 27 let)

Informátoři Eliška a Martin dále poukazují na skutečnost, že velký výběr a snadné navázání kontaktu s potenciálními partnery může také přispívat k vyšším nárokům, které jsou na partnery kladeny. S tím souvisí určitá honba za nalezením ideálního partnera, „toho pravého“, který bude splňovat všechny předem stanovená kritéria.

„Díky sociálním sítím najednou prostě poznáš spoustu lidí a různý povahy těch lidí, jako pozitivní, negativní kvality... různě, všude možně z různých sociálních bublin. A ty si jakoby vybíráš, co se ti líbí, co se ti nelíbí a pak hledáš někoho, kdo se tomu nejvíc podobá, místo toho, aby sis řekla „s tímhle to jde, hmm tak jdu do toho“.“ (Eliška, 25 let)

A teď musíš mít takový oči, takový vlasy, takovej sociální status, nesmíš bejt proti LGBT, nesmíš bejt za LGBT, musíš volit Piráty, nesmíš mít pod 180 cm, jinak už nemáš šanci. Ty kritéria jsou prostě vysoký... vysoký nároky máme. A každé vidí ten ideál a to je právě téma sociálníma sítěma. (Martin, 27 let)

Nevěra je podle informátorů **díky sociálním sítím snadnější** než kdy dříve a zároveň se o ní daleko více mluví a již nepředstavuje zapovězené téma, jako tomu bylo u starší generace. Situaci takto komentuje David, Eliška i Oliver. **Nevěru považují za poměrně běžný a normální jev**, který je již nepřekvapí.

„Ještě jak máš ty sociální sítě, tak o tom prostě slyšíš jako víc než dřív. Dřív si slyšela jako pár příkladů, co se k tobě dostalo ale teď to slyšíš vlastně všude, jako máš to všude na sítích, máš to z internetu, od kamarádů. Jo, je to takový víc jako řešený téma.“ (David, 25 let)

Sociální sítě podle některých informátorů také **poskytují více příležitostí k nevěře a více svádí k takovému chování**. Tento pohled na nevěru představuje pátou z možných cest, jak se k nevěře vztahovat – **V) Nevěra jako důsledek digitálního pokušení**. Díky tomu, že sociální sítě nabízejí lákavé možnosti a neustálou dostupnost nových kontaktů, posilují tendence k nevěře a stimulují myšlenky a chování spojené s nevěrou. Oliver, Eliška a Zuzana komentují situaci následovně:

Prostě ta doba nahrává tomu, že vlastně tě může kdokoliv potkat, kdokoliv najít. A to myslím, že je strašný mínus... tak třeba když někoho máš a ozve se ti někdo, kdo se ti velmi fyzicky líbí, tak to je přesně ta chvíle, kdy nastává to, že začneš přemýšlet, jestli to zkusit a být nevěrná, nebo se s ním rozejít a zkusit to s tímhle. Nikdo to neví, dokud to nezkusí vlastně.“ (Zuzana, 22 let)

„No a jakože co se týče té nevěry, to si myslím, že byla jako vždycky. Ale že je teď kon jako asi jednodušší podvést díky těm sociálním sítím a taky si myslím, že to trochu víc svádí přeci jen.“ (Eliška, 22 let)

Ty si rozklikneš všechny ty holky a říkáš si, tak ta je jako hezcí, nebo není hezcí, byl by si s ní jako šťastnější... nebyl, tak je to takový podle mě, jakože větší lákadla jsou dneska. A můžu jim napsat hned...dneska, jako když vezmu telefon, vyberu si tu holku z těch 500 sledujících, co sleduji a napíšu jí hned. Ten starší chlap by musel tu ženskou někde potkat a mezitím ho podle mě ta myšlenka přejde, ale dneska prostě zvedneš telefon a napíšeš jí: „nesejdem se večer?“ Tak se s ní sejdeš a je to podle mě jako hned a jednoduchý.“ (Oliver, 20 let)

E) Oddělení sexu a lásky

Sex oproštěný od citů a jakýkoliv závazků není mezi participanty neobvyklou záležitostí. Není to však tak, že by po lásce netoužili, než ji však najdou a rozhodnou se navázat vážný vztah, chtějí nejprve **nasbírat sexuální zkušenosti a vybouřit se**. V porovnání se staršími informátory nikdo z nich neodsuzuje promiskuitní chování, sex na jednu noc ani vysoký počet sexuálních partnerů. S oddělením sexu a lásky souvisí i vliv sociálních sítí a seznamovacích aplikací, jako je Tinder. Tyto platformy usnadňují seznamování a poskytují široký výběr potenciálních partnerů, což přispívá k přechodnosti a konzumerismu ve vztazích. Zmíněné digitální technologie podporují rychlé a povrchní interakce, což může vést k nižší ochotě k dlouhodobému závazku a větší orientaci na okamžité uspokojení.

Mnozí informátoři také mají **strach se vázat**, protože mají negativní zkušenost z předešlých vztahů anebo **se nechtějí vázat** na úkor vlastní svobody, snů a cílů. Z tohoto důvodu se otevřela cesta alternativním vztahovým uspořádáním jako je situationship, přátelství s výhodami a otevřené vztahy. Tato zjištění více rozpracuji v další kapitole *Monogamie a Věrnost* a nyní se zaměřím na to, jak oddělení sexu a lásky ovlivňuje postoje k nevěrnému chování.

Oliver se dotýká tématu oddělení sexu a lásky a vysvětluje, jak to chodí mezi mladými lidmi. Myslí si, že **sex ztrácí intimní přesah** právě z důvodu sexuální promiskuity mezi mladými lidmi, čímž rozumí nezávazný sex, sex na jednu noc a střídání partnerů. Sex nemusí představovat intimní záležitost, kterou provozujeme s někým, ke komu chováme city, ale jedná se pouze o fyzické uspokojení potřeby. Z toho důvodu může nevěra v očích některých představovat menší prohřešek, protože se nejedná o nic důležitého – je to „pouhý“ sex.

„Pro nás je úplně běžný, to že prostě, spíme s někým, koho pomalu neznáme nebo nemusí ten člověk pro nás nic extra znamenat abysme s ním měli sex. Takže myslím si, že pak ty lidi jako to berou jako normální, že se s někým vyspí a řeknou si, tak můj partner se to nedozví, vždyť to není nic jako důležitého ten sex. Protože pro spoustu lidí podle mě je sex důležitý, že ho chtějí, ale že vlastně není to v tom vztahu ta intimita, že to je prostě jenom jako nějaký akt něčeho, že jako jim to udělá dobře. Proto si myslím, že když jako jim to poskytne někdo jinej tak ty lidi to jako neberou tak jako strašně.“ (Oliver, 20 let)

O bezvýznamném sexu, promiskuitě a nevěře hovoří i Eliška, která to vnímá jako celospolečenský problém a domnívá se, že toto chování způsobuje **otupělost ve vztazích**. Ona

sama se z důvodu nevěry v mužích zklamala a po této zkušenosti se cítí být v záležitostech lásky otupělá a nebrání se čistě sexuálním zážitkům.

„No stalo se mi, že když jsem byla s někým, na kom mi nezáleželo, tak potom sexu jsem dokázala se zvednout a odejít. Je sice hezký, když toho člověka máš rád, ale myslím že, to je podle mě už nějaký otupění z toho, jak se lidi k sobě teďkon jako chovají v těch vztazích. (...) Já se bavila s klukem, kterej se nechoval ke mně hezky a spal za mými zády ještě s někým jiným. A mě to hodně otupilo v tom, že teďkon opravdu to mám tak, že jsou lidi schopný jako všeho možnýho a že já nemůžu jako se k lidem chovat úplně nejlíp a očekává to samý. Takže jsem si řekla, že můžu být taky sobec a dělat si co chci...no a taky jsem se pak nezachovala úplně hezky.“ (Eliška, 22 let)

Elišky pohled poukazuje na konzum a sobeckost, s kterým je ke vztahům přistupováno, což je v souladu s Baumanovou koncepcí vztahů v tekuté modernitě i Giddensovými myšlenkami o vztazích v pozdní modernitě. Vztahy mezi mladými informátory se vyznačují nestálostí a mohou být navazovány pouze za účelem sexu. V případě, že nedojde k vzájemné dohodě a každý má od vztahu jiná očekávání, může to jedinci velmi ublížit. Zklamání může vést k vztahové otupělosti, která poté může způsobit lehkomyšlné jednání ve vztazích, potažmo nevěru, která může ublížit někomu dalšímu a celý cyklus se tak opakuje. Jedinci mohou také pociťovat strach, že se bude zklamání opakovat, a proto se nechtějí vázat a na základě toho vyhledávají pouze nezávazné sexuální vztahy jako je kamarádství s výhodami či situationship.

V případě, že v těchto alternativních vztahových uspořádání nejsou jasně vymezena pravidla nabízí se otázka, **jaké chování je považováno za nevěru**. Sex s jinou osobou představuje jakousi šedou zónu, kdy nemusí být zcela jasné, zda je povolen či zakázán a zda představuje nevěru. Toto téma zmiňuje informátorka Zuzana a Eliška.

Zuzana navázala vztah s jedním mužem, ale navzájem si neřekli, že spolu chodí. Ona do něj byla zamilovaná, ale později zjistila, že ji jen využívá a spí za jejími zády i s jinými ženami, ona sama takové jednání vnímá jako nevěru.

„No vlastně jsem tu nevěru zažila, ale nebyla jsem ve vztahu, pokud to dává smysl.... Byla jsem jakoby s klukem se kterým jsem jako spala a pak jsem zjistila... a já jsem byla jakoby zamilovaná a chtěla jsem z toho něco víc... a pak jsem vlastně zjistila, že spal s touhle a

s touhle... Takže vlastně jsem nemohla nic, protože jsme v tom vztahu jako nebyli a bylo to spíš jako z mé strany než z jeho. Pak jsme jako pochopila, že mě jenom využíval, že jo.“ (Zuzana, 22 let)

Informátorka Eliška se nachází v situationshipu a nyní už si s partnerem Pavlem slíbili věrnost, před tím však pravidla stanovená neměli a ona se vyspala s jiným mužem. Pavlovi to velmi ublížilo. Situaci komentuje následovně:

„Přemýšlela jsem nad tím, že tím, jak nejsme s tím Pavlem v tom jako uzavřeném vztahu, tak jsem přemýšlela, co vlastně tou nevěrou jako vyloženě mezi náma dvouma je. A taky se tam staly nějaký věci, který už jsme vykomunikovali a tím, že jsme si nedali ty pravidla nějaký určitý, tak bych to jako nevěrou nenazvala. Ačkoli třeba toho člověka se to mohlo podobně dotknout. Těžko říct.“ (Eliška, 22 let)

Eliška také poukazuje stejně jako Oliver na skutečnost, že sex nemusí znamenat takový prohřešek, jelikož intimita a jedinečnost tkví v emocionálním spojení. Sex může představovat pouze bezvýznamný fyzický kontakt.

„Taky jsem hodně přemýšlela, jak bych to brala já, kdyby ten člověk byl vlastně fyzicky takhle blížej tomu jinému člověku. A co se týká jako fyzická, tak bych to asi zvládla. Pro mě je důležitý to emocionální propojení, takže meaningless (bezvýznamný) kontakt s někým jiným nemusí nic znamenat a není to pro mě až takový téma.“ (Eliška, 22 let)

V případě, že se jedinci v nezávazném vztahu dohodnou, že si budou sexuálně věrní, pokud je dohoda porušena, **nevěra není brána jako takový prohřešek**, protože jedinci spolu přece „nechodili“, tudíž není nevěra tak závažný přečin. Zmíněná zjištění ilustruje výpověď Olivera, který měl situationship s partnerkou Alicí a i přes to, že se domluvili, že si budou věrní, ona měla sex s někým jiným. Oliverovi to velmi ublížilo a když se seznámil se svou současnou přítelkyní, udržoval si odstup a nechtěl se nejprve vázat. Situaci komentuje takto:

„Myslím že z toho benefitují jako lidi, kteří se nechtějí vázat. Že jo, protože vezmi si, že takhle jako máš někoho, s kým můžeš dělat všechno. Ale vlastně, když se rozhodneš, že chceš mít s někým něco jiným, tak ten druhý to jako věděl, že prostě jako máte situationship. A ty lidi nemají podle mě pak pocit, že ubližují ostatním. Že se necítí jakoby provinile: „vždyť my jsme spolu nechodili tak co je jako za problém?“ (Oliver, 20 let).

Výše jsem nastínila negativní aspekty spojené s oddělením sexu a lásky. Alternativní vztahová uspořádání jako je situationship přináší do vztahů **chaos**. Nevěra a věrnost ztrácí jasné obrysy, což zvyšuje riziko, že se nevěry jedinec dopustí a zároveň oslabuje vážnost takového prohřešku. Ve výpovědích Elišky, Olivera i Zuzany se zrcadlí šestý přístup, jak na nevěru optikou mladších informátorů můžeme nahlížet – **VI) Nevěra jako důsledek malé ochoty se někomu zavázat**. Tento přístup poukazuje na to, že jedinci navazují nezávazné vztahy jako je situationship či kamarádství s výhodami, protože **nejsou ochotni se vázat** a v důsledku toho dochází k nevěře. Pokud nedojde k nastavení jasných pravidel týkajících se věrnosti, nevnímají sexuální styk s jinou osobou jako nevěru, přesto že druhá strana to tak vnímat může, protože má od vztahu jiná očekávání. Pokud si v rámci těchto vztahů sexuální exkluzivitu slíbí, ve chvíli, kdy přijde někdo jiný, kdo se jim líbí více, nebrání se tomu slib porušit a dopustit se tak nevěry. Oni sami to nevidí jako tak vážný prohřešek a argumentují tím, že se nejednalo o vážný vztah, tím pádem ani o nevěru.

Ráda bych také poukázala na pozitivní důsledky oddělení sexu a lásky ve vztahu k nevěře. Sexuální experimentování může podle Elišky, Lenky, Olivera, Zuzany i Davida přispět k větší věrnosti ve vztahu. Domnívají se, že pokud by neměli více sexuálních partnerů, mohlo by později dojít k nevěře. **Sexuální experimentování tím pádem přináší benefity pro budoucí vážný vztah, a snižuje pravděpodobnost nevěry**. Názor informátorů dobře ilustruje výpověď informátorky Zuzany a Olivera.

„Já mám za sebou docela hojnou minulost vztahů nebo nějakých povyražení. Jo jako bylo toho dost, a proto se trochu jako míň bojím. Přeci jen už jsem si něco vyzkoušela, takže už bude menší pravděpodobnost, že bych ho (manžela) podvedla.“ (Zuzana, 22 let)

Myslím, že je vlastně dobrý se jakoby vybouřit, než navážeš takovej ten vztah vážnej, protože z toho jsou pak podle mě ty nevěry v těch třiceti a všechny tyhle věci...když ten chlap prostě pak někam odjede, tak se prostě utrhne ze řetězu, nebo i ta ženská a dělají věci, aby se vyřádili, že prostě to, co nestihnou v mládí, tak pak dohání.“ (Oliver, 20 let)

Eliška dokonce vyjadřuje pochopení k nevěrnému chování, v případě, že má jedinec málo sexuálních zkušeností a komentuje situaci následovně: *„Já si myslím, že kdyby se mi to stalo, že od 15 já nevím do 30 s někým budu, tak přijde zlom nějaký, kdy začnu blbnout. A tím, že já to mám takhle, tak se mi těžko představuje, že je někdo opravdu šťastnej celej život a ani jednou*

by nezaváhal. Podle mě v hlavě každé nad tím přemejšlí, když má miň sexuálních partnerů. A kdyby to udělal, tak to je rozhodně ten scénář, nebo ta situace, u který já se prostě vůbec nedivím.“ (Eliška, 22 let)

3.2 Monogamie a věrnost

V rámci této kapitoly praktické části se budu zabývat vnímáním věrnosti a monogamie u dvou vybraných generací. Zaměřím se na to, jak se liší chápání monogamie mezi dvěma vybranými generacemi a co toto vnímání ovlivňuje. Také mě bude zajímat, jaké významy informátoři přikládají věrnosti a zda je chápání této hodnoty rámováno konceptem monogamie.

Během výzkumných rozhovorů jsem se ptala svých komunikačních partnerů na to, jak je pro ně ve vztahu důležitá hodnota věrnosti a co pro ně znamená. Nevěra a věrnost jsou opačné strany téže mince a jedno nám může mnoho prozradit o druhém, proto budu navazovat na analýzu postojů a významů, které informátoři nevěře přikládají, abych pochopila, jak je pro ně důležitá věrnost. Také mě zajímalo, jaký význam přikládají informátoři sexuální exkluzivitě, což je součást konceptu monogamie. Monogamie představuje vztahovou dohodu, ve které se oba partneři zavazují být sexuálně i vztahově exkluzivní (Conley et al., 2012). Dalo by se říci, že se v praxi zavazují k dodržování věrnosti. Věrnost a monogamie jsou úzce propojené koncepty, které se často vzájemně ovlivňují, doplňují a překrývají. Vzhledem k existenci konsenzuální nemonogamie a alternativních vztahových uspořádání jako je kamarádství s výhodami či situationship, je možné být věrným partnerem, ale zároveň nebýt monogamní. Proto mě bude zajímat jak informátoři z odlišných generací k věrnosti a monogamii přistupují a jak těmto pojmům rozumí.

3.2.1 Věrnost

Věrnost představuje pro starší informátory méně důležitou hodnotu v partnerských vztazích v porovnání s mladšími informátory. Mladší informátoři si nejvíce cení **upřímnosti, komunikace, věrnosti a důvěry a také zmiňují hodnotu svobody**. Nechtějí, aby je vztah příliš svazoval či omezoval a vyžadují určitou volnost. Starší participanti si naproti tomu nejvíce cení **hodnoty rodiny a poté zmiňují toleranci a společné zájmy**. Vít a Alžběta považují za důležitou také důvěru. Důvěra je úzce provázána s věrností, protože vzájemná důvěra umožňuje partnerům důvěřovat si navzájem, že si budou věrní.

Starší informátoři chápou věrnost primárně ve smyslu **sexuální exkluzivity**. Být věrným partnerem tedy znamená zdržet se jakýchkoli sexuálních aktivit s osobami mimo partnerský vztah. Josef i Oldřich otevřeně přiznávají, že věrnost nevnímají jako důležitou hodnotu. Vít sice říká, že je věrnost důležitá, ale má stejně jako Oldřich a Josef velmi tolerantní postoje k nevěře a také se celý život nevěrného chování dopouští. Vysvětluje, že je velmi těžké se za celý život nevěry nedopustit a odolat pokušení jiných žen. Když byl mladý byl zásadovější, ale s věkem mu to začalo být jedno. Tento pohled poukazuje na analýzou odhalený přístup k nevěře, kdy je nevěra vnímána jako přirozená součást života.

„Podle mě je to důležitý, ale je to složitý. Je složitý si tím projít prostě bez škraloupku, protože ten život vám nese to, co vaše oko vidí a je to takový prostě náročný. Tenkrát jsem to bral tak, že bych si od ní (jakékoliv ženy) nevzal ani paštiku. To vám řeknu, že jo. Jo, ale teďko už je mi to šumák, protože vím, že už máme nějaký léta.“ (Vít, 73 let)

Vít i Josef vysvětlují, že klíčové je nevěru utajit, aby nedošlo k rozpadu rodiny. Vnímají tedy jako důležité být **věrný pouze naoko**, aby o tom manželka a potažmo děti nevěděly a rodina zůstala pospolu. Oba informátory můžeme považovat za **sociální monogamisty** – žijí společně se svými manželkami, sdílejí životní náklady, v minulosti společně pečovali o děti, ale nejsou svým ženám sexuálně věrní.

„Musí bejt jedna jo, se kterou se společně staráme o ty děti. No a potom, (smích) to co je vedle to už tak nějak... ale nemůže to zasahovat do té rodiny. Nebo aspoň ne zásadně, že jo.“ (Josef, 74 let).

„Já jsem v první řadě nechtěl, aby to jako narušilo tu moji rodinu. Sice jsem si občas odběhnul, ale rodinu jsem zachoval, protože jsem se zavázal něčím, že budu o tu rodinu pečovat, starat se a mám nějakou zodpovědnost k těm dětem.“ (Vít, 73 let)

Starší informátorka Jana stejně jako Vít tvrdí, že je pro ni věrnost ve vztazích důležitá. Sama se nevěry nikdy nedopustila, ale vyznačuje se poměrně tolerantními postoji k nevěře, jelikož by ji za žádných okolností nepřiznala a ani by o ní nechtěla vědět. S věrností se pojí upřímnost, neboť přiznání nevěry může být vnímáno jako pokus dostat slibu věrnosti, v případě že věrnost chápeme nejen jako příslib sexuální exkluzivity, ale také jako závazek být k partnerovi upřímný a otevřený za všech okolností. S tímto komplexnějším pojetím věrnosti, které je tvořeno dvěma

složkami – sexuální exkluzivitou a upřímností, pracují mladší informátoři Martin, Lenka i Eliška. Pro ilustraci uvedu výpověď Lenky a Elišky:

„Tu věrnost já беру jako nejenom věrnost jako tu sexuální, že seš s jedním člověkem, ale věrnost že jsme jako k sobě upřímný. Že když budeš jakoby něco dělat a mohlo by ti to ublížit, tak prostě já nad tím budu přemejšlet nějakým způsobem. Vlastně takovej ten jakoby čistej přístup k tomu člověku, a to je pro mě jakoby hrozně důležitý. Takže ta věrnost pro mě jakoby obsahuje všechno tohleto.“ (Eliška, 22 let)

„Tak věrnost pro mě znamená, že nemám právě jakoby blízkej kontakt s někým takhle jiným. a nějaká jakoby třešeň nahoru tý věrnosti je opravdu jakoby i ta komunikace, že jako si říkáme ty věci a navzájem si důvěřujeme. S tou důvěrou vlastně souvisí ta věrnost..protože prostě věřím v to, že mi bude věrnej.“ (Lenka, 25 let)

Věrnost zmínění mladší informátoři chápou jako vícevrstvý koncept, který obsahuje **sexuální exkluzivitu a také hodnoty jako je upřímnost, komunikace a důvěra**. Otevřený a čistý přístup, založený na zmíněných hodnotách představuje **emocionální** složku věrnosti.

Když se vrátím ke starší informátorce Janě, přesto, že hovoří o důležitosti věrnosti, vyznačuje se poměrně tolerantními postoji k nevěře stejně jako Miroslava a Alžběta. Vypadá to tak, že ačkoliv věrnosti přikládají starší informátorky důležitost, už ji **v praxi tak silně nevymáhají** a mají pro nevěrné chování větší pochopení v porovnání s mladšími informátory.

Jana se domnívá, že věrnost se nyní mezi mladými lidmi již tolik „nenosí“ a obává se **morálního úpadku**, což je dle studie z roku 2022 jedním z pěti největších obav generace Baby boomers (Ipsos, 2022a). Strach, že se vytrácí rodinné hodnoty anebo je vše příliš uvolněné, včetně fungování partnerských vztahů, se objevuje u všech starších informátorů.

„Ta věrnost byla důležitá, dřív to tak bylo, no jako dneska se to tak nenosí. Dneska jako ta morálka... všechno to upadlo, i když za nás taky jo, samozřejmě my jsme nebyli žádný puritáni, ale pořád to mělo nějakou úroveň.“ (Jana, 72 let)

Jany názor, že věrnost mladých lidí již není v kurzu vyvrací starší informátor Oldřich i Josef a také všichni mladší informátoři, kteří si věrnosti podle svých slov cení a představuje pro ně

důležitou hodnotu v partnerských vztazích, což je v souladu s jejich přísnějšími postoji k nevěře.

Oldřich si všímá, že dříve bylo běžnější o nevěře otevřeně mluvit a chlubit se jí, zatímco dnes jsou lidé citlivější na toto téma.

„Dřív jsem se o nevěře víc bavil s chlapama v hospodě, že jsem se prostě jako pochlubil, ale dneska už se to nenosí. Lidi jsou na tu nevěru dneska nějak citlivější“ (Oldřich, 70 let)

Josef zdůrazňuje, že ačkoliv mladí lidé nevěru odsuzují ve finále ji závidí, ale i tak se jí dopouští méně v porovnání s ním a jeho staršími vrstevníky.

„Takhle, já žiju mezi mladejma a teď vám říkám, oni třeba na ty ženský mají řeči, ale přitom mi to záviděj potom. Jako stěžujou si na ty svoje starý, ale sami do akce moc nejdou.“ (Josef, 74 let)

Všichni mladší informátoři vyzdvihují **důležitost věrnosti**, důležité je však zdůraznit, že ji vnímají jako důležitou hodnotu v případě, že jde o **vážný vztah, na kterém se oba partneři dohodnou**. To znamená, že v případě jiných nezávaznějších forem vztahových uspořádání jako je situationship či kamarádství s výhodami je **koncept věrnosti uchopován různě** a nemusí být v daném vztahu klíčový. Díky oddělení sexu a lásky mohou participanté provozovat sex i bez závazného vztahu, a proto se daleko více zamýšlejí, zda vůbec chtějí do vztahu vstupovat. **Když už se rozhodnou někomu se zavázat, chtějí k tomu přistupovat zodpovědně** a na věrnost kladou daleko větší důraz. Tento pohled se ukazuje ve výpovědích Martina, Olivera, Lenky i Elišky.

„Já jsem freečko (divoký) když jsem nezadanej, ale když už právě jako s někým chodím, tak jsem hodnej kluk.“ (Oliver, 20 let)

„Když mám ten vztah, tak chci jenom toho člověka a nechci jako se nějak jako dělit a ani mít něco s někým jiným.“ (Lenka, 25 let)

„Bud' prostě jseš sama a můžeš spát s kým chceš anebo prostě jseš ve vztahu a ten vztah znamená, že jste tam jen dva a jste si věrní.“ (Martin, 27 let)

„Tak já bych do vztahu nešla, když bych měla roupy, jakože kdyby mě to opravdu svádělo. Myslím si že, když jsi s někým, s kým máte něco speciálního, tak je to mnohem víc než nějakéj sex s někým random. (Eliška, 22 let)

Informátoři zdůrazňují, že když už se rozhodnou být ve vztahu, jsou věrní. V případě, že by měli chuť mít jiný sexuální kontakt s někým jiným, byli by raději sami.

Eliška situaci více komentuje a stejně jako Zuzana a Martin spojuje věrnost také **s láskou a nalezením toho pravého partnera**. Názory informátorů vychází z přesvědčení, že když nalezneme pravou lásku, chceme být věrní. Přesvědčení participantů o významu věrnosti a romantické lásky reflektuje koncept „**renesance romantismu**“, který popisuje Kontula a Haavio-Mannila (2004). Autorky zdůrazňují návrat romantických ideálů a narůstající význam věrnosti.

„Ta láska by měla být stěžejní a když někoho miluješ, tak nemáš zapotřebí něco takového dělat. To je lepší být sám, dokud se necítíš být s někým, s kým to za to fakt stojí.“ (Martin, 27 let)

„Líbí se mi ta představa, že najdeš člověka, kterýho máš rád a jste si věrný. Taková až jakoby možná naivní dětská pohádková představa o té lásce, upřímnosti a nějakého parťáka pro ten život.“ (Eliška, 22 let).

„Prostě, já jsem taková asi jako hrozně oddaná, nebo jak to říct. Věřím na tu lásku, že prostě můžeš najít toho pravýho, i když žijeme v tomhle světě, kde se fakt děje spoustu věcí a je tu hrozně vlivů a všeho, tak jako doufám, že furt tu je ta láska a lidi si dokážou být věrný.“ (Zuzana, 22 let)

3.2.2 Monogamie

3.2.2.1 Monogamie optikou informátorů ze starší generace (generace Baby boomers)

Pro starší informátory představuje monogamie v partnerských vztazích **normu**, jak ve smyslu vztahové, tak i sexuální exkluzivity. Nezpochybňují ji, nepřemýšlí o ní, představuje něco samozřejmého a přirozeně daného. Názor starších participantů ilustruje výpověď Miroslavy.

„Nikdy jsem nepřemýšlela o tom, že by monogamie nebyla přirozená, nikdy jsem se s tím nesetkala ani.“ (Miroslava, 75 let)

Jana také upozorňuje na přirozenost monogamie a vysvětluje ji na základě vztahové exkluzivity neboli sociální monogamie, kterou chápe jako manželský svazek s jedním partnerem, s kterým sdílí život a vychovává děti.

„To je každého věc jako, ale je to přece přirozený, zvláště když máte děti, žít přece s jedním člověkem, kterého si vezmete a s kterým je vychováváte.“ (Jana, 72 let)

Josef také hovoří o samozřejmosti monogamie a zároveň ji propojuje s manželstvím.

„Počítalo se od začátku s tím, že bude ten vztah monogamní. To je jako normální a furt to jde k tomu jednomu že jo, ke svatbě. Já neřikal hele já si tě vezmu, ale budu mít 4 další... to se neříká. Tak to je.“ (Josef, 74 let)

Z výpovědi Josefa je patrné, že skutečnost, že monogamii starší informátoři nezpochybňují, **neznamená však, že ji striktně dodržují, zvláště pokud jde o sexuální exkluzivitu.** Jak jsem již zmiňovala, v tomto smyslu Víta i Josefa považuji za sociální monogamisty, neboť je pro ně důležité být vztahově exkluzivní, zvláště kvůli dětem, ale nikoliv sexuálně exkluzivní. Josef také poukazuje na to, že vztah s jeho manželkou šel od začátku ke **svatbě**, která vlastně představuje určité **stvrzení monogamie**. Svatba představuje formální závazek, že si budou manželé věrní, zavazují se tím nejen k sexuální exkluzivitě, ale také ke společnému životu a budoucnosti. Josef také naznačuje, že i když před vstupem do manželství tušil, že bude mít sexuální kontakt i s jinými ženami, nepřipadá v úvahu něco takového komunikovat. Tento pohled je v kontrastu s mladšími informátory, kteří se domnívají, že je lepší o svých potřebách otevřeně hovořit a v případě, že jedinec není schopen být sexuálně exkluzivní, je lepší volbou navázat otevřený vztah s někým, kdo to bude vnímat stejně. Takový názor zastává David, Lenka, Eliška i Oliver. Pro ilustraci uvedu výpověď informátorky Elišky, která neodsuzuje otevřené formy vztahů, a naopak se jí nelíbí, když lidé nejsou schopní být věrní, a i přesto jsou v monogamním vztahu a věrnost předstírají.

„Ale je jakoby hodně pokrytecký jakoby to takhle cejtít, že monogamie není přirozená a hrát na nějakou ženskou jako divadýlko že, teda budem monogamní a pak ji podvádět. To je lepší najít si někoho, kdo to má stejně a mít ten vztah třeba nějak otevřenej“ (Eliška, 25 let)

Kromě Josefa a Jany hovoří o svatbě a monogamii i informátorka Alžběta a uvádí, že o monogamii nikdy nepřemýšlela. Dodává, že i kdyby pouze se svým partnerem žila v nesezdaném soužití, počítala by, že si budou věrní. Zároveň poukazuje na trend mezi mladými lidmi, kteří se dnes již nemusejí vdávat či ženit.

„No když jsem navazovala nějaký ty vztahy, tak jsem se ani nezamýšlela nad tím, že by nebyly monogamní. To dřív vůbec nebylo. Jako i kdybychom spolu jen žili a nebyli manželé, tak bych počítala, že si budeme věrný. To je teď normální žejo, že se mladý nemusej brát.“ (Alžběta, 77 let)

V rámci mé vybrané skupiny participantů mají všichni starší informátoři zkušenost s manželstvím. **Manželství představuje tradiční životní trajektorii**, která před padesáti lety nebyla zpochybňována. Žádný ze starších participantů nevyjádřil pochybnosti, zda do manželství vůbec vstupovat. Všichni vstoupili do manželství před 23. rokem věku, kromě Josefa, který se ženil se až ve 27 letech. Když jsem se ho zeptala, zda se chtěl někdy ženit, situaci okomentoval následovně:

„O tom já jsem nepřemejšlel, no víte, jak je to? Každý vám říká a to říkám taky, „vole nikam se nežeň.“ Jo, no ale to každé říká, já to taky říkám, ale všichni jsme tam spadli. Jsem říkal, že jsme blbí no, ale ono to je nějak normální. Jsem to nějak neřešil, nikdy.“ (Josef, 74 let)

Josef zmiňuje, že v minulosti bylo manželství vnímáno jako standardní krok, který se přijímal automaticky, aniž by byl předmětem rozsáhlého přemýšlení. Stejný pohled s ním sdílí i ostatní informátoři. Tento pohled kontrastuje s převládajícím postojem mezi mladšími účastníky, kteří vyjadřují **obavy ohledně manželství** a neberou ho jako důležitý, primární nebo nezbytný krok v jejich životě. Výpověď Olivera dobře reflektuje názor vybraných mladších participantů na manželství, s výjimkou Zuzany, která se již vdala.

„No manželství...to je hotovo (smích), úplně na to nechvátám, možná někdy, ale trochu se toho bojím. Není to nic důležitého podle mě úplně, že prostě je to taková jenom formalita. No jako že se to od těch lidí hlavně očekává, že jsou spolu dlouho, tak proč by se nevzali.“ (Oliver, 22 let)

Když porovnám, jakou roli hrálo manželství v životě mých starších a mladších informátorů, z výpovědí je patrné, že u starších informátorů svatba nepředstavoval splněný sen, ale spíše šlo o

pragmatické rozhodnutí ovlivněné tehdejšími společenskými normami a dostupnými **antikoncepčními metodami**. Manželství bylo vnímáno jako instituce zajišťující stabilní základ pro budování rodiny. Vstup do této instituce se ve chvíli otěhotnění ženy stával prakticky nezbytným krokem. Alžběta i Vít právě z důvodu neplánovaného těhotenství, poukazují na to, že byli nuceni sňatek uzavřít.

„Vdávat jsem se jako vlastně ani nechtěla. No prostě to tak přišlo...otěhotněla jsem a určitě bych v životě nešla na přerušení. To ne. Možnosti antikoncepce asi byly, ale já jsem to nikdy nepoužívala. Nebylo to běžné. Spíš to bylo tak, že jsme pak najednou museli brát. No tak jsme se vzali, buď to vyšlo, nebo to nevyšlo, ale většinou to asi vyšlo.“ (Alžběta, 77 let)

„Museli jsme se brát, tak to řeknu narovinu. Prostě sotva jsme stáhli trenýrky už byla v jiném stavu, to bylo hned jako. (...) Nějaká ochrana. Ne. Já jsem... ne, ne neřešilo se to vůbec, co se týče tohohle toho, to bylo takový tabu. Víte co, to prostě ne, to bylo akorát pro ty chlapy něco prostě takového, co je do dneska, že jo, jako kondomy, ale to my jsme nepoužívali.“ (Vít, 73 let)

Z výpovědí Alžběty a Víta je patrné, že **používání ochrany při pohlavním styku nebylo běžné** a sex obvykle vedl k dítěti a dítě vedlo k manželství. U ostatních starších informátorů vedl sex k manželství a brzy po svatbě se narodilo dítě. Všichni starší participanti měli první sexuální zkušenost, kromě Víta a Josefa, se svým manželem či manželkou. Žádný druh sexuální ochrany nepoužívalo pět z šesti mých starších vybraných participantů. O tom, zda budou partneři sexuálně exkluzivní se nepřemýšlelo, prostě se implicitně počítalo s tím, že to tak bude i vzhledem k tomu, že sex představoval v té době mnohem rizikovější aktivitu, než je tomu nyní. Pro mé mladší participanty antikoncepce představuje již běžně dostupnou součást sexuálního života, díky které si mohou sex užít a nebát se neplánovaného početí. Tímto **oddělením sexu a rizika** vzniká prostor pro Giddensův koncept *plastické sexuality* (1992). Sexualita je již oddělena od reprodukce a představuje zdroj potěšení a naplnění, nikoliv tabu. Tento vývoj formoval to, jak jednotlivé generace přistupují k sexualitě, s čímž souvisí i fenomén oddělování sexu a lásky mezi mladšími informátory, který jsem popisovala výše. Vzhledem k omezeným možnostem antikoncepce bývaly **sexuální aktivity a romantické vztahy starších informátorů tradičně úzce propojeny a často vedly ke sňatku**.

Tento vzorec potvrzuje Miroslava, která vysvětluje, že k sexu docházelo mezi partnery ve chvíli, kdy už uvažovali o manželství a založení rodiny. Také dodává, že v případě, že byla žena těhotná a nebyla vdaná, bylo to vnímáno jako ostuda. Dnes už je to však normální a mnoho lidí žije v nesezdaných soužitích a má děti, ona to však neschvaluje. Tento postoj zaujímala celá řada starších participantů a upozorňovala na tendenci mladých lidí navazovat vztahy pouze za účelem sexu.

„Dříve byly takový nevinný lásky no. To nebyly ty sexuální vztahy, k tomu potom docházelo mezi partnery, když už spolu uvažovali vážně, když spolu vážně hovořili a uvažovali, že by se vzali a měli děti.(...) Dneska je to soužití na psí knížku normální, ale tehdy to bylo trošičku takový, jako že se na to dívalo trošku z vrchu, když by jako spolu jenom tak žili...Takže když tam byly děti jako v tom vztahu, tak už se měly ty lidi vzít.“ (Miroslava, 75 let)

Abych zjistila, jak se staví moji participanté k monogamii ptala jsem se zároveň i na jejich **postoje ke konsenzuální nemonogamii**. Konkrétně mě zajímalo, co si myslí o polyamorii a otevřených vztazích. Přestože byly oba pojmy podrobně vysvětleny, během rozhovorů došlo k zaměňování těchto termínů a k vyjadřování se k oběma typům vztahových uspořádání simultánně. Tento jev naznačuje, že informátoři tyto koncepty vnímají jako **jednotné**, a proto je v rámci této práce budu označovat termínem „konsenzuální nemonogamie“, i když mezi polyamorií a otevřenými vztahy existují výrazné rozdíly.

V případě konsenzuálně nemonogamních vztahů si žádný ze starších informátorů nedovede představit v takových vztazích za žádných okolností žít a ani je vyzkoušet. Tento postoj je především důsledkem jejich **preferencí tradiční párové rodiny a monogamie, zejména v kontextu výchovy dětí**. Starší generace klade důraz na tradiční formy vztahů právě z důvodu zachování rodinných hodnot. Toto zjištění ilustruje postoj Jany: *„Pokud jsou bez dětí ať se klidně staví na hlavu, i kdyby měli deset milenek a žili třeba po pěti.“ (Jana, 72 let)*

Participanté Jana, Alžběta i Oldřich vyjadřují **nepochopení a odsudky** vůči konsenzuální nemonogamii.

„Takovýhle domluvy já znám teď z posledních filmů, ale to jako ne, to ne, to si opravdu nedovedu představit. Vlastně je mi to jedno, já se tím zabývat nehodlám. Jestli tak někdo žije v naší společnosti, tak je to smutné.“ (Alžběta, 77 let)

„Slyšela jsem o tom a já bych tu životě nechtěla. Teda v žádném případě... člověk to zná z těch filmů. Jo že oni jsou spolu a každé může mít ty milence a oni na sebe nežárlí. No je to šáhlý. Takový to musí bejt nezdravý, to není žádný vztah. To je takový jako kdyby oni se báli bejt jako sami, jako kdyby si dělali štít. Logicky to nedává smysl no.“ (Jana, 72 let)

„Za nás se takový úvahy nevedly. Ne prostě jako k čemu. Pak tě stejně bude štvát, že ji potkáš s jiným. K čemu se potom potřebuješ ženit nebo vdávat že jo. Jako to mi přijde divný.“ (Oldřich, 70 let)

Miroslava se k tomu staví nejtolerantněji a akceptuje změny v partnerských vztazích a sexualitě, zatímco zároveň poukazuje na osobní rezervy vůči těmto změnám, pokud by se dotýkaly jejich blízkých.

„Já bych v tom žít nechtěla. No společnost se vyvíjí i vztahy se vyvíjí. To i gayové a lesby žejo. Dneska už to není tabu, mluví se o těch věcech. No, jestli to chtějí ty lidi provozovat, tak bych tomu nebránila, je to prostě taková doba. Já to neodsuzuju, já se sžívám s moderní dobou (smích). Volnej způsob života, no ale kdyby to byl můj vnuk, tak bych mu to rozmlouvala.“ (Miroslava, 75 let)

Vít a Josef mají také tolerantní postoje, ale **více se jim zamlouvá nekonsenzuální nemonogamie, tedy nevěra, v porovnání s konsenzuální monogamií.**

„Já bych to nechtěl asi, nebo takhle chtěl, ale aby u toho nebyla moje žena a by o tom nic nevěděla (smích). Tak to pak jo. Ale přijde mi to takový divný, já myslím že to nemůže dělat dobrotu, že vás to šírá, jako říkáte si kurník šopa, co jsem udělal špatně nebo co hledá. Proč jsme to neřešili, než k tomu došlo?“ (Vít, 73 let)

„No manželka by mě zabila, kdybych tohleto řekl, že to jako chci zkusit, to je úplně... jako mě to nějak nepobuřuje, ale spíš i to připadá jako pitomost.“ (Josef, 74 let)

Josef říká, že jeho manželka by na to nikdy nepřistoupila, ale neodsuzuje to. Také hovoří o tom, že už taková vztahová uspořádání fungují nyní a myslí tím nevěrou.

Já jsem o tom četl, že to (konsenzuální nemonogamie) teď začíná bejt v Americe moderní. Ale ono to je moderní už co lidstvo lidstvem je že? Člověk nikdy neví, jestli je to dítě jeho. My jsme nežili tak, že by to bylo oficiálně, ale měli lidi vždycky milence, jen to nebylo oficiální. (...)

Tyhle ty pokusy o to, to je tak nějak upravený už to, co tady je. Já v tom moc rozdíl nevidím. Je to jenom upravenej, zlegalizovanej stav, kterej už jako je.“ (Josef, 74 let)

Josef vnímá konsenzuální nemonogamii, jako něco, co existuje již od počátku věků. Skutečnost, že o tom partneři vědí a vzájemně se na tom domluví (tím pádem probíhají mimo partnerské styky se souhlasem), Josef nepovažuje za důležitou a vlastně **nevidí mezi nevěrou a konsenzuální monogamií velký rozdíl**, což je v kontrastu s mladšími informátory, kteří nevěru vnímají jako porušení věrnosti, avšak konsenzuální monogamii nikoliv. Dobře to ilustruje výpověď informátora Martina, který má osobní zkušenost s otevřeným vztahem a přesto, že se cítil být do této vztahové formy natlačený, nevnímá mimopartnerský styk své přítelkyně jako nevěru.

„Vlastně můj první vztah skončil na tom, že jako ona vlastně se rozmyslela, že by chtěla mít otevřenou vztah. A jakoby já jsem souhlasil, ale byl to takovej začátek konce, protože já jsem to nechtěl. Ona prostě řekla, že by chtěla jako i s někým jiným a ve finále mi bylo jasné, že by to stejně udělala, tak jsem to odkýval. (...) No já to nevnímám jako nevěru, protože jsem to vlastně sám odsouhlasil. Ona chtěla mít volnost a aspoň mi to řekla.“ (Martin, 27 let)

Podle Martina i Elišky se nejedná o nevěru, v případě, že o mimopartnerském styku jejich partner věděl a dovolil, aby k tomu došlo. Eliška situaci komentuje takto: *„Možná by mohl někdo říct, že je to nevěra, protože jsou ve vztahu spolu a nemají to vyloženě jakoby dělat. Ale ví o tom a ta důvěra tam nebyla jakoby narušená v tomhle, protože ten druhý o tom věděl. Takže to je jakoby hodně o tom, jak oni spolu, to mají nastavený a myslím, že v tomhle případě to nevěra není.“ (Eliška, 22 let)*

3.2.2.2 Monogamie optikou informátorů z mladší generace (generace Z)

Monogamii informátoři **chápu v kontextu vážných partnerských vztahů**, které nejprve nazývají chozením, později může dojít i ke svatbě, není to však nutnost. Monogamie tedy představuje nejen příslib sexuální exkluzivity, ale také příslib společnému životu a budoucnosti, který představuje vztahovou exkluzivitu. Jedinci spolu nejen provozují sexuální aktivity, ale také k sobě navzájem pociťují lásku. Eliška to popisuje následovně: *„No jedna věc, je že si třeba právě v rámci toho situationshipu slíbíš s někým, že nebudete spát s nikým jiným,*

ale to bych řekla že neznamená, že jste monogamní. Protože vy spolu vlastně nechodíte a neslibujete si tu vzájemnou budoucnost ani lásku.“ (Eliška, 22 let)

V kontrastu ke starším informátorům představuje monogamie pro mladší participanty **ideál**, kterého chtějí jednoho dne dosáhnout, ale **nebrání se tomu se od něj na čas odklonit** a vyzkoušet jiné vztahové formy.

Informátor David vysvětluje, že pokud by se seznámil se slečnou, která ho fyzicky přitahuje, ale necítil by to s ní na vztah, nebránil by se nezávazné formě vztahu, jako je situationship či kamarádství s výhodami.

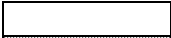

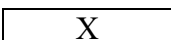
„Ted' mě úplně nikdo nezaujal, takže kdybych někoho našel, kdo je hezkej a nějak mě přitahuje, ale nevidím to s ním na vztah, tak s ním třeba ten situationship, nebo jen kamarádství s výhodama chci mít než prostě, jako zní to hrozně, ale než najdu třeba někoho, s kým bych to viděl na vztah.“ (David, 25 let)

Stejný názor zastávají všichni mladší informátoři s výjimkou Zuzany a Olivera. Oliver má přítelkyni a Zuzana je již vdaná, a proto nejsou v současnosti otevřeni jiným vztahovým formám, neznamená to však, že by s nimi neměli žádné zkušenosti. Níže jsem pro lepší orientaci vytvořila tabulku (Tabulka 1), která ukazuje partnerský stav informátorů, jejich zkušenosti a postoje k vybraným alternativním vztahovým uspořádáním.

Tabulka č. 1: Vztahová situace, postoje a zkušenosti informátorů s alternativními vztahovými uspořádáními

Informátor	Partnerský stav	Postoje a zkušenosti (X) s alternativními formami vztahů			
		Situationship	Kamarádství s výhodami	Polyamorie	Otevřené vztahy
Oliver	zadaný	X	X		
Zuzana	vdaná		X		
Lenka	situationship	X			
Martin	nezadaný	X	X		X
David	nezadaný				
Eliška	situationship	X	X		

Legenda:

	Tolerantní postoj
	Netolerantní postoj
	Zkušenost s formou vztahu

Zdroj: Autor

Můžeme si povšimnout, že kromě Davida mají všichni vybraní informátoři zkušenosti s alespoň jedním alternativním vztahovým uspořádáním a mají, s výjimkou polyamorie, **převážně tolerantní postoje k těmto vztahům**. V případě kamarádství s výhodami a situationshipu se jedinci nezavazují k sexuální ani vztahové exkluzivitě, je však možné se na sexuální exkluzivitě explicitně domluvit. Monogamie představuje pro informátory téma, o kterém přemýšlejí a jsou připraveni ho ve svých vztazích diskutovat a stanovit si specifická pravidla týkající se sexuální i vztahové exkluzivity. V případě, že nejsou připraveni slíbit si věrnost v rámci závazného partnerského vztahu upřednostňují jiná alternativní uspořádání.

Informátorka Lenka se momentálně nachází v situationshipu a vysvětluje, že ačkoliv má jejich vztah určité rysy chození a provozují spolu sexuální aktivity, nechodí spolu. Sice si slíbili sexuální věrnost, ale zatím si není jistá, zda to cítí na skutečný závazný vztah.

„Já třeba, teď se jako s někým vídám a já to беру tak, že spolu jako nechodíme prostě. Ale na druhou stranu jako to má takový jako rysy jako chození, že protože jakmile se s někým vídáš, tak jseš na něj hodnej, spíš s ním prostě a tak. My jsme si i řekli, že nebudem spát s nikým jiným,

ale je to takový divný vlastně. Já ani nevím, jestli bych třeba s ním chtěla chodit, takže mně nevádí, že ten rozhovor jako zatím nepřišel.“ (Lenka, 25 let)

Eliška se nachází ve stejné situaci jako Lenka. I přesto, že s partnerem provozují sexuální aktivity, jejich vztah vykazuje znaky vážného vztahu a uzavřeli dohodu o sexuální exkluzivitě, nepřislíbili si společnou budoucnost ve formě vážného vztahu. Eliška váhá, zda je připravena na tento zásadní krok a není si jistá, jestli se chce vázat.

„Jsem v úzkém vztahu s jedním chlapcem, ale právě nejsme ve vztahu takovým, že bysme si slíbili budoucnost společnou. Určitě tam nějaký jako rysy vztahu jsou, například právě té důvěry a toho komfortu s tím druhým člověkem, ale co je pro mě hodně důležitý ve vztahu, tak je to si říct, jo, já tě chci mít v tom životě i nadále i jako do budoucna s tebou počítám a vidím tě. A to jsme si jakoby neslíbili a to je velkej podle mě krok, ke kterému jsme se ještě nedostali a zatím si nejsem jistá, jestli to chci.“ (Eliška, 22 let)

Výpověď Elišky i Lenky ukazuje, že v případě, kdy nejsou mladší informátoři připraveni se vázat, tedy zavázat se i k vztahové exkluzivitě, upřednostňují situationship, v rámci, kterého sexuální exkluzivitu explicitně vyjednávají, ale neslíbují si společnou budoucnost a tím pádem vztah nepředstavuje takový závazek. Oliver také hovoří o své zkušenosti se situationshipem a vysvětluje, že si nejprve se svou partnerkou nechtěli říct, že spolu chodí a ona už později nechtěla, protože vztah pro ni byl příliš zavazující. Přesto, že si slíbili sexuální exkluzivitu, ona ji porušila. Situationship z této perspektivy představuje určitou mezizastávku mezi naprostou svobodou a oddaností. Jedinec chce mít s někým důvěrný vztah, ale zároveň chce mít možnost se z tohoto vztahu jednoduše vyvázat, v případě, že ho zaujme někdo jiný více. Spatřuji určitou podobnost s Baumanovo konceptem kapesních vztahů, který pojednává o tom, že si lidé již nechtějí tvořit trvalá pouta, která by jim mohla bránit v svobodném rozletu (Bauman, 2013).

„My jsme dělali jako všechno, stejně jako když bysme byli v páru, na výlety jsme jezdili, znala moje rodiče. No ale na začátku jsme si neřekli, že spolu chodíme, protože jsme ještě nechtěli a pak ona že se nechce do ničeho pouštět...jako aby prostě mohla...aby neměla ten závazek. Že vztah je moc zavazující. Tímhle má ještě otevřený možnosti a není to tak vážný.“ (Oliver, 20 let)

Výpověď Lenky, Elišky i Olivera ukazuje, že v současné době již není samozřejmé, že intimní vztah automaticky znamená, že budou partneři sexuálně exkluzivní. Starší informátoři počítali

s tím, že když se s někým vídají a mají spolu sexuální styk, znamená to, že je jejich vztah sexuálně exkluzivní, aniž by o tom museli hovořit. Pro mladší informátory je vztah považován za sexuálně exkluzivní teprve tehdy, když si partneři explicitně vyjasní svou vzájemnou věrnost, nebo když se dohodnou na „chození“, což naznačuje, že se jedná o vážný vztah, kde je věrnost považována za stěžejní. Mohou se ovšem také dohodnout na preferenci vztahu, který nebude sexuálně exkluzivní. Klíčovým prvkem je **tedy akt vzájemné komunikace a vyjednávání**. Tato zjištění dobře reflektuje Giddensův koncept *konfluentní lásky* (1992), který poukazuje na skutečnost, že vztahy již nemusí být sexuálně exkluzivní. Vyznačují se velkou mírou flexibility, protože pravidla i normy jsou dohodnuty mezi partnery a mohou se měnit v závislosti na jejich osobních potřebách a preferencích. Tato zjištění se odrážejí ve výpovědích Davida, Elišky a Olivera. Zdůrazňují, že sexuální exkluzivitu neočekávají, dokud nedojde k rozhovoru, během kterého si sexuální věrnost přislíbí.

„Asi dokud prostě si neřeknete, že spolu jste, tak asi se to může stát, že se vyspíte i s někým jiným.“ (David, 25 let)

„Trošku doufám, že nevidá někoho jinýho, ale jako neočekávám to. Asi bych pochopil, kdyby měla něco s někým jiným, protože jsme si nic neslibili.“ (Oliver, 25 let)

Eliška zároveň dodává, že sexuální exkluzivitu raději neočekává, protože by jí to mohlo zbytečně ublížit.

„Já s tím dopředu vůbec nepočítám, to záleží na dohodě. Ne že bych to nebrala exkluzivně proto, abych já si mohla dělat co chci. Ale spíš když to nebudu brát exkluzivně, tak ten člověk, když něco udělá, tak prostě, co se dá dělat. Já s tím nic neudělám, že jo a aspoň mi to pak tolik neublíží.“ (Eliška, 22 let)

Je patrné, že mladší informátoři nevnímají monogamii jako něco daného či nezpochybnitelného ve srovnání se staršími informátory. Vnímají monogamii jako ceněný ideál. Přejí si nalézt ideální partnerku či partnera, s kterým založí rodinu až budou připravení. Tento vztah, v kterém budou vychovávat děti si přejí mít sexuálně i vztahově exkluzivní, pro stvrzení tohoto monogamního vztahu však není nutná svatba. Než se rozhodnou usadit, nebrání se tomu vyzkoušet i jiné formy partnerských vztahů, kde nemusí být vztahová či sexuální exkluzivita podmínkou.

Eliška i David projevují tolerantní přístup jak k otevřeným vztahům, tak k polyamorii. Jejich názory dobře reflektuje citace Davida. Líbí se mu, že existují různá vztahová uspořádání a každý si může vybrat, co je mu blízké. Monogamie pro něj nepředstavuje jedinou správnou cestu. „*Nemyslím si, že lidi jsou jako všichni stejní. Že by všichni potřebovali jako stejnej typ vztahu, tak proto myslím, že existují ty cesty, i otevřené vztahy nebo ta polyamorie, že prostě jsou lidi, kterým je to přirozenější než jeden partner.*“ (David, 25 let)

Eliška ani David se nebrání možnosti vyzkoušet tyto typy vztahových uspořádání. Avšak v případě plánování rodiny preferují vychovávat děti pouze v rámci monogamního vztahu. „*Kdybych měla vztah, kdy bychom nebyli monogamní... tak si myslím, že by to byl jakoby běh na krátkou trať...jako zkusit si to, ale pak vlastně se vrátit k tý monogamii. Nevidím to na život. V životě chci jakoby mít toho jednoho partnera, zvláště pokud budou i ty děti, tak hodně jakoby kvůli těm dětem.*“ (Eliška, 22 let)

„*Jo ale zas to nebude vztah, ve kterém budu jako chtít budovat nějakou rodinu. Spíš to pro mě bude vztah, co nikam nevede. Že si spíš chci užít, tak bych šel do tohohle, jako to, si umím představit.*“ (David, 25 let)

Lenka a Oliver už se staví tolerantně pouze k otevřeným vztahům, ale neláká je něco takového vyzkoušet. Oliver poukazuje na to, že otevřené vztahy jsou skvělou volbou pro lidi, kteří nedokáží být věrní, ale on sám, pokud se rozhodne do vážného vztahu vstoupit, na věrnosti trvá. „*Já si myslím, že to může fungovat a že je to skvělý způsob pro lidi, který ví, že nedokážou jako mít jednoho sexuálního partnera na celý život. Myslím, že to je úplně jako skvělý, když si najdeš někoho, kdo to má stejně. Že se prostě na tom domluvíš, a když pak někde takhle ujedeš, tak to není nic jako strašného, protože ty lidi to berou jako že ten druhý o tom ví a souhlasí s tím.*“ (Oliver, 20 let)

Pro polyamorii nemá ani jeden pochopení a obzvláště v případě, pokud mají lidé v takových vztazích děti. Výpověď Lenky reflektuje i názor Olivera.

„*Mně to přijde divný. Nemám pro to jako pochopení. Neříkám, že to je, jako špatně nějak, nebo to ale jako nerozumím tomu, proč to jako potřebujou. No a pokud mají děti, tak mi to nepřijde OK, protože prostě ty děti budou zmatený.*“ (Lenka, 25 let)

Zuzana a Martin mají ze všech mladších informátorů nejpřísnější postoje k polyamorii i otevřeným vztahům. Martin má s otevřenými vztahy osobní zkušenost a nevnímá je pozitivně. Myslí si, že lidé, co je navazují jsou sobečtí a chtějí mít vše – lásku, za kterou se vrací a zároveň pestrost sexuálních partnerů.

„Lidi chtějí mít otevřené vztahy, protože vlastně jim nestačí jako jeden sexuální partner a chtějí být prostě jako free. Chtěj vlastně jako spát, s kým chtějí. Ale zároveň prostě chtějí mít denně jakoby toho stejného člověka, se kterým usnou. Což je takový, jakože na hlavu, sobecký, že chceš jako mít oboje, že chceš mít jako všechno. Bud' to máš jedno anebo druhý a prostě si musíš vybrat.“ (Martin, 27 let)

Z výpovědí mladších informátorů je patrné, že mají tolerantnější postoje k otevřeným vztahům ve srovnání s polyamorií. Vyzkoušení otevřených vztahů či polyamorie se nebrání David ani Eliška, avšak **pro rodinný život preferují monogamní vztah**. K otevřeným vztahům se velmi tolerantně staví i Lenka a Oliver, avšak polyamorie pro ně představuje již něco nepochopitelného a v případě existence dětí i odsouzeníhodného. Ani jedno vztahové uspořádání by si nepřáli vyzkoušet. Pouze Martin a Zuzana mají odmítavý postoj k oběma vztahovým uspořádáním. Starší informátoři, i přesto, že jsem jim vždy vysvětlila, co daný pojem znamená, obě vztahová uspořádání zaměňovali a příliš si nevšíkali jejich specifik. Naopak, mladší informátoři byli obeznámeni s těmito pojmy a jejich názory se výrazněji lišily. Někteří projevovali toleranci k otevřeným vztahům, avšak polyamorii odsuzovali. Takové rozdíly v postojích se u starší generace nevyskytovaly a z úst všech starších informátorů se ozývala určitá kritika či nepochopení těchto vztahů. Nikdo z nich by si nedovedl představit takové vztahové uspořádání vyzkoušet.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tím, jak se liší vnímání nevěry, věrnosti a monogamie mezi vybranými informátory z generace Z a generace Baby boomers, které od sebe dělí zhruba padesát let věkového rozdílu. Zajímalo mě, jaké významy dávají informátoři nevěře, jak se k ní staví a jak ji definují. Také jsem zjišťovala, jak zástupci ze dvou různých generací vnímají věrnost, jak ji chápou a jakou důležitost jí přisuzují. V poslední řadě mě zajímalo, jak moji informátoři vnímají monogamii a na kolik je jejich chápání věrnosti rámováno konceptem monogamie.

Na základě kvalitativních rozhovorů s dvanácti účastníky výzkumu jsem zjistila, že starší informátoři definují nevěru velmi úzce, přičemž se soustředí převážně na její fyzický aspekt, tj. mimopartnerský sexuální styk. Mladší informátoři naopak přistupují k definici nevěry komplexněji a abstraktněji, přičemž jejich chápání zahrnuje psychické a digitální aspekty nevěry. Jejich definice se liší v tom, že kromě sexuálních aktivit mohou za nevěru považovat jakýkoli fyzický kontakt počínaje líbáním, komunikaci na sociálních sítích se sexuálním podtextem a rovněž aktivity spojené se seznamovacími aplikacemi. Někteří mladší informátoři také vnímají jakékoli chování, které vede ke ztrátě nebo narušení důvěry, jako formu nevěry, čímž zdůrazňují psychické aspekty a *důležitost upřímnosti a důvěry ve vztahu*.

Upřímnost, důvěra, komunikace, věrnost a svoboda se ukázaly být důležitými hodnotami, které mladší informátoři vnímají jako klíčové pro budování zdravých vztahů. Starší informátoři si naproti tomu nejvíce cení hodnoty rodiny, vzájemné tolerance a společných zájmů. Výzkum ukázal, že věrnost představuje pro starší informátory méně důležitou hodnotu v partnerských vztazích v porovnání s mladšími informátory. Ačkoli někteří starší informátoři deklarují důležitost věrnosti, v praxi mají k nevěře spíše tolerantní přístup, což ukazuje jejich zkušenosti a postoje. To naznačuje, že ačkoliv věrnosti přikládají důležitost, už ji v praxi tak silně nevymáhají a mají pro nevěrné chování větší pochopení v porovnání s mladšími informátory.

Identifikovala jsem tři typy cest, jak si účastníci výzkumu vykládali věrnost. Prvním typem je chápání věrnosti v kontextu sexuální exkluzivity. Být věrným partnerem tedy znamená zdržet se jakýchkoli sexuálních aktivit s osobami mimo partnerský vztah. Toto pojetí věrnosti je typické pro starší informátory. Mezi mladšími informátory se však objevuje kromě tohoto chápání věrnosti i druhá cesta, v které věrnost představuje vícevrstvý koncept sestávající ze

sexuální věrnosti a emocionální věrnosti. Věrnost je tak chápána nejen jako příslib sexuální exkluzivity, ale také jako závazek být k partnerovi upřímný a otevřený za všech okolností. Třetí pojetí věrnosti se objevuje, když mladší informátoři hovoří o otevřených vztazích, které představují konsenzuálně nemonogamní vztahy. Většina mladších informátorů projevuje vysokou míru tolerance k otevřeným vztahům a mimopartnerský sexuální styk nepovažuje za nevěru. V tomto rámci věrnost chápou pouze jako závazek vzájemné důvěry a upřímnosti. I když partneri nejsou sexuálně exkluzivní, tento typ vztahu informátoři nevnímají jako nevěru, protože mimopartnerský sex se odehrává s vědomím a souhlasem partnera. Mladší informátoři tak potvrzují, že je podle nich možné být v nemonogamním vztahu, a přesto být věrný. Starší informátoři naproti tomu pro otevřené vztahy nemají pochopení a tímto způsobem o věrnosti nesmýšlejí. Na rozdíl od mladších informátorů upřednostňují monogamní partnerské vztahy i za předpokladu výskytu nevěry.

Mladší informátoři se shodují, že věrnost vnímají jako důležitou hodnotu zejména v případě, pokud se jedná o vážný monogamní vztah, na kterém se partneri vzájemně dohodnou a věrnost si přislíbí. Všichni hovoří o strachu či nechuti se vázat, z čehož vyplývají i tendence k navazování nezávazných a nestálých partnerských uspořádání jako je situationship či přátelství s výhodami. Strach ze závazků pramení z negativní zkušenosti z předešlých vztahů, anebo z nechuti vázat se na úkor vlastní svobody, snů a cílů. Informátoři vysvětlují, že navazování nezávazných partnerských vztahů plyne z toho, že chce mít jedinec s někým důvěrný vztah, ale zároveň chce mít možnost se z tohoto vztahu jednoduše vyvázat. Tato nezávazná uspořádání způsobená *oddělením sexu a lásky* vnáší do vztahů chaos, jelikož není jasné, co jedinci od vztahů očekávají. I v případě, že se dohodnou být sexuálně exkluzivní, porušení slibu nepředstavuje takový prohřešek vzhledem k absenci jistoty a závazku ve vztahu. Díky tomu ztrácí nevěra a věrnost jasné obrysy, což zvyšuje riziko, že se nevěry jedinec dopustí a zároveň oslabuje vážnost takového prohřešku. Pokud však informátoři naleznou toho „pravého“ partnera a rozhodnou se vstoupit do vážného vztahu, je pro ně věrnost důležitější než pro starší informátory. Vzhledem k existenci nezávazných vztahových uspořádání se informátoři daleko více zamýšlejí, zda vůbec chtějí do vztahu vstupovat a když už se rozhodnou někomu se zavázat, chtějí k tomu přistupovat zodpovědně a na věrnost kladou daleko větší důraz, což zároveň vede k větší křehkosti partnerských vztahů.

Monogamie představuje pro starší informátory pevně ukotvenou normu zahrnující jak vztahovou, tak sexuální exkluzivitu. Tento koncept vnímají jako samozřejmý a přirozeně daný, a často jej spojují s manželstvím a rodičovstvím. Manželství je v jejich očích oficiálním potvrzením monogamie, které zahrnuje závazek k sexuální věrnosti a zároveň k společnému životu a odpovědnosti vůči rodině. I přesto, že monogamii považují za nezpochybnitelnou, neznamená to, že ji vnímají jako absolutně neporušitelnou. Pro část starších informátorů nevěra (tj. porušení sexuální exkluzivity) nepředstavuje zásadní problém, avšak vztahová exkluzivita je pro ně nesmírně důležitá, zvláště v kontextu výchovy dětí. Tato orientace na sociální monogamii vede k větší netoleranci vůči konsenzuální nemonogamii. Na druhé straně mladší informátoři rovněž vnímají monogamii jako koncept zahrnující vztahovou a sexuální exkluzivitu, avšak nespojují ji tak úzce s manželstvím. Monogamie je pro ně ceněným ideálem, a nikoliv zlatým pravidlem. Mladší účastníci výzkumu si přejí přivést děti do monogamního vztahu, avšak před tím, než se rozhodnou pro vážný závazek, který nemusí být stvrzen svatbou, jsou otevřeni vyzkoušení různých forem vztahů, které nemusí splňovat přísná kritéria sexuální či vztahové exkluzivity. Jsou připraveni sexuální i vztahovou exkluzivitu ve svých vztazích komunikovat a stanovit si specifická pravidla. Naproti tomu starší informátoři se shodují v názoru, že od začátku předpokládali, že jejich vztahy budou sexuálně i vztahově exkluzivní, aniž by bylo třeba tuto skutečnost explicitně komunikovat

Výzkum ukázal, že mladší informátoři považují nevěru za větší prohřešek v porovnání se staršími informátory, což se nejvíce promítá do otázky, zda nevěru odpustit či neodpustit, přičemž starší participanti se více přiklání k odpuštění takového prohřešku. Vzhledem k zvýšenému důrazu na upřímnost, důvěru a komunikaci považují mladší informátoři, za důležité nevěru přiznat a také o ní chtějí spíše vědět. To je v kontrastu se zaznívajícími hesly starších informátorů, jako je, „*co oči nevidí srdce neželí*“ či „*zatloukat, zatloukat, zatloukat,*“ což poukazuje na preferenci takové chování spíše zatajit.

V rámci výzkumných rozhovorů jsem identifikovala celkem devět odlišných faktorů, které ovlivňují postoje k nevěře, tyto faktory se přitom liší mezi staršími a mladšími informátory. Přestože aspekty jako *důležitost upřímnosti, komunikace a důvěry* v partnerských vztazích, stejně jako *oddělení sexu a lásky*, byly již dříve zmíněny, budou se v analýze opakovaně objevovat. Nyní se zaměřím na zbývající faktory. Mezi nimi jsou dva faktory, které jsou relevantní jak pro starší, tak pro mladší informátory: *druh či okolnosti nevěry* a *délka trvání*

vztahu. Specifický druh a okolnosti nevěry, jako je např. jednorázová nevěra či požití alkoholu, představuje pro starší informátory polehčující okolnosti, na základě, kterých mají k nevěře větší pochopení a spíše by ji odpustili. Mladší informátoři mají také větší pochopení pro jednorázové nevěry, avšak v porovnání se staršími informátory si cení skutečnosti, že se jedinec k nevěře sám přizná, lituje jí a nemá v úmyslu ji již opakovat. Za těchto okolností má smysl ve vztahu i přes výskyt nevěry setrvat a zvyšují se tím šance, že bude nevěra odpuštěna. V kontrastu se staršími informátory však nepředstavuje alkohol ani jiné omamné látky pro většinu mladších informátorů polehčující okolnost. *Délka vztahu*, v kterém se informátoři nacházejí hraje v případě mladších informátorů spíše v neprospěch, protože pokud dojde k nevěře na začátku vztahu a jedinci nemají žádné závazky, není žádný důvod v takovém vztahu přes výskyt nevěry setrávat. Naproti tomu *délka vztahu* u starších informátorů hraje nevěře ku prospěchu. Polovina starších informátorů prožila celý svůj život v manželstvích, která již trvají téměř padesát let. Tito informátoři vynikají velmi tolerantními postoji k nevěře, které se vyvíjely postupně během života. Nevěra pro ně v tuto chvíli nepředstavuje jakýsi problém k řešení, nevzbuzuje silné emocionální reakce ani odsuzující postoje, ale naopak určitou míru lhostejnosti a smíření, protože je to něco, co již podle nich patří k životu a trvalému závazku. Dlouhé roky manželství podle informátorů vedou k proměně a zevšednění vztahu, což se může projevat sníženým zájmem o sexuální aktivity v rámci manželského svazku. Tato proměna může následně přispět k vyšší pravděpodobnosti výskytu nevěry. Právě *nedostatek sexuální blízkosti v manželství* je dalším faktorem, který podle některých starších participantů přímo vede k nevěře. V případě, že je sex velmi ojedinělou či naprosto nedostupnou aktivitou v manželství, se nevěra stává opodstatněným jednáním. Touto optikou vnímají nevěru dva mužští informátoři, kteří poukazují na nechuť jejich manželek se ve stáří milovat. Toto zjištění reflektuje proměny ve vnímání a prožívání sexuality během stárnutí.

Dalším významným faktorem, který ovlivňuje postoje starších informátorů k nevěře je *manželství, rodina a děti*. Pro starší informátory představovalo manželství a zakládání rodiny klíčový životní mezník, kterým prošli všichni bez výjimky. V tomto kontextu byla nevěra staršími informátory vnímána jako méně závažná, neboť byla spojena s tradičním institutem manželství, který byl považován za stabilní základ pro rodinný život a jehož integritu bylo třeba chránit. Tento postoj je v souladu s názory českého psychiatra Miroslava Plzáka, který nevěru v manželství považoval za běžný jev a zdůrazňoval, že by neměla ohrozit kořeny manželství. Tento propagovaný názor pravděpodobně přispěl k tolerantnějším postojům k nevěře u starších

informátorů. Existence dětí a důležitost hodnoty rodiny představuje pro starší informátory významný důvod, proč setrvat v manželství i přes výskyt nevěry. Rozvod je nežádoucím jevem, kterému chtějí informátoři zabránit, a proto je zachování rodiny přednější i za cenu odpuštění či zatajení nevěry. Zatajování případné nevěry se ukázalo být typickou strategií všech starších informátorů. Tato strategie je založená na výroku Miroslava Plzáka: „Zatloukat, zatloukat, zatloukat,“ který propagoval zatajování nevěry za účelem zachování rodiny (Plzák, 1997).

Další aspekt, který má vliv na postoje starších informátorů k nevěře, je *sňatek z první lásky*. Většina starších informátorů brzy vstupovala do manželství a první sexuální zkušenost zažili se svým manželem či manželkou. Právě skutečnost, že někteří jedinci nezažijí žádnou mimomanželskou sexuální zkušenost, může podněcovat nevěru. Mladší informátoři se v tomto ohledu diametrálně liší, protože považují získávání pestrých sexuálních zkušeností před vstupem do vážného vztahu za důležité, neboť to může snižovat pravděpodobnost výskytu nevěry. Výzkum odhalil, že vzhledem k omezeným možnostem antikoncepce bývaly sexuální aktivity a romantické vztahy starších informátorů tradičně úzce propojeny a často vedly ke sňatku. Naproti tomu pro mé mladší participanty již láska a sex může představovat oddělené koncepty. Antikoncepce se stala již běžně dostupnou součástí sexuálního života, díky které si mohou mladší informátoři sex užít a nebát se neplánovaného početí. Tímto oddělením sexu a rizika vzniká prostor pro sexuální experimentování a nezávazné vztahy jako je situationship, kamarádství s výhodami anebo otevřené vztahy. *S oddělením sexu a lásky* souvisí i *vliv sociálních sítí a seznamovacích aplikací*, jako je Tinder. Sociální sítě představují významný faktor, který má podle mladších informátorů na nevěru vliv, protože přináší nové formy nevěrného chování a proměňuje způsoby navazování vztahů. Tyto platformy usnadňují seznamování, poskytují široký výběr potenciálních partnerů, což podporuje rychlé a povrchní interakce, které mohou vést k nižší ochotě k dlouhodobému závazku a větší orientaci na okamžité uspokojení. Sociální sítě podle některých informátorů také poskytují více příležitostí k nevěře a více svádí k takovému chování, protože nabízejí lákavé možnosti a neustálou dostupnost nových kontaktů. Také *důraz na svobodu, nezávislost a seberealizaci* ovlivnil postoje mladších informátorů k navazování partnerských vztahů a přispěl k odklonu od tradiční instituce manželství. Současně individualistické tendence vedly k větší toleranci vůči různým formám vztahů a sexuálním praktikám.

Poslední identifikovaný faktor, který ovlivňuje postoje starších informátorů k nevěře, je koncept *mužské přirozenosti*. Tento přístup vychází z přesvědčení, že muži mají inherentní sklony k neustálému vyhledávání sexuálních podnětů, které jsou považovány za nedílnou součást jejich přirozenosti. Starší informátoři často zastávají názor, že muži jsou pod vlivem těchto biologických pudů, které mohou obtížně kontrolovat, a že tento fakt může přispívat k jejich nevěrnému chování. Tento pohled se projevuje v omlouvání nebo toleranci k nevěře, kdy je mužské chování interpretováno jako důsledek mužské slabosti. Mladší informátoři mužskou přirozeností neargumentují.

Závěry bakalářské práce ukazují, že starší informátoři v partnerských vztazích vykazují tendenci k tradičním hodnotám a preferují konzervativní formy vztahových uspořádání. Monogamie pro ně představuje normu, kterou nezpochybňují. Přestože se vyznačují tímto konzervativním přístupem, vykazují větší toleranci k nevěře ve srovnání s mladšími informátory. Naopak, mladší informátoři přijímají liberálnější postoje a preferují větší volnost a flexibilitu v partnerských vztazích. Monogamie pro ně představuje ceněný ideál, jsou však otevření i různým formám vztahů, včetně nezávazných a otevřených uspořádání, avšak mají přísnější přístup k nevěře a projevují menší toleranci vůči takovému chování.

Věřím, že výsledky této bakalářské práce přinášejí cenné poznatky o rozdílech ve vnímání nevěry, věrnosti a monogamie mezi generací Z a generací Baby boomers, což může přispět k hlubšímu porozumění dynamice partnerských vztahů napříč těmito generacemi. Domnívám se, že tento výzkum také otevírá cestu pro další zkoumání vlivů a trendů, jako jsou sociální sítě či alternativní vztahová uspořádání, jež se ukázaly jako významné fenomény ovlivňující současné vztahy mladých dospělých a mohou mít zásadní dopad na budoucí vývoj v této oblasti.

Summary

In my bachelor's thesis, I examined how perceptions of infidelity, fidelity, and monogamy differ between selected informants from Generation Z and Baby Boomers, separated by roughly fifty years of age difference. I was interested in what meanings informants give to infidelity, how they feel about it, and how they define it. I also investigated how representatives from two different generations perceive fidelity, how they understand it, and what importance they attach to it. Finally, I was interested in how my informants perceived monogamy and to what extent their understanding of fidelity is framed by the concept of monogamy.

Based on qualitative interviews with twelve research participants, I found that older informants define infidelity very narrowly, focusing mostly on its physical aspect, i.e., extra-partner sexual intercourse. In contrast, younger informants take a more comprehensive and abstract approach to defining infidelity, with their understanding including the psychological and digital aspects of infidelity. Their definitions differ in that, in addition to sexual activities, they may consider any physical contact starting with kissing, social media communication with sexual overtones, as well as activities related to dating apps as infidelity. Some younger informants also perceive any behaviour that leads to a loss or breakdown of trust as a form of infidelity, emphasising the psychological aspects and the importance of honesty and trust in a relationship.

Honesty, trust, communication, fidelity and freedom emerged as important values that younger informants perceived as key to building healthy relationships. In contrast, older informants most valued the values of family, mutual tolerance and common interests. Research has shown that fidelity is a less important value for older informants in partner relationships compared to younger informants. Although some older informants declare the importance of fidelity, in practice they have a more tolerant attitude towards infidelity, as shown by their experiences and attitudes. This suggests that although they attach importance to fidelity, they do not enforce it as strongly in practice and have a greater understanding of unfaithful behaviour compared to younger informants.

I identified three types of ways in which research participants interpreted fidelity. The first type is understanding fidelity in the context of sexual exclusivity. Thus, being a faithful partner means refraining from any sexual activity with persons outside the partner relationship. This

conception of fidelity is typical for older informants. However, among younger informants, in addition to this understanding of fidelity, a second way emerges in which fidelity is a multilayered concept consisting of sexual fidelity and emotional fidelity. Fidelity is thus understood not only as a promise of sexual exclusivity, but also as a commitment to be honest and open with a partner at all times. A third conception of fidelity emerges when younger informants talk about open relationships that represent consensually non-monogamous relationships. Most younger informants show a high level of tolerance for open relationships and do not consider non-partner sexual intercourse to be infidelity. Within this framework, they understand fidelity as a commitment to mutual trust and honesty. Even if partners are not sexually exclusive, this type of relationship is not perceived by informants as infidelity because extra-partner sex takes place with the knowledge and consent of the partner. Thus, younger informants confirm that they believe it is possible to be in a non-monogamous relationship and still be faithful. Older informants, on the other hand, have no understanding of open relationships and do not think of fidelity in this way. Unlike younger informants, they prefer monogamous partnerships even in the presence of infidelity.

The younger informants agree that they see fidelity as an important value, especially if it is a serious monogamous relationship on which the partners mutually agree and pledge fidelity to each other. They all speak of a fear or unwillingness to commit, which results in a tendency to enter into noncommittal and volatile partnership arrangements such as situationship or friendships with benefits. Fear of commitment stems from negative experiences in previous relationships or from a unwillingness to commit at the expense of one's own freedom, dreams and goals. Informants explain that entering into noncommittal partnerships stems from wanting to have an intimate relationship with someone, but also wanting to be able to get out of the relationship easily. These noncommittal arrangements caused by the separation of sex and love introduce chaos into relationships as it is unclear what individuals expect from relationships. Even if they agree to be sexually exclusive, breaking the promise is not such a transgression due to the lack of certainty and commitment in the relationship. As a result, infidelity and fidelity lose their clear contours, which increases the risk that an individual will commit infidelity and also diminishes the seriousness of such a transgression. However, when informants find the „right“ partner and decide to enter into a serious relationship, fidelity is more important to them than to older informants. Due to the existence of noncommittal relationship arrangements, informants are much more likely to consider whether they want to

enter into a relationship at all, and when they do decide to commit to someone, they want to do so responsibly and place much more emphasis on fidelity, which also leads to greater fragility in partner relationships.

Monogamy represents a firmly anchored norm for older informants involving both relational and sexual exclusivity. They see this concept as self-evident and naturally given, and often associate it with marriage and parenthood. Marriage, in their eyes, is an official affirmation of monogamy that involves a commitment to sexual fidelity as well as to living together and being responsible to family. Even though they regard monogamy as unquestionable, this does not mean that they see it as absolutely unbreakable. For some of the older informants, infidelity (i.e., violation of sexual exclusivity) is not a major issue, but social exclusivity is extremely important to them, especially in the context of raising children. This orientation towards social monogamy leads to greater intolerance of consensual non-monogamy. On the other hand, younger informants also perceive monogamy as a concept involving relational and sexual exclusivity, but do not associate it as closely with marriage. For them, monogamy is a cherished ideal and not a golden rule. Younger research participants wish to bring their children into a monogamous relationship, but are open to trying different forms of relationships that may not meet strict criteria of sexual or relational exclusivity before making a serious commitment that may not be confirmed by marriage. They are prepared to communicate sexual and relational exclusivity in their relationships and to set specific rules. In contrast, older informants agree that they anticipated their relationships to be sexually exclusive without having to discuss it.

The research showed that younger informants consider infidelity a greater transgression compared to older informants, which is most reflected in the question of whether or not to forgive infidelity, with older participants more inclined to forgive such transgression. Given the increased emphasis on honesty, trust and communication, younger informants are more likely to consider it important to admit infidelity and also more likely to want to know about it. This contrasts with the older informants' recurring slogans, such as, "what the eyes do not see the heart does not lie" or "hammer, hammer, hammer," indicating a preference to conceal such behavior.

In the research interviews, I identified a total of nine different factors that influence attitudes towards infidelity, and these factors differ between older and younger informants. The length of the relationship and the type and circumstances of infidelity are common to both generational

groups. Older informants' attitudes towards infidelity are significantly influenced by marriage, family and children, lack of sexual intimacy in marriage, the male nature argument, and first love marriage, which reflects the fact that your spouse is also your first sexual partner. Younger informants' attitudes toward infidelity are significantly influenced by social networks, an emphasis on the value of honesty and trust in partner relationships, and alternative relationship arrangements that reflect the separation of sex and love. The theme of individualism, which shapes their attitudes, also permeates all interviews with younger informants

Research findings reveal that older informants exhibit a tendency towards traditional values in their relationships and prefer conservative forms of relationship arrangements. For them, monogamy represents a norm that they do not question. Despite their conservative approach, they show greater tolerance towards infidelity compared to younger informants. In contrast, younger informants adopt more liberal attitudes and prefer greater freedom and flexibility in their relationships. While monogamy is valued as an ideal, they are also open to various forms of relationships, including casual and open arrangements, but they maintain a stricter stance on infidelity and exhibit less tolerance towards such behavior.

I believe the results of this thesis provide valuable insights into the differences in perceptions of infidelity, fidelity, and monogamy between Generation Z and Baby Boomers, which may contribute to a deeper understanding of the dynamics of partner relationships across these generations. I suggest that this research also opens the way for further exploration of influences and trends, such as social networks or alternative relationship arrangements, which have emerged as important phenomena affecting contemporary young adult relationships and may have a major impact on future developments in this area.

Použitá literatura

Barker, M. (2005). This Is My Partner, and This Is My...Partner's Partner: Constructing a Polyamorous Identity In a Monogamous World. *Journal of Constructivist Psychology*, 18(1), 75–88. <https://doi.org/10.1080/10720530590523107>

Bauman, Z. (2013). *Tekutá láska: o křehkosti lidských pout*. Academia.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii věděni*. Centrum pro studium demokracie a kultury.

Betzig, Laura. (1989). *Causes of Conjugal Dissolution: A Cross-Cultural Study*. *Current Anthropology* 30: 654–76. <http://www.jstor.org/stable/2743579>

Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005a). Infidelity in committed relationships i: a methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 183–216. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01555.x>

Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005b). Infidelity in committed relationships ii: a substantive review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 217–233. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2005.tb01556.x>

Bozoyan, C., & Schmiedeberg, C. (2023). What is Infidelity? A Vignette Study on Norms and Attitudes toward Infidelity. *Journal of sex research*, 60(8), 1090–1099. <https://doi.org/10.1080/00224499.2022.2104194>

Brandon, M. (2016). Monogamy and Nonmonogamy: Evolutionary Considerations and Treatment Challenges. *Sexual Medicine Reviews*, 4(4), 343–352. <https://doi.org/10.1016/j.sxmr.2016.05.005>

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). (2012.) *Jaké chování je pro nás morálně přijatelné?* Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [Microsoft Word - ov120411 \(cas.cz\)](https://www.cas.cz/ov120411)

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM). (2015.) *Jaké chování je pro nás morálně přijatelné?* Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. [Microsoft Word - ov150403 \(cas.cz\)](https://www.cas.cz/ov150403)

Conley, T., Moors, A., Matsick, J., & Ziegler, A. (2012). The fewer the merrier?: Assessing stigma surrounding consensually non-monogamous romantic relationships. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 13, 1–30. doi:10.1111/j.1530-2415.2012.01286.x

Česká tisková kancelář (ČTK). (2016, 17. květen). *Nevěra v Česku není cizí třetině zadaných. Polovina nich tvrdí, že šlo o jednorázový "úlet"*. Aktuálně.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vice-jak-tretina-zadanych-cechu-a-cesek-byla-neverna-jen-ule/r~0706989c1c1e11e6a3e5002590604f2e/>

ČSÚ. (2023). *Vývoj obyvatelstva České republiky, Sňatečnost*. Český statistický úřad. [3ad606f9-d858-4b16-a417-d366e3ac0c36 \(czso.cz\)](https://www.czso.cz/3ad606f9-d858-4b16-a417-d366e3ac0c36)

Dangmei, J., & Singh, A. (2016). Understanding the Generation Z: The Future Workforce. *South-Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3, 1-5. [\(1\) \(PDF\) UNDERSTANDING THE GENERATION Z: THE FUTURE WORKFORCE \(researchgate.net\)](#)

Demografické informační centrum. (2005). *Sňatečnost: Historie*. Demografie. [Demografický informační portál Historie \(demografie.info\)](http://demografie.info/)

Dolot, A. (2018). The characteristic of Generation Z. *E-mentor*, 44–50, <http://dx.doi.org/10.15219/em74.1351>

Fafejta, M. (2004). *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: J. Piszkievicz.

Feldman, S. S., & Cauffman, E. (1999). Your cheatin' heart: Attitudes, behaviors, and correlates of sexual betrayal in late adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 9(3), 227–252. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0903_1

Fisher, H. (2016). *Anatomy of Love: A Natural History of Mating, Marriage, and Why We Stray*. Norton & Company

Giddens, A. (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.

Giddens, A. (2000). *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Sociologické nakladatelství (SLON).

Grunt-Mejer, K., & Campbell, C. (2016). Around Consensual Nonmonogamies: Assessing Attitudes Toward Nonexclusive Relationships. *Journal of sex research*, 53(1), 45–53. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1010193>

Harrison K., & Dennis Marsden. (2004). *Preface*. In J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan., & D. Marsden (Eds.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 79–102). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Hauptert, M. L., Gesselman, A. N., Moors, A. C., Fisher, H. E., & Garcia, J. R. (2016). Prevalence of Experiences With Consensual Nonmonogamous Relationships: Findings From Two National Samples of Single Americans. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 43(5), 424–440. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2016.1178675>

Havelková, H. (1993), “Patriarchy” in Czech Society. *Hypatia*, 8: 89–96. <https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.1993.tb00278.x>

Heřmanský, M. (2019). *Analýza a interpretace dat v kvalitativním výzkumu*. In Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 417–443). FHS UK.

Hooff, V. J. (2017). An everyday affair: Deciphering the sociological significance of women's attitudes towards infidelity. *The Sociological Review*, 65(4), 850–864. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.12417>

Hovořáková, E., & Pauknerová, D. (2023). Model and Specifics of Generation Z Entry into the Czech Labour Market. *Central European Business Review*.

Ipsos. (2022a). *Generace XYZ (opět) v krizi: Seznam otázek, ukázky výstupů a kontakty*. [Prezentace aplikace PowerPoint \(ipsos.com\)](https://www.ipsos.com/prezentace-aplikace-powerpoint)

Ipsos. (2022b). *Generace XYZ opět v krizi*. Retail news. [Retail News 12 2022-32-33 Generace XYZ opět v krizi Kneblíková 12 2022.pdf \(ipsos.com\)](https://www.ipsos.com/retail-news/12-2022-32-33-generace-xyz-opet-v-krizi-kneblikova-12-2022.pdf)

Jackson, S. (2008). Ordinary Sex. *Sexualities*, 11(1-2), 33–37. <https://doi:10.1177/13634607080110010204>

Jamieson, L. (2004). *Intimacy, negotiated non-monogamy and the limits of the couple*. In J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan., & D. Marsden (Eds.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 35–58). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Jamison, T. B., & Sanner, C. M. (2021). Relationship form and function: Exploring meaning-making in young adults' romantic histories. *Personal Relationships*, 28(4), 840–859. <https://doi.org/10.1111/per.12400>

Katrnáček, T. (2000). Moderní partnerské vztahy a jejich proměny v době pozdní modernity. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*, 36(3), 307-316. <https://doi.org/10.13060/00380288.2000.36.3.05>

Keller, J. (2004). *Dějiny klasické sociologie*. Sociologické nakladatelství.

Kontula, O., & Haavio-Maanila, E. (2004). *Renaissance of romanticism in the era of increasing individualism*. In J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan., & D. Marsden (Eds.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 79–102). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Krákora, P & Kopeček P. (2010). *Dějiny Československa 1918-1992*. Epocha.

Kubátová, H. (2010). *Sociologie životního způsobu*. Grada.

Langlais, M.R., Podberesky, A., Toohey, L., & Lee, C.T. (2024). Defining and Describing Situationships: An Exploratory Investigation. *Sexuality & Culture*, 28, 1831–1857. <https://doi.org/10.1007/s12119-024-10210-6>

Lišková, K. (2022). *Politika touhy: sex a věda v komunistickém Československu* (přeložil Jan J. ŠKROB). Host.

Luo, S., Cartun, M. A., & Snider, A. G. (2010). *Assessing extradyadic behavior: A review, a new measure, and two new models*. *Personality and Individual Differences*, 49(3), 155–163. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.03.033>

Man, R. (2014). *Net Generation or the millaries*. Romanian Journal of Library and Information Science, 10(4), 57–63. [View of Vol. 10 No. 4 \(2014\): Orientări în biblioteconomia contemporană = Tendencies in contemporary library science \(rrbsi.ro\)](#)

Mannheim, K. (2007). Problém generací. *Sociální studia/Social Studies*, 4(1-2), 11–44. <https://doi.org/10.5817/SOC2007-1-2-11>

Match Group. (2024). *Ptáš se proč si vybrat Tinder za svou appku na randění? Tinder. Zjistí, proč je Tinder® tou nejlepší appkou na randění na světě | Tinder*

Mattingly, B.A., Wilson, K., Clark, E.M., Bequette, A.W., & Weidler, D.J. (2010). Foggy Faithfulness: Relationship Quality, Religiosity, and the Perceptions of Dating Infidelity Scale in an Adult Sample. *Journal of Family Issues*, 31, 1465–1480. <https://doi.org/10.1177/0192513X10362348>

McAnulty, R. D., & Brineman, J. M. (2007). Infidelity in Dating Relationships. *Annual Review of Sex Research*, 18(1), 94–114. <https://doi.org/10.1080/10532528.2007.10559848>

McCrindle, M. (2014). *The ABC of XYZ : understanding the global generations*. McCrindle Research.

Minichiello, V., Plummer D., & Loxton D. (2004). *Factors Predicting Sexual Relationships in Older People: An Australian Study*. Australasian Journal on Ageing, 23, 125–130. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6612.2004.00018.x>

Mishra, S. (2021). Digital Cultures (1st ed.). In S. Mishra (Ed.), *“Send me a sexy picture,” Love, intimacy, and infidelity in the digital era* (s.26-47). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003155225>

Morgan, D. H. J. (2004). *The sociological significance of affairs*. In J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan., & D. Marsden (Eds.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 15–34). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Sociologické nakladatelství.

- Munsch, C.L. (2012). The Science of Two-Timing: The State of Infidelity Research. *Sociology Compass*, 6, 46-59. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2011.00434.x>
- Nakonečný, M. (2017, 11. prosinec). *Sociologická encyklopedie: sociologie sexuality*. Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Sociologie_sexuality
- Národní ústav duševního zdraví (NUDZ). (2024c, 13. květen). *Závěrečná tisková konference CZECHSEX*. CZECHSEX. [Závěrečná TK záloha \(intimitavcr.cz\)](https://intimitavcr.cz)
- Národní ústav duševního zdraví (NUDZ). (2024a). *O výzkumu*. CZECHSEX. [Home | Láska a intimita v ČR \(intimitavcr.cz\)](https://intimitavcr.cz)
- Národní ústav duševního zdraví (NUDZ). (2024b, 13. květen). *Tisková zpráva k ukončení výzkumu: První výsledky průzkumu CZECHSEX*. CZECHSEX. [823593_1a226920d1de4b82814175f9a9eec4e1.pdf \(intimitavcr.cz\)](https://intimitavcr.cz)
- Nedoma, K. (1958). *Pohlavní život a výchova k manželství a rodičovství: příručka pro vychovatele, učitele a rodiče* (3. vyd). Státní zdravotnické nakladatelství.
- Norona, J. C., Olmstead, S. B., & Welsh, D. P. (2017). Betrayals in Emerging Adulthood: A Developmental Perspective of Infidelity. *The Journal of Sex Research*, 55(1), 84–98. <https://doi.org/10.1080/00224499.2017.1342757>
- Novotná, H. (2019a). *Kvalitativní strategie výzkumu*. In Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 260–287). FHS UK.
- Novotná, H. (2019b). *Výběr vzorku a prostředí výzkumu*. In Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 291–314). FHS UK.
- Owen, J., Fincham, F. D., & Manthos, M. (2013). Friendship after a friends with benefits relationship: Deception, psychological functioning, and social connectedness. *Archives of Sexual Behavior*, 42(8), 1443–1449. <https://doi.org/10.1007/s10508-013-0160-7>
- Pew Research Center. (2014, 14. leden). *Extramarital Affairs Topline*. [Extramarital Affairs Topline | Pew Research Center](https://www.pewresearch.org)
- Plzák, M. (1997). *Manželské judo* (3. upr. vyd). Motto.

Popescu, A. (2019). The brief history of generation—defining the concept of generation. An analysis of literature review. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, 10(2), 15-30.

Rabušic, L., & Chromková Manea, B. (2012). *Postoje, hodnoty a demografické chování v České a Slovenské republice v období transformace (1991–2008)*. Data a výzkum – SDA Info, 6(1), 27–49. [Demograficke_chovani_v_CR_a_SR-postoje_a_normy.pdf\(muni.cz\)](#)

Rodrigues, D., Lopes, D., & Pereira, M. (2017). Sociosexuality, Commitment, Sexual Infidelity, and Perceptions of Infidelity: Data From the Second Love Web Site. *The Journal of Sex Research*, 54(2), 241–253. <https://doi.org/10.1080/00224499.2016.1145182>

Seltermann, D., Joel, S., & Dale, V. (2023). No Remorse: Sexual Infidelity Is Not Clearly Linked with Relationship Satisfaction or Well-Being in Ashley Madison Users. *Archives of sexual behavior*, 52(6), 2561–2573. <https://doi.org/10.1007/s10508-023-02573-y>

Schacht, R., & Kramer, K.L. (2019). Are We Monogamous? A Review of the Evolution of Pair-Bonding in Humans and Its Contemporary Variation Cross-Culturally. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 7. <https://doi.org/10.3389/fevo.2019.00230>

Schlinck, O. R. S. (2023). OK, Zoomer: Teaching Legal Research to Gen Z. *Law Library Journal*, 115(2), 269–306. [OK, Zoomer: Teaching Legal Research to Gen Z: EBSCOhost](#)

Strauss, A. L., & Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Sdružení Podané ruce.

Strauss, W. & Howe, N. (1991). *Generations: The History of America's future, 1584 to 2069*. Quill.

Sumter, S.R., Vandenbosch, L., & Ligtenberg, L. (2017). Love me Tinder: Untangling emerging adults' motivations for using the dating application Tinder. *Telematics Informatics*, 34, 67-78. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2016.04.009>

Svorník, Petr. (2024, 13. květen). *Sex po česku aneb Jedinečný výzkum odhaluje chování Čechů*. Novinky.cz. [Sex po česku aneb Jedinečný výzkum odhaluje chování Čechů - Novinky](#)

Šalamounová, P., & Šamanová G. (2003). *Představy respondentů o partnerských vztazích a rodině*. Naše společnost 1 (3-4), 25–31. ([Microsoft Word - P\370edstavy respondent\371o....doc](#)) ([cas.cz](#))

Špaček, O. (2019). *Společenské vědy a empirický výzkum*. In Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 17–33). FHS UK.

Tsapeas, I., Fisher, H. E., & Aron, A. (2011). Infidelity: When, where, why. In W. R. Cupach & B. H. Spitzberg (Eds.), *The dark side of close relationships II* (pp. 175–195). Routledge/Taylor & Francis Group.

VanderVoort, L., & Duck, S. (2004). *Sex, lies, and... transformation*. In J. Duncombe, K. Harrison, G. Allan & D. Marsden (Eds.), *The state of affairs: Explorations in infidelity and commitment* (s. 1–14). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Venglářová, M. (2007). *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Grada.

Weiss P., & Zvěřina J. (2009a). *Sexuální chování české populace*. *Urologie pro praxi*, 10(3): 160–163. [02.pdf](#) ([solen.cz](#))

Weiss P., & Zvěřina J. (2009b). *Sexuální chování v ČR: Srovnání výzkumů z let 1993, 1998, 2003 a 2008*. [Slide 1](#) ([zverina.cz](#))

Weiss, P., & Zvěřina J. (2001). *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha: Potrál.

Widmer, E. D., Treas, J., & Newcomb, R. (1998). Attitudes toward nonmarital sex in 24 countries. *Journal of Sex Research*, 35(4), 349–358. <https://doi.org/10.1080/00224499809551953>

Wiederman, M. W. (1997a). Extramarital sex: Prevalence and correlates in a national survey. *The Journal of Sex Research*, 34, 167-174.

Wike, R. (2014, 14. leden). *French more accepting of infidelity than people in other countries*. Pew Research Center. [French more accepting of infidelity than people in other countries | Pew Research Center](#)

Wróblewska-Skrzek, J. (2021). Infidelity in Relation to Sex and Gender: The Perspective of Sociobiology Versus the Perspective of Sociology of Emotions. *Sexuality & Culture*, 25, 1885–1894. <https://doi.org/10.1007/s12119-021-09845-6>

Zandlová, M. (2019). *Rozhovor*. In Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Eds.), *Metody výzkumu ve společenských vědách* (s. 317–352). FHS UK.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Ukázka kódování rozhovoru(text)

Příloha č. 2: Diskuzní osnova (text)

Příloha č. 3: SZZ Sociologie (text)

Příloha č. 4: SZZ Metodologie (text)

Příloha č.1

Ukázka kódování rozhovorů

1. Segmentace

Nejprve jsem pomocí segmentace rozčlenila text na hlavní tematické jednotky. Nevěra, věrnost a monogamie představují 3 klíčová témata, která tvoří hlavní osu této práce a zároveň patří i k mým tematickým jednotkám. Těmito názvy jsem však označovala pouze pasáže textu, v kterých jsem se informátorů přímo ptala na to, co pro ně dané koncepty znamenají, jak se k nim staví, popřípadě jak by je definovali.

Tematické jednotky:

- *nevěra*
- *věrnost*
- *monogamie*
- *sex*
- *životní plány a sny*
- *partnerské vztahy*
- *manželství*

2. Kódování

Poté následovalo kódování. Nejprve jsem kodovala popisnými kódy, které označují konkrétní témata a jevy, která se v datech objevují. Témata, která se z dat vynořovala se lišila podle toho, zda se jednalo o starší či mladší informátory. Pro ilustraci jsem uvedla některé popisné kódy, které se objevovaly v rámci rozhovorů s mladšími informátory

Popisné kódy:

- *nevěra – preference přiznání nevěry*
- *věrnost – upřímnost a komunikace jako součást věrnosti*
- *sex – střídání partnerů, experimentování, sex na jednu noc, otevřená komunikace o sexu*
- *životní plány a sny – cestování, seberealizace, kariéra, odsouvání mateřství*

- *partnerské vztahy a láska – snadné seznamování, velký výběr partnerů, honba za ideálním partnerem, vysoké nároky na vztah, špatné zkušenosti z minulých vztahů, alternativní vztahová uspořádání (situationship, kamarádství s výhodami, otevřené vztahy, polyamorie), požadavek na svobodu ve vztazích,*
- *manželství – nechut' vstupovat do manželství, strach z rozvodu, preference nesezdaného soužití, trend singles*

Interpretativní kódy a Kategorie

Po popisném kódování následovalo interpretativní kódování, které reflektuje interpretaci výzkumníka ohledně skutečného sdělení daného segmentu. Následně jsem odhalila kategorie, které představují nadřazené pojmy sdružující popisné a interpretativní kódy. Uvedu pouze některé příklady interpretativních kódů, které jsem ve výpovědích mladších informátorů odhalila.

*manželství – nechut' vstupovat do manželství, strach z rozvodu, preference nesezdaného soužití, trend singles -> důraz na osobní svobodu a nezávislost, strach ze závazků -> **INDIVIDUALISMUS***

*životní plány a sny – cestování, seberealizace, kariéra, odkládání mateřství, upřednostňování osobních cílů na úkor rodinného života, snaha o naplnění ve všech oblastech života-> **INDIVIDUALISMUS***

*partnerské vztahy a láska – snadné seznamování, velký výběr partnerů -> povrchnost interakcí, přechodnost a krátkodobost vztahů -> **SOCIÁLNÍ SÍŤ***

*partnerské vztahy a láska – špatné zkušenosti z minulých vztahů, požadavek na svobodu ve vztazích -> nechut' či strach se vázat – preference navazování nezávazných vztahů -> **ODDĚLENÍ SEXU A LÁSKY***

*věrnost – upřímnost a komunikace jako součást věrnosti -> vícevrstvé chápání věrnosti, věrnost komplexněji uchopována, důraz na hodnotu upřímnosti a důvěry – nevěra jako narušení těchto hodnot -> **VĚRNOST JAKO CENĚNÝ IDEÁL***

Příloha č.2

Diskuzní osnova

1. Představení – introduction

- přivítání, představení mě jakožto výzkumnice
- poděkování za účast, vysvětlení, k čemu bude rozhovor sloužit (BP) a jak dlouho bude trvat (cca 1.5 h)
- audio nahrávání – proč? (anonymizovaný přepis a následná analýza) a kdo nahrávku uslyší? (*pouze já*), ujištění o anonymitě
- uklidnění a ubezpečení respondenta (*žádná odpověď není správně ani špatně*), prostor pro případné otázky
- téma výzkumu: Partnerské vztahy, láska a nevěra (*může to být citlivé téma, kdyby vám bylo cokoli nepříjemné, tak mi to můžete říct...*)
- představení účastníka výzkumu – jméno (křestní), věk, zaměstnání, volnočasové aktivity

2. Úvod do tématu – warm up (láska a partnerství – ideální partner)

- Co se vám vybaví, když se řekne „láska“?
- Když byste měl/a popsat ideální vztah, jaký by měl být? Jak by měl vypadat a fungovat a proč?
- Co je pro vás ve vztahu důležité? Proč? Na jakých pilířích stojí ideální vztah?
- Jak je pro vás důležitá věrnost?
- Máte nějaké očekávání ohledně věrnosti ve vztahu a proč?
- Co pro vás znamená být věrným partnerem?
- Když byste měl/a popsat ideální/ho partnera/ku, jaký/á by měl/a být? Popište mi ji/ho (jak vypadá, jaký/á je, co dělá.)
- Jaké vlastnosti jsou pro vás u vašeho partnera důležité a proč? Co by vám naopak vadilo/nesnesl/a byste to a proč?
- Je něco, čeho se obáváš, že by mohlo ve vztahu nastat?

Key questions:

3. Pozadí partnerských vztahů

- Jaké byly Vaše zkušenosti s láskou a partnerskými vztahy?
- Máte momentálně partnera/ku? (manžel/přítel/snoubenec?) Můžete mi o něm/ní něco říct, představit mi ho/jí? Jak jste spolu dlouho? Žijete spolu? Máte děti – pokud ano, kolik, jak staré?
- Jak jste se seznámili s tvým současným partnerem/kou? Jakými významnými událostmi jste prošli společně?
- POKUD NEMAJÍ DĚTI– Máte nějak ve vztahu rozdělené role? Jak? Proč?

- MAJÍ DĚTI – Máte nějak ve vztahu rozdělené role? Jak? Proč? Jak funguje/fungovala péče o děti?
- Zažili jste nějaké krize? Jak se to projevovalo? Hádali jste se, proč? Jak jste je překonaly?
- A jak se shoduje váš partner s představou vašeho ideálního partnera (kterou jste mi před chvílí popsala)?
- Kolik jsi měl/a doposud romantických vztahů? Jak dlouho trvaly
- POKUD BYL VÍCE NEŽ 1 - Jak jste se rozešli? Co sis z těch minulých vztahů odnesl/a? Říká se, že každá láska je jiná, souhlasíš s tím?
- POKUD POUZE 1 VZTAH – Nemrzí tě, že jsi nezažila více vztahů?

4. Partnerství – manželství

- Co se ti vybaví jako první, když se řekne „manželství“?
- Jak manželství vnímáte? Co to pro vás znamená? (Co pro Vás znamená být dobrou manželkou/ manželem?)
- POKUD NENÍ V DANÁ/ŽENATÝ – Chceš se vdát/ženit? – Proč ano, proč ne?
- POKUD UŽ SE V DALA/ OŽENIL – Chtěla ses jako malá vdávat/ Chtěl ses odjakživa ženit? – Proč?

5. Nevěra – bohužel se vztahy je často spojováno i téma nevěry

- Co se vám jako první vybaví, když se řekne „nevěra“?
- Co pro vás nevěra znamená?
- Přemýšlíte někdy o nevěře? O čem konkrétně?
- Bavíte se s přáteli, partnerem či někým dalším z vašeho okolí o nevěře?
- Zažil/a jste někdy nevěru? Máte obavy, z toho, že ji zažijete? – POKUD ANO – Jak vás tato zkušenost ovlivnila? Odesl/a sis z toho něco do dalších vztahů?
- Setkal/a jste se s žárlivostí v partnerských vztazích? Jste sám/a žárlivý/á či byl/a jste?
- Občas se říká, že „Žárlivost je nejspolehlivější motor nevěry.“ – Souhlasíte s tím?
- Co je podle vás nevěra a co ještě není? Kde vnímáte, že je ta hranice přijatelného chování?
- Co považuješ u partnera za nevěru? Co by musel partner udělat, abyste to vnímala jako nevěru?
- Myslíte si, že když je člověk nevěrný, měl by to partnerovi říct?

- Kdybyste něco takového udělal/a, jak byste ses zachoval/a? A jak by se měl zachovat váš partner/ka?
- Odpustil/a byste nevěru? Proč ano, proč ne?
- Existují nějaké podmínky, za kterých byste nevěru odpustila? Co by se muselo stát, abyste nevěru odpustila?
- Dovede si představit takovou situaci, že byste svého partnera/ku podvedl/a? Jak byste se zachovala?
- Myslíte si, že to je konec vztahu, když jeden z partnerů podvede?
- Ztotožnil/a bys/te se s citátem: V manželství není ani tak nejhorší nevěra, jako ztráta lásky?
- Myslíte si, že je nevěra častá?
- Vnímáte nevěru jako něco normálního?
- Jak si všímáte kolem sebe, ve svém okolí, nevěry? U přátel/v rodině/v práci?
- Jak to berete? Jste vůči tomu tolerantní?
- Co si pomyslíte o někom, kdo podvádí svého partnera/ku?
- Občas se říká, že muži podvádějí více než ženy? Myslíte si to? Proč?
- Vnímáte mužskou i ženskou nevěru jako tu samou věc?
- Jak je pro vás ve vztahu důležitý sex?
- Vidíte nějaký rozdíl v tom, když podvede muž a když podvede žena?
- Myslíte si, že může mít nevěra nějaká pozitiva?
- Myslíte si, že se nějak liší vztahy vaše a vašich babiček a dědečků (vašich vnoučat)? Jak? Proč?
- V čem vnímáte, že to má nyní vaše generace ve vztazích lepší (lehčí) a v čem to má naopak horší (těžší) oproti generaci vašich babiček a dědečků cca okolo 70-75 (generace mladých lidí okolo 20-25)?
- Myslíte si, že je teď pro mladou generaci lidí kolem 20–25 (X vaši generaci) nevěra méně častá či naopak více častá, než byla ve vaší generaci (u našich babiček a dědečků)?

6. Monogamie

- Znáte pojem monogamie? (monogamie znamená vztah s jedním partnerem = exkluzivita).
- Co si představíte, když se řekne „monogamie“?

- Co pro vás monogamie znamená?
- Co si myslíte o tom, když má někdo jediný vztah, tedy jednoho partnera na sex za celý život? Jak to vnímáte?
- Když navazujete/navazoval/a jste nějaké romantické vztahy, počítáte / počítal/a jste s tím, že budou exkluzivní? (že se budete vídat jen spolu)
- Jaký je pro vás význam sexuální exkluzivity ve vztahu?
- Dokážete si představit situaci, kdy byste neměl/a monogamní vztah?
- Občas se říká, že monogamie není přirozená. Co si o tom myslíte?
- Co si představíte, když se řekne „nemonogamní vztahy“? (otevřené vztahy, partneři se vzájemně domluví na tom, že mají současně více sexuálních anebo romantických vztahů.
- Co si myslíte o nemonogamních vztazích? Jaký na to máte názor?

Ukončení – ending

- Je ještě něco dalšího, co byste chtěl/a říct k tématu? Je něco, co je podle vás důležité, ale nezmínili jsme to v rozhovoru?

Moc Vám děkuji za váš čas, moc si toho vážím. Vaše odpovědi mi opravdu pomohly. Mějte se moc hezky.

Příloha č.3

SZZ Sociologie

Vybraná témata k okruhům SZZ ze Sociologie

Okruh 1: TEORIE

Klíčové slovo: sociální konstruktivismus

Okruh 2: POJMY

Klíčové slovo: -

Okruh 3: INSTITUCE

Klíčové slovo: -

Okruh 4: PROCESY

Klíčové slovo: životní cyklus

Okruh 5: IDENTITY

Klíčové slovo: generační

Seznam literatury ke SZZ ze Sociologie

1. Sak, P., & Kolesárová, K. (2012). *Sociologie stáří a seniorů*. Grada.
2. Mišovič, J., & Vacek, L. (2019). *Generační vnímání života naší společnosti*. Petrklíč.
3. Hašková, H., Vohlídalová M., Maříková, H., Dudová R., Uhde Z., Křížková A., & Formánková, L. (2014). *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Sociologické nakladatelství (SLON) / Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
4. Berger, P. L., & Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Centrum pro studium demokracie a kultury.
5. Fafejta, M. (2004). *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: J. Piszkiwicz

Příloha č.4

SZZ Metodologie

Vybraná témata k okruhům SZZ z Metodologie

Okruh 1: Teoretická východiska výzkumu

Téma: Subjektivita a objektivita

Okruh 2: Příprava a organizace výzkumu

Téma: Research design

Okruh 3: Vytváření a sběr dat

Téma: Výzkumný rozhovor

Okruh 4: Analýza dat

Téma: Kódování a kategorizace kvalitativních dat

Okruh 5: Reflexivita, etika a prezentace výzkumu

Téma: Procedurální a situační etika ve výzkumu

Seznam literatury ke SZZ z Metodologie

1. Guillemin, M., & Gillam, L. (2004). Ethics, Reflexivity, and “Ethically Important Moments” in Research. *Qualitative Inquiry*, 10, 261 - 280.
2. Novotná, H., Špaček, O., & Šťovíčková, M. (Ed.). (2019). *Metody výzkumu ve společenských vědách*. FHS UK
3. Collins, C. S., & Stockton, C. (2022). The Theater of Qualitative Research: The Role of the Researcher/Actor. *International Journal of Qualitative Methods*, 21. <https://doi.org/10.1177/16094069221103109>
4. Kaufmann, J. C. (2010). *Chápající rozhovor*. Sociologické nakladatelství (SLON).
5. Smolík, J. (2015). Etika výzkumu v sociálních vědách. *Media4u Magazine*, 12(4), 9–13. <http://www.media4u.cz/mm042015.pdf>
6. Mišovič, J. (2019). *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Sociologické nakladatelství (SLON).

Projekt bakalářské práce

Předpokládaný název práce: Proměna partnerských vztahů a vnímání fenoménu nevěry mezi 3 generacemi v České republice

Předpokládaný název práce v angličtině: Transformation of partner relationships and perception of the phenomenon of infidelity between 3 generations in the Czech Republic

Klíčová slova: nevěra, partnerství, postoje, generace, proměna partnerských vztahů, sexualita, sociologie rodiny, sociologie sexuality

Klíčová slova v angličtině: infidelity, partnership, attitudes, generation, transformation of partner relationships, sexuality, sociology of the family, sociology of sexuality

Vedoucí práce: doc. Milan Tuček,

Formulace problému a jeho vstupní diskuse ve vztahu k současnému stavu jeho poznání, předpokládaný odborný přínos práce:

V rámci mé práce bych se chtěla zabývat proměnou partnerských heterosexuálních vztahů a postojů partnerů k nevěře v rámci 3 generací v rodině.

Cílem mé práce je, za pomoci kvalitativního výzkumu, pochopit, jak se proměnily partnerské vztahy našich dědečků a babiček, maminek a tatínků a nás samotných – dětí narozených na přelomu tisíciletí. Zajímá mě, jaké významy a hodnoty přikládají jedinci, kteří vyrostli v odlišné době a v odlišném kontextu, svým partnerským vztahům, jak tyto jejich vztahy vypadají, jak se utvářejí a jak fungují. Povahu a podobu partnerských vztahů třech různých generací bych chtěla prozkoumat na základě fenoménu nevěry, neboť postoje a názory na nevěru mohou mnoho prozradit o partnerských vztazích a obecně o morálce jednotlivých generací a také nám mohou pomoci pochopit rozsah společenských změn v oblasti osobního života, které souvisí s širšími změnami v české společnosti po roce 1989 (Tomášek, 2006). V rámci mé práce se proto budu snažit porozumět tomu, jak jedinci ze třech různých generací chápou nevěru, jak ji definují, jaké na ni mají názory a jak se tyto jejich názory utvářely. Zároveň budu také sledovat, jak se postoje a názory na nevěru jednotlivých generací liší – jde tedy o pochopení morálky jednotlivých generací v oblasti intimních vztahů a o jejich milostné strategie a názory na partnerství a sex, včetně názorů na různé formy partnerského soužití.

Má nejstarší generace – prarodiče, prožili většinu svého života v socialistické společnosti, od toho se odvíjí i jejich morálka a životní zkušenost se vztahy, neboť socialismus se vyznačuje vysokou sňatečností a porodností. Rodina byla klíčovou hodnotou a téměř každý měl zkušenost s manželstvím (Rabušic a Chromková, 2012) Rodina přejala mnohé funkce, které dříve plnila veřejná sféra a stala se posledním místem, kde mohli lidé svobodně tvořit a realizovat se (Havelková, 1993). To se ovšem po roce 89 změnilo a Rabušic a Chromková (2012) mluví o demografických proměnách společnosti, porodnost i sňatečnost se snižuje a doba početí prvního dítěte se odkládá, dochází k tzv. druhému demografickému přechodu. Tento přechod se odehrává v kontextu politických a ekonomických změn, které nastávají po Sametové revoluci a jsou charakteristické narůstající mírou individualismu, snižující se mírou institucionální kontroly, a kromě mnoha jiného i proměnou sexuálních norem, genderových rolí a rodinných hodnot. Já se budu v mé práci právě o proměny v oblasti intimních a rodinných vztahů zajímat.

Má prostřední generace – rodiče, prožili většinu svého života po roce 1989, tedy ve společnosti demokratické a tržně ekonomické a má nejmladší generace – mladí dospělí, tedy jedinci narození v 21. století, již celý svůj život prožili v této společnosti. Na konci 20. století začínají společenské změny nabírat na obrátkách, Giddens (2000) mluví o procesu globalizace, který přináší celou řadu změn, které pronikají do celého světa a utvářejí tak novou kosmopolitní společnost. Tyto změny se netýkají jen sféry ekonomické, politické, technologické či kulturní, ale významně ovlivňují i osobní a intimní aspekty života. Dochází ke změnám dosavadních hodnot a institucí, které jsou součástí naší každodennosti, jako je právě partnerství potažmo manželství či sexualita (Giddens, 2000).

Giddens (1992) v tomto kontextu hovoří o tzv. „čistém vztahu“ a “plastické sexualitě“, což znamená, že je již sexualita oproštěna od potřeb reprodukce. Katrňák čistý vztah vysvětluje jako vztah, který *„existuje pro vztah samotný“*. Vztah v období pozdní modernity *„není podmíněn ekonomickými ani sociálními okolnostmi. Klíčovou roli hraje zaujatost muže a ženy pro vztah – vzájemná oddanost jeden druhému“* (Katrňák, 2000, s.308). Věrnost a oddanost se stávají ve vztazích důležitější, než kdy dříve a vztahy se tak z logiky věci stávají křehčími a přechodnějšími. *„Stejně jako jsou bez větších pochyb rušeny, jsou ve stejném duchu navazovány. V době pozdní modernity proniklo pojetí změny do partnerského soužití, které přestalo být vnímáno z hlediska dlouhodobé perspektivy – manželství. Od nynějška naopak platí, že namísto hledání pravé romantické lásky dláždící cestu k bráně manželství, usilují ženy*

a muži o to, aby získali co nejvíce sexuálních zkušeností, příliš se nevázáli na jednoho partnera a byli stále otevřeni nové milostné volbě, která je řízena především sexuální přitažlivostí“ (Katrňák, 2000, s.314). Tato proměna partnerských vztahů se odráží i ve výskytu nevěry a v samotném chápání, definování a přistupování k nevěře. Autor si ve své teoretické práci na téma „*Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity*“ všímá proměn partnerských vztahů a nahlíží na ně z mikrosociologické perspektivy. Zaměřuje se na podoby partnerských vztahů a na to jaké postupy a strategie sociální aktéři volí, chtějí-li navázat a zachovat partnerský vztah. Já bych tyto myšlenky chtěla rozvíjet v mé tři generační kvalitativní studii a ráda bych je obohatila o zkoumání fenoménu nevěry. K nahlédnutí na partnerské vztahy optikou nevěry mě inspirovala kvalitativní studie britské socioložky Jenny van Hoof (2017), která hloubkovými rozhovory s dvanácti ženami zkoumá dlouhodobé postoje heterosexuálních žen k nevěře. Uvádí, že nevěra může být použita jako určitá čočka, kterou můžeme nahlížet na společnost a na to jaké vztahy jsou v rámci ní navazovány. Autorka dále tvrdí, že jako sociologové bychom se měli zajímat o to, jak jsou mimo partnerské aféry společensky konstruovány a jaký význam je jim ve společnosti přisuzován, což se budu v rámci svého mezigeneračního výzkumu snažit zjistit i já. Van Hoof přichází se zjištěním, že nevěra je brána přísněji a méně tolerantněji než dříve, dokonce je brána jako konečná hrozba vztahu, neboť dochází k narušení důvěry a ta je spolu s komunikací nosným kamenem současných partnerských vztahů (Giddens, 1992; Van Hoof, 2017). Ráda bych tato zjištění ověřila či naopak vyvrátila v kontextu mého mezigeneračního výzkumu.

Nevěra je obecně málo sociologicky probádaným tématem a v ČR je výzkumů na téma nevěry jen velmi omezené množství. V letech 1993, 1998, 2003 a 2008 byly realizovány kvantitativní výzkumy sexuálního chování české populace. Tyto výzkumy byly realizovány Sexuologickým ústavem 1. LF UK, prof. PhDr. Petr Weissem a Ph.D., doc. MUDr. Jaroslavem Zvěřinou. Jednalo se o reprezentativní výzkumy sexuálního chování populace ČR (1 000 mužů a 1 000 žen starších 15 let). V otázce nevěry téměř dvě třetiny ženatých mužů a téměř polovina vdaných žen přiznaly v roce 1998 mimomanželskou sexuální zkušenost. V roce 2008 ji přiznává už jen 34 % vdaných žen a 55 % ženatých mužů. Více než třetina žen (39 %) a pětina mužů považují tyto styky za morálně nepřijatelné, většina mužů i žen se k nim však staví tolerantně (Weiss, 2009). Zaujalo mě, že v roce 1998 byla nevěra dle této statistiky více četná, nebo přinejmenším více přiznávána. Tato skutečnost mě inspirovala k tomu, abych více prozkoumala morálku nejstarší generace prarodičů ve vztahu k nevěře.

Proměny partnerství svým obsahem spadají do oboru sociologie rodiny a nevěra v partnerských vztazích tematicky spadá do oblasti sociologie sexuality. Nevěra je obecně nedostatečně sociologicky zmapovaným tématem. Může to být způsobeno metodologickými problémy ve výzkumu nevěry. Tyto problémy jsou způsobeny neschopností výzkumníka správně definovat pojem nevěra. Nejednoznačnost termínu je považována za problematickou, protože může nebo nemusí zahrnovat činy, které jsou jiné než sexuální povahy. Já se v rámci tohoto kvalitativního výzkumu pokusím prozkoumat, jak respondenti ze třech generací nevěru definují a jak na partnerské vztahy obecně nahlíží. Kvalitativní rozhovor je v tomto případě vhodný, protože nám umožní nahlédnout, jak respondentky strukturují své přemýšlení o vztazích a nevěře jako takové.

Předpokládané metody zpracování

- Kvalitativní studie – osobní zpověď českých žen a mužů formou hloubkových mezigeneračních polostrukturovaných rozhovorů
- Respondenti – 3 generace (mezigenerační věkový rozdíl mezi 20–30 lety), 2 muži a 2 ženy z každé generace – 12 rozhovorů
- Generace prarodičů: 1945-1953 (78-70 let)
- Generace rodičů: 1973–1981 (50–42 let)
- Generace mladých dospělých: 2001–2005 (22– 18let)
- Výběr respondentů – metoda sněhové koule

V rámci studie bych ráda reflektovala genderové rozdíly v rámci generací, proto jsem vybrala z každé generace 2 muže a 2 ženy a také bych si ráda všímala rozdílů plynoucích ze vzdělání. Vzdělání na sebe váže představy o životě, názory, ideály a určitý životní styl, proto bych ráda z každé generace vybrala muže a ženu s vysokoškolským vzděláním a muže a ženu se základním vzděláním. Tyto dva opačné vzdělanostní protipóly mi pomohou porozumět tomu, jakým způsobem ovlivňuje vzdělání postoje a názory na nevěru. Zároveň bych práci ráda obohatila o intersekcionalní perspektivu na generace a životní cyklus, neboť se domnívám, že

by díky tomu bylo možné lépe porozumět složitosti a různorodosti postojů a zkušeností lidí v různých fázích životního cyklu, kteří jsou zároveň příslušníky třech různých generací. Intersekcionalní perspektiva je teoretický a metodologický přístup ke zkoumání sociálních nerovností, jehož základní myšlenkou je, „že neexistuje jediná sociální kategorie (třída, gender, etnicita, národnost, sexualita a další), která by vysvětlovala lidskou zkušenost, jež je strukturovaná rozdíly a distribucí moci, bez odkazu k dalším kategoriím“ (Hašková a kol., 2018). Budu se tedy snažit jednotlivé kategorie vnímat více komplexně. Kromě již zmiňovaného genderu a stupně dosaženého vzdělání si budu všimnout i generačních specifíků a životního cyklu. Každá generace má své specifické zkušenosti a hodnoty, které formují jejich chápání partnerských vztahů a nevěry. Tato identita se v průběhu životního cyklu může měnit, protože jednotlivci procházejí různými fázemi života (mládí, střední věk, stáří) a mají různé životní události (svatby, rozvody, narození dětí), které mohou ovlivnit jejich pohled na partnerské vztahy i postoje k nevěře.

Všichni účastníci mého výzkumu budou ateisté, (víra by pravděpodobně ovlivnila nahlížení na nevěru a mým cílem není zkoumat vliv náboženství) ze středně velkého města (30 tisíc obyvatel). Rozhodla jsem se výzkum nerealizovat v Praze, neboť se domnívám, že anonymita velkoměsta by mohla ovlivnit postoje jedinců k nevěře. Podmínkou pro účast ve výzkumu bude zkušenost s dlouhodobým, minimálně 1 rok dlouhým, monogamním heterosexuálním vztahem.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Téma nevěry a partnerských vztahů je velmi citlivé, a proto je důležité zachovat soukromí respondentů a zajistit, aby všechny odpovědi zůstaly anonymní. Dále je důležité, aby účast respondentů ve výzkumu byla naprosto dobrovolná. Je nutné respondentů seznámit se zkoumaným tématem, zdůraznit, k jakému účelu bude nahrávka využita a kdo ji uslyší – důležitost informovaného souhlasu. Dále budu dbát na to, abych se při rozhovorech neptala negativně či nějak citově zabarveně, abych respondenty nenaváděla nějakým směrem a nedostala tak z nich odpovědi, které by nebyly pravdivé či autentické. Z důvodu citlivosti tématu si myslím, že je vhodné nejprve navodit příjemnou atmosféru, chvíli se s respondentem pobavit, navázat vztah a lépe ho poznat – pokud to půjde i si s ním potykat. Rozhovor pak bude probíhat uvolněněji a je pravděpodobné, že se nám respondent více otevře a získáme autentičtější zpověď – respondenti budou známí mých známých

Orientační seznam literatury

1. Beck, U. (2004). *Riziková společnost: na cestě k jiné moderně*. Sociologické nakladatelství (SLON).
2. Fafejta, M. (2004). *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: J. Piszkiwicz.
3. Foucault, M., Thein, K., Darnadyová, N., & Fulka, J. (2003). *Dějiny sexuality*. Praha: Herrmann & synové.
4. Giddens, A. (2000). *Unikající svět: jak globalizace mění náš život*. Sociologické nakladatelství (SLON).
5. Giddens, A. (1992). *The Transformation of Intimacy: Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cambridge: Polity Press.
6. Hašková, H., Křížková, A., & Pospíšilová, K. (2018). *An Intersectional Approach to Research on Unemployment*. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 54(2), 171-198. doi: 10.13060/00380288.2018.54.2.39
7. Hašková, H., Vohlídalová M., Maříková, H., Dudová R., Uhde Z., Křížková A., & Formánková, L. (2014). *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Sociologické nakladatelství (SLON) / Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
8. Havelková, H. (1993), "Patriarchy" in Czech Society. Hypatia, 8: 89-96. <https://doi.org/10.1111/j.1527-2001.1993.tb00278.x>
9. Katrňák, T. (2000). *Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity / Modern Partner Relationships and their Transformation in the Age of Late Modernity*. Sociologický Časopis / Czech Sociological Review, 36(3), 307–316. <http://www.jstor.org/stable/41131553>
10. Možný, I. *Sociologie rodiny*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 1999. 251 s. Základy sociologie, sv. 8.
11. Psychlová, K. *O proměnách partnerství a rodiny v dnešní české společnosti*. Fórum sociální politiky, 2015, 5: 31-31.
12. Rabušic, L., Chromková Manea, B. (2012). *Postoje, hodnoty a demografické chování v České a Slovenské republice v období transformace (1991–2008)*. Male fertility in the Czech Republic – first empirical evidence. Demografie, 55 (4): 275-290.

13. Tomášek, M. (2006). *Singles a jejich vztahy; kvalitativní pohled na nesezdané a nekohabitující jednotlivce v České republice*. Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 42(01), 81-105.
14. Van Hooff, J. (2017). *An everyday affair: Deciphering the sociological significance of women's attitudes towards infidelity*. The Sociological Review, (), – . doi:10.1111/1467-954X.12417
15. Weiss, P., & Zvěřina, J. (2001). *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Portál.
16. Weiss, P. (2009). *Sexuální chování v ČR*. Srovnání výzkumů z let 1993, 1998, 2003 a 2008. Sexuologický ústav 1. lékařské fakulty UK a VF.